

**การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช
สู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน**

นายแพรวพโยม พัวเจริญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

สาขาวิชาบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

พ.ศ. 2554

**การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช
สู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวชน**

นายแพรวพโยม พัวเจริญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

สาขาวิชาบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

พ.ศ. 2554

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

**THE STUDY OF IDENTITIES AND VALUES IN KORAT TRADITIONAL
PERFORMANCE (PLENG KORAT) APPROACH TO CREATIVE TOURISM
ACTIVIES FOR YOUTH TOURIST**

MR. PHRAEOPHAYOM PUACHAROEN

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Master Degree of Business Administration in
Business Administration
Nakhon Ratchasima Rajabhat University
2011**

Copyright by Nakhon Ratchasima Rajabhat University

ชื่อวิทยานิพนธ์	การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวชน	
ผู้ทำวิทยานิพนธ์	นายแพรวพโยม พัวเจริญ	
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ		
ปี พ.ศ.	2554	
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ดร. ณัฐฉิณี ทองดี	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวชน มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มชาวชน บนฐานการรักษาอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช โดยใช้วิธีการศึกษา คือ 1) ศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคมและประวัติศาสตร์ของเพลงโคราช โดยสัมภาษณ์กับคณะหมอลำเพลงโคราชและบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชรวมถึงนักท่องเที่ยวชาวไทย 2) ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช โดยเก็บแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 ชุด 3) พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวตามความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชนและสอดคล้องกับความเป็นไปได้ของคณะหมอลำเพลงโคราชและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มกับคณะหมอลำเพลงโคราชและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางภาครัฐบาลและภาคเอกชน

ผลการศึกษา พบว่า เพลงโคราชเป็นเพลงพื้นบ้านของจังหวัดนครราชสีมาซึ่งเกิดขึ้นจากคนในอดีตเพราะคนโคราชในอดีตเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน เจ้าสำนวนจึงทำให้เกิดเพลงโคราช เพลงโคราชยังมีภาษาของเพลงที่โดดเด่นและมีคุณค่าเพราะเป็นภาษาโคราชซึ่งเป็นภาษาเฉพาะของคนโคราช การแต่งกายของผู้ที่เล่นเพลงโคราชก็มีความโดดเด่นและแตกต่างจากเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ คนในจังหวัดนครราชสีมา มีความรักและหวงแหนเพลงโคราชเพราะถือว่าเป็นเพลงที่อยู่คู่บ้านคู่เมืองโคราชมาจนถึงปัจจุบันและในปัจจุบันก็ยังมีการนำเพลงโคราชมาร้องมาเล่นตามงานต่าง ๆ ที่เห็นได้ชัดบริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี หรือคุุณย่าโม

ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวชาวชนมีความต้องการต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช และคณะหมอลงโคราชรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็สามารถที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ ซึ่งมีกิจกรรมดังต่อไปนี้ 1) การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับเพลงโคราช 2) มีบริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก 3) การแข่งขันประกวดร้องเพลงโคราช 4) จัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแพ็คเกจทางการท่องเที่ยว 5) นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช 6) นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราช 7) จัดให้มีร้านขายของที่ระลึกเกี่ยวกับเพลงโคราช 8) จัดทำรูปแบบเกมส์ที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสนุก 9) จัดให้มีการนำเพลงโคราชเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา 10) จัดให้มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอลงโคราช

Thesis Title	The Study of Identities and Values in Korat Traditional Performance (Pleng Korat) Approach to Creative Tourism Activities for Youth Tourist	
Author	Mr. Phraeophayom Puacharoen	
M.B.A.	Business Administration	
Year	2011	
Thesis Advisor	Dr. Nattinee thongdee	Advisor

ABSTRACT

The research about the identity and values of culture, social and history of Korat folk song performance (Pleng Korat) was conducted to develop the creative activities for the youth tourists. Objectives_ are to study the identity and values of culture, social and history of Korat folk song performance. Also study the youth tourist demands towards the cultural tourism focusing on the Korat folk song performance. The purpose of the research is to develop creative tourism activities for youth tourists, mainly to reserve the identity of Korat folk song performance. The research methods are as follow : 1) Study the identity and values of culture, social and history of Korat folk song performance by interview with the singers, the experts and youth tourists. 2) Study the youth tourists' demand on Korat folk song performance by conducting 400 surveys. 3) Develop tourism activities based on the tourists demand by organizing a group discussion between Korat folk song performers, public sectors and private sectors that associated with the project.

Research outcome Korat folk song performance was originated in Nakornratchasima province that has it uniqueness by using the local language. The costume is very distinctive from other costume in the region. The locals are very passionate about the Korat folk song performance. In these days, the performance is still widely spread in special events, at the Thao Suranaree or Khun Ya Mo monument, the Korat heroine. Nowadays, there is a demand of creative Korat folk song performance activities for youth tourists, which could create by the Korat folk song

performers, public sectors and private sectors that associated with the project.

Activities 1) Organize Korat folk song performance Exhibition. 2) Provide rental Korat folk song performance costume for tourist to take picture as a souvenir. 3) Organize Korat folk song performance singing competition. 4) Include Korat folk song performance in the tour package. 5) Encourage tourists to participate in the korat folk song performance. 6) Provide Korat folk song class for tourist. 7) Korat Folk Song souvenir shop. 8) Create Korat Folk songs game for tourists. 9) Encourage to include Korat Folk songs in Meeting and Seminar functions. 10) Create tour to visit Korat folk songs performers.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก ดร.ณัฐินี ทองดี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ให้คำปรึกษาแนะนำในด้านวิชาการ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ดันยะ อาจารย์เอกรัตน์ เอกศาสตร์ และอาจารย์ชนวัฒน์ โกวิทวณิชภักดิ์ ที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือ และให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงเครื่องมือเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณนายกสมาคมเพลงโคราช คุณบุญสม สังข์สุข คุณกำป็น บ้านแท่น และคณะหมอลำเพลงโคราชที่คอยให้การสนับสนุนข้อมูลในการทำการศึกษาด้วยดีเสมอมา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ที่ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ พี่สาวทั้งสอง และพี่ชาย ที่คอยให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในเรื่องของการศึกษาเรื่อยมา และขอขอบคุณ สมใจรัก จรโคกกรวด ที่คอยเป็นเพื่อนเมื่อท้อแท้ และคอยให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา จนทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

แพรวพโยม พัวเจริญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(3)
กิตติกรรมประกาศ.....	(5)
สารบัญ.....	(6)
สารบัญตาราง.....	(8)
สารบัญภาพ.....	(9)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	8
การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.....	9
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	12
การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.....	23
พฤติกรรมนักท่องเที่ยว.....	27
การตลาดการท่องเที่ยว.....	34
บริบทของเพลงโคราช.....	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	50
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	58
ประชากร.....	58
กลุ่มตัวอย่าง.....	59
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	64
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
4 ผลการวิจัย.....	66
ส่วนที่ 1 อัดลักษณะและคุณค่าของเพลงโคราช.....	66
ส่วนที่ 2 รูปแบบความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชน.....	71
ส่วนที่ 3 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว.....	83
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	85
สรุปผลการวิจัย.....	85
อภิปรายผล.....	90
ข้อเสนอแนะ.....	92
บรรณานุกรม.....	94
ภาคผนวก.....	100
ภาคผนวก ก ภาษาโคราช.....	101
ภาคผนวก ข การฝึกร้องเพลงโคราช.....	111
ภาคผนวก ค ทำรำเพลงโคราช.....	117
ภาคผนวก ฉ แบบสัมภาษณ์.....	123
ภาคผนวก ง สรุปการสัมภาษณ์.....	126
ภาคผนวก จ แบบสอบถาม.....	134
ภาคผนวก ฉ ประวัติผู้ให้การสัมภาษณ์.....	139
ภาคผนวก ช ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม.....	155
ภาคผนวก ซ แบบตัวอย่างหนังสือเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม.....	158
ภาคผนวก ฅ สรุปการสนทนา.....	160
ประวัติย่อผู้ทำวิทยานิพนธ์.....	166

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงอัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม.....	67
2 แสดงอัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านสังคม.....	68
3 แสดงอัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์.....	70
4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล.....	72
5 แสดงจำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวชาวชนที่มีต่อเพลงโคราช.....	74
6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช.....	76
7 สรุปผลการศึกษาคำคิดเห็นของหมอเพลงโคราชและผลการศึกษาคำความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ก่อนการจัดการสนทนากลุ่ม.....	80

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 การอธิบายพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวด้วยวิธีการของ Arild Steen.....	32
3 ทำร่ำ ทำข้างเทียมแม่.....	118
4 ทำร่ำ ทำปลาไหลพันพวง.....	119
5 ทำร่ำ ทำย่อง.....	120
6 ทำร่ำ ทำประจันบาน.....	121
7 ทำร่ำ ทำจิก ๆ	122
8 นายกำป็น นิธิวรไพบูลย์.....	140
9 นายติมหลอด เขยโคกสูง.....	141
10 นายบุญสม สังข์สุข.....	142
11 นางลำพอง พูลทวี.....	143
12 นายบัณฑิต วิชาทินกร.....	144
13 นายแสนปรีดา บุญหาญรงค์.....	145
14 นางอมทรัพย์ บุญหาญรงค์.....	146
15 ผู้ช่วยศาสตราจารย์นฤมล ปิยวิทย์.....	147
16 อาจารย์วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์.....	148
17 นางสาวภัคพิศุทธิ์ คลังกุล.....	149
18 นางจรรุวรรณ ขำดี.....	150
19 นางเดือนใจ เดสันเทียะ.....	151
20 นางสาววรรณพร ราชวงศ์.....	152
21 นางสาวชนิษฐา รถเพชร.....	153
22 นางสาวกชพร สิบสังข์.....	154
23 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม.....	156

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เพลงพื้นบ้านของชาวนครราชสีมา มีหลายอย่าง เช่น เพลงกล่อมลูก เพลงกลองยาว (เกิดเทิง) เพลงเซ็งบั้งไฟ เพลงแห่นางแมว เพลงปี่แก้ว เพลงหมิ่งเหม่ง เพลงลากไม้ เพลงเซ็ด เพลงข้าเจ้าหงส์ดงลำไย แต่เพลงที่เล่นกันแพร่หลาย และมีอายุยืนยาวมาจนถึงปัจจุบันนี้คือ เพลงโคราช เพลงโคราชจะเริ่มเล่นตั้งแต่เมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด หลักฐานจากคำบอกเล่าต่อ ๆ กันมา มีเพียงว่า สมัยท่านท้าวสุรนารี (คุณย่าโม) ยังมีชีวิตอยู่ (พ.ศ. 2313 ถึง 2395) ท่านชอบเพลงโคราชมาก เรื่องราวของเพลงโคราชได้ปรากฏหลักฐานชัดเจน ในปี พ.ศ. 2456 ที่สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จมา จังหวัดนครราชสีมาทรงเปิดถนนจอมสุรางค์ยาตร์และเสด็จไปพิมาย ในโอกาสรับเสด็จครั้งนั้น หมอเพลงชายรุ่นเก่าชื่อเสียงโด่งดังมาก ชื่อนายหรี บ้านสวนข่า ได้มีโอกาสเล่นเพลงโคราช ถวาย เพลงที่เล่นใช้เพลงหลัก เช่น กลอนเพลงที่ว่า "ข้าพเจ้านายหรี อยู่บุรีโคราช เป็นนักเล่น เพลงหัดบ่าวพระยากำแหงฯ เจ้าคุณเทศาท่านตั้งให้เป็นขุนนาง...ตำแหน่ง" ความอีกตอนย่อย ถึงการรับเสด็จว่า "ได้สดับว่าจะรับเสด็จเพื่อเฉลิมพระเดชพระจอมแผ่นดินให้สามรา ฮาสาม หลั่นเสียงสนั่น...ธานีินทร์" (สมเด็จพระพันปีหลวงทรงเป็นผู้บังคับการพิเศษประจำกรมทหาร ม้านครราชสีมาจนถึง พ.ศ. 2462 เมื่อเสด็จมาจังหวัดนครราชสีมา นายหรี สวนข่า ก็มีโอกา สเล่นเพลงถวาย) เพลงโคราชมีโอกาเล่นถวายหน้าพระที่นั่งในงานชุมนุมลูกเสือครั้งที่ 1 ใน นามการแสดงมหรสพของมณฑลนครราชสีมา เกี่ยวกับการกำเนิดของเพลงโคราช มีทั้งที่เป็น คำเล่าและตำนานหลักฐานจากคำบอกเล่าของหมอเพลงอีกจำนวนหนึ่งเล่าต่อ ๆ กันมาว่า ในสมัยรัตนโกสินทร์มีสงครามระหว่างไทยกับเขมร เมื่อไทยชนะสงครามเขมรครั้งไร ชาวบ้าน จะมีการเฉลิมฉลองชัยชนะด้วยการขับร้องและรำรำกันในหมู่บ้านสอกที่เขาเรียกว่า "ชุมบ้าน สก" ไกล ๆ กับชุมทางรถไฟ ถนนจรีระและเริ่มเล่นเพลงโคราชกันที่หมู่บ้านสอก ทำทาง การรำรุกรำถอยและการปองหุ มีผู้สันนิษฐานว่าประยุกต์มาจากการเล่นเจริญที่เป็นเพลง พื้นบ้านของชาวสุรินทร์ ผสมผสานกับเพลงทรงเครื่องของภาคกลาง (ศศิธร ธัญลักษณ์นันท์, บรรณาธิการ. 2538 : 128-129)

หมอเพลงเล่าให้ฟังว่า มีนายพรานคนหนึ่งชื่อเพชรน้อย ออกไปล่าสัตว์ในป่าเขต หนองบุนนาก บ้านหนองบุนนาก อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา คืนหนึ่งแกลไปพบลูกสาว พญานาคขึ้นมาจากหนองน้ำมานั่งร้องเพลงคนเดียว พรานเพชรน้อยได้ยินเสียงจึงแอบเข้าไป ฟังใกล้ ๆ แกลประทับใจในความไพเราะและเนื้อหาของเพลง จึงจำเนื้อและทำนองมาร้อง

ให้คนอื่นฟัง ลักษณะเพลงที่ร้องเป็นเพลงก้อมหรือเพลงคู่สอง อีกตำนานหนึ่งเล่าว่าชาวโคราช ได้เพลงโคราชมาจากอินเดีย โดยพระยาเข้มเพชร เป็นผู้นำมาพร้อม ๆ กับลิเกและลำตัด โดยให้ลิเกอยู่กรุงเทพฯ ลำตัดอยู่ภาคกลางและเพลงโคราชอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา เพลงโคราชระยะแรก ๆ เป็นแบบเพลงก้อม คนที่เรียนรู้เพลงโคราชจากพระยาเข้มเพชร ชื่อดาจัน บ้านสกก อยู่ "ชุมบ้านสกก" ดิถสถานี่ชุมทางถนนจิระ ตำนานทั้งสองแม้จะต่างกันในด้านกำเนิด แต่ตรงกันอย่างหนึ่งก็คือว่าเพลงโคราชระยะแรกเล่นแบบเพลงก้อม ก้อม เป็นภาษาโคราช และภาษาอีสาน แปลว่า สั้น เพลงก้อมหมายถึง เพลงสั้น ๆ ว่าโต้ตอบกล่าวลอย ๆ ทั้งที่มีความหมายลึกซึ้งหรือไม่มีความหมายเลยก็ได้ (ศศิธร วัณณลักษณะนันท์, บรรณาธิการ. 2538 : 122-123)

ปัจจุบันมีการรวมตัวกันเป็นคณะเพลงโคราช นางสองเมือง อินทรกำแหง เป็นผู้ริเริ่มตั้งขึ้นเป็นคนแรก เมื่อปี พ.ศ. 2499 ตั้งอยู่ที่ ถนนสุนทรารายณ์และต่อมาก็มีคณะต่าง ๆ ตั้งขึ้นอีกหลายคณะ ข้อดีคือ ทำให้สะดวกในการติดต่อจ้างไปเล่น ข้อไม่ดีคือ เมื่อหมอมเพลงโคราชอยู่คณะเดียวกันก็รู้ชั้นเชิงและฝีปากกันทำให้ฟังไม่สนุกสนาน จากความเชื่อที่ว่า ท่านท้าวสุนทราริ (คุณหญิงโม หรือ ยาโมที่ชาวบ้านเรียกท่าน) ชอบเพลงโคราชมากในสมัยที่ท่านมีชีวิตอยู่ จึงทำให้ในปัจจุบันมีผู้หาเพลงโคราชไปเล่นให้ท่านฟัง เป็นการแก้บน ณ บริเวณใกล้ ๆ กับอนุสาวรีย์ในตอนกลางคืนเป็นประจำ อาจเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้คนรุ่นใหม่ ได้รู้จักเพลงโคราช และหมอมเพลงมีรายได้ประจำ แต่ก็มีผู้สนใจไปฟังไม่มากนัก พบว่า ปัญหาสำคัญที่พบอยู่ในปัจจุบันคือคณะหมอมเพลงโคราชเริ่มสูญหายเนื่องจากไม่มีผู้สืบทอดและวัยรุ่นให้ความสนใจกับเพลงโคราชน้อยมาก (ออมทรัพย์ แสงโสมชัด. สัมภาษณ์. 9 พฤศจิกายน 2553) ซึ่งในปัจจุบันมีคณะหมอมเพลงโคราชอยู่ในชุมชนเตาสะพานและชุมชนหน้าวัดศาลาลอย มีประมาณ 15 คณะเพลง และถ้าต้องการชมเพลงโคราชก็ต้องเดินทางไปที่ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุนทราริหรือวัดศาลาลอย แต่ส่วนใหญ่แล้ว จะได้ชมเพลงโคราชก็ต่อเมื่อมีการจ้างให้เล่นเพลงโคราชถวายท่านท้าวสุนทราริเพื่อแก้บนกับท่าน ผู้วิจัยจึงเห็นว่า เพลงโคราชเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญของชาวจังหวัดนครราชสีมาทั้งเนื้อร้องที่เป็นภาษาของคนโคราชและลักษณะการเล่นเพลงโคราช รวมถึงจังหวะของเพลงโคราช ก็มีเฉพาะที่จังหวัดนครราชสีมาเท่านั้น อาจจะพูดได้ว่าเพลงโคราชเป็นของคนโคราชหรือจังหวัดนครราชสีมา (ปิ่นเพชร วิศุทธิทินกร. สัมภาษณ์. 11 พฤศจิกายน 2553) ก็ว่าได้และเพลงโคราชเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลัง อีกทั้งเพลงโคราชยังสามารถนำมาสร้างรายได้ให้กับครอบครัวของชาวจังหวัดนครราชสีมาได้อีกด้วย เพลงโคราชในปัจจุบันประชาชนในจังหวัดนครราชสีมาหรือนักท่องเที่ยว จะรู้จักเพลงโคราชก็เพียงแต่เป็นเพลงที่มีไว้สำหรับแก้บนท่านท้าวสุนทราริเพียงเท่านั้น ชาวนครราชสีมาและนักท่องเที่ยวจึงไม่ได้ให้ความสนใจกับเพลงโคราชมากนัก ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาเพลงโคราชเพื่อที่จะเพิ่มคุณค่าให้กับเพลงโคราช

โดยทำการศึกษาเกี่ยวกับเพลงโคราชและการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันรัฐบาลมีการสนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษามีการจัดกิจกรรมการออกทัศนศึกษาเพื่อเป็นการแสวงหาความรู้นอกห้องเรียน และการเรียนรู้จากสถานที่จริง ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เยาวชนมีการเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง เดินทางท่องเที่ยวเป็นกลุ่มหรือเป็นหมู่คณะ หรือการออกค่ายอาสาสมัคร เพื่อเป็นการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนกันกับคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ความแตกต่างกันของวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจกันในสังคมมนุษย์ เกิดการเกาะเกี่ยวกันของคนในสังคม ตลอดจนส่งผลถึงการพัฒนาเยาวชนในด้านความคิด ความรู้สึก และความตระหนักในการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมที่สำคัญ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่านักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นกำลังที่สำคัญของชาติ และเป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยเลือกที่จะนำมาทำการศึกษาในการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช จึงควรที่จะอนุรักษ์เพลงโคราชเพื่อให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน ซึ่งจะทำให้อยู่คู่กับเมืองโคราชไม่ให้เพลงโคราชนั้นหายไป ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการอนุรักษ์เพลงโคราชให้อยู่คู่กับจังหวัดนครราชสีมา นานมากยิ่งขึ้น โดยการสร้างสรรค์กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมของเพลงโคราชเพื่อเป็นการสร้างคุณค่า (Value) ให้กับเพลงโคราชและการเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช
2. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช
3. เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนบนฐานการรักษาอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

ความสำคัญของการวิจัย

1. คณะเพลงโคราชสามารถนำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากการวิจัยมาใช้ในการเพิ่มรายได้ให้กับคณะเพลงโคราช
2. หน่วยงานของรัฐบาลและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะได้นำข้อมูลมาพัฒนาและอนุรักษ์เพลงโคราช
3. ผู้ประกอบการธุรกิจทางการท่องเที่ยวจะได้นำมาข้อมูลที่นำมาปรับปรุงและพัฒนาในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้รู้จักเพลงโคราชมากยิ่งขึ้นและไม่ทำให้เพลงโคราชสูญหาย

ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตของการวิจัยที่สอดคล้องกัน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาการวิจัยไว้ คือ เป็นการศึกษาถึงอัตลักษณ์ของมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราชโดยอาศัยการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ในเชิงวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช และการศึกษาความต้องการและรูปแบบของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช ในทัศนะของนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการเสนอแนะกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative tourism)

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของพื้นที่ในการศึกษาไว้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ทำการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากหนังสือ เอกสารในห้องสมุดของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาและสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาและได้ทำการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากการสัมภาษณ์กับคณะหมอลำเพลงโคราช ที่ตั้งอยู่ในชุมชนวัดศาลาลอยและชุมชนวัดเตาสะพาน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา อัตลักษณ์และคุณค่าของเพลงโคราช

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีที่เป็นสถานที่แสดงเพลงโคราช อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผู้วิจัยจัดการสนทนากลุ่ม (Focus group) ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชนบนฐานการรักษาอัตลักษณ์ของเพลงโคราช

3. ขอบเขตด้านประชากร

ผู้วิจัยแบ่งประชากรตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) คณะหมอลำเพลงโคราช ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชและเยาวชนไทย จำนวน 15 คน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 2) นักท่องเที่ยวเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี จำนวน 400 คน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 3) ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีดังนี้ เจ้าของคณะเพลงโคราช 3 คณะ คณะละ 1 คน ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผู้จัดการบริษัท ยัมละไมทัวร์ รวมผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวน 8 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

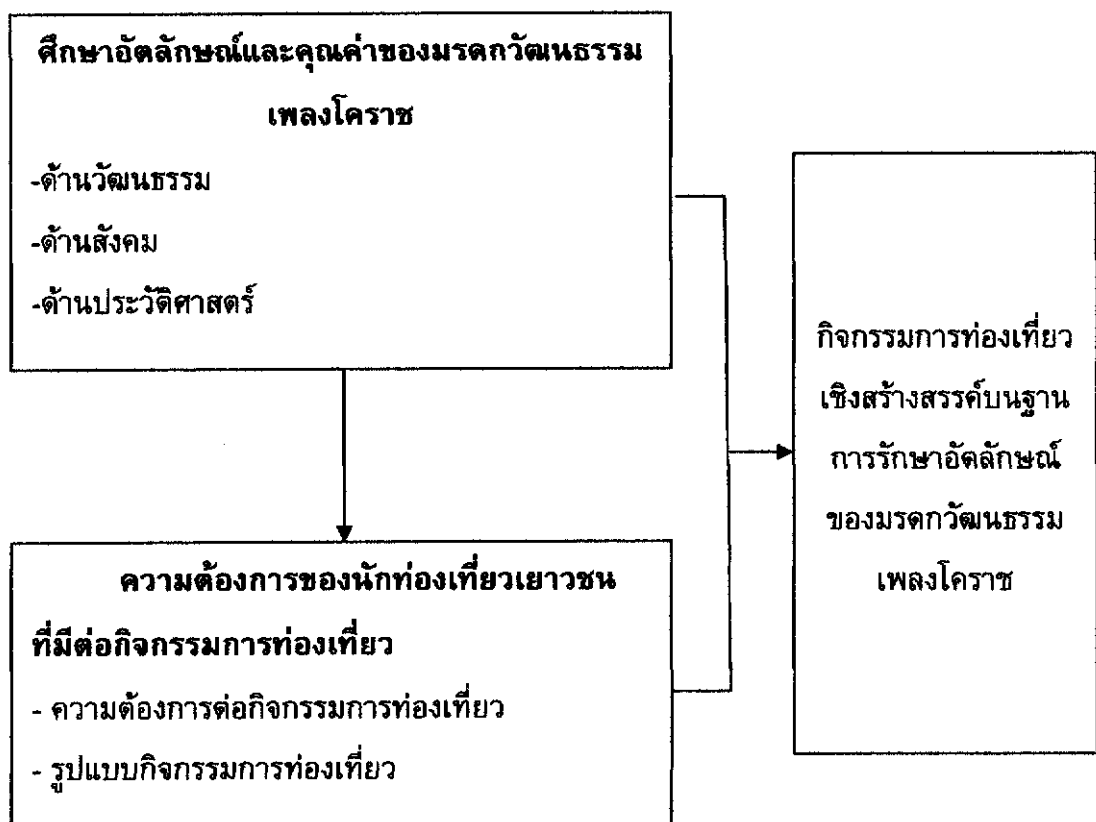
4. ขอบเขตด้านเวลา

ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 1 ปี ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2553 ถึง มิถุนายน 2554

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดโดยการศึกษาถึงอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราชโดยศึกษาถึงวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาถามกับนักท่องเที่ยวเยาวชนถึงความต้องการและรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลโดยการศึกษาอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชและข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวเยาวชนต่อความต้องการและรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช จะส่งผลให้ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบบทสนทนาที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้แสดงความคิดเห็นและออกมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานการรักษาอัตลักษณ์ของมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช ซึ่งกระบวนการที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ดังแสดงในรูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **อัตลักษณ์** หมายถึง วิถีชีวิตทางด้านวัฒนธรรม สังคม และประเพณีความเป็นมาที่เกี่ยวข้องโดยมีคนและเอกสารข้อมูลที่ได้บันทึกไว้เพื่อเป็นตัวกลางในการสืบสานและเล่าถึงความเป็นมาของเพลงโคราช
2. **คุณค่า** หมายถึง สติปัญญาของมนุษย์ ที่คนในชุมชนให้การยอมรับและยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน
3. **เพลงโคราช** หมายถึง บทเพลงที่มีผู้ร้องแบ่งเป็น 2 ฝ่ายคือฝ่ายชายและฝ่ายหญิง มีการร้องโต้ตอบกันและกัน ไม่มีเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ ใช้การดบมือให้จังหวะ เนื้อร้องเป็นภาษาไทยโคราช ซึ่งเป็นการแสดงที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา
4. **มรดกทางวัฒนธรรม** หมายถึง วัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีการสืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้
5. **นักท่องเที่ยวเยาวชน** หมายถึง บุคคลที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี และเป็นคนไทย ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา
6. **กิจกรรมการท่องเที่ยว** หมายถึง กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช โดยเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชน
7. **การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์** หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ ๆ แต่ยังใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเดิม ๆ อยู่โดยนำทรัพยากรนั้น ๆ มาพัฒนาให้มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่แตกต่างไปจากเดิมและเป็นการต่อยอด เพิ่มค่าและหาจุดต่าง

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช สู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน ผู้วิจัยได้ศึกษาหนังสือ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
4. พฤติกรรมนักท่องเที่ยว
5. การตลาดการท่องเที่ยว
6. บริบทของเพลงโคราช
  - 6.1 เพลงโคราชในอดีตถึงปัจจุบัน
  - 6.2 ลักษณะของเพลงโคราช
    - 6.2.1 เนื้อเพลง
    - 6.2.2 การฝึกเพลงโคราช
    - 6.2.3 ลักษณะเวทีเพลงโคราช
    - 6.2.4 พิธีไหว้ครู
    - 6.2.5 การแต่งกายของเพลงโคราช
    - 6.2.6 ทำรำ
    - 6.2.7 ลำดับขั้นของการเล่นเพลงโคราช
    - 6.2.8 ความเชื่อในการเล่นเพลงโคราช
  - 6.3 ประเภทของเพลงโคราช
    - 6.3.1 แบ่งตามโอกาสที่จะเล่น
    - 6.3.2 แบ่งตามวิวัฒนาการของเพลงโคราช
    - 6.3.3 แบ่งตามลักษณะกลอน
    - 6.3.4 แบ่งตามเนื้อหาของเพลง
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (ม.ป.ป.) ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินชีวิตของชุมชน โดยจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวอย่างกลมกลืนและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีต่าง ๆ ในชุมชน ในเชิงของการเรียนรู้และการทดลอง เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน นอกจากนั้นชุมชนจะต้องสามารถจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการรักษาความสมดุลระหว่าง

1. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในชุมชนและ
2. ชุมชนจะได้รับผลประโยชน์ ทั้งในรูปแบบที่เป็นผลประโยชน์ตอบแทนตามระบอบทุนนิยมและในรูปแบบความยั่งยืนของการพัฒนาในชุมชน

ยูเนสโกยังได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์รวมถึง การจัดให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ โดยเน้นการเรียนรู้ การศึกษาจากประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ระหว่าง นักท่องเที่ยวกับชุมชน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเน้นความสัมพันธ์ระหว่าง นักท่องเที่ยวและผู้คนในชุมชนนั้น ๆ โดยมีเป้าหมายว่า นักท่องเที่ยวในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเป็นนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่เป็นเพียงนักท่องเที่ยว แต่จะเป็นสมาชิกของชุมชนที่ได้มีโอกาสเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกัน

มุทริกา พฤษภาพงษ์ (ม.ป.ป.) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การท่องเที่ยววิถีชีวิตที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องวิถีการอยู่อาศัย การประกอบอาชีพ อาหารการกิน ศิลปหัตถกรรม และอื่น ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนและผู้คนเจ้าของพื้นที่ โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ ผ่านการพูดคุยสนทนา และผ่านกิจกรรมทดลองปฏิบัติต่าง ๆ เช่น ทดลองทำอาหาร ทดลองทำศิลปหัตถกรรม หรือทดลองใช้ชีวิตตามอย่างผู้คนในชุมชน หรือการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ซึ่งจะทำให้เข้าใจในวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์ของผู้คนและสถานที่นั้น ๆ ผ่านประสบการณ์ตรง เรียกว่าเป็นเวทีการเรียนรู้แบบมีชีวิต

สมพิศ นิขลานนท์ และวนิดา ตรีสวัสดิ์, บรรณาธิการ (2540 : 497) ได้ให้ความหมายของความคิดเชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นกระบวนการคิดของสมองที่สามารถคิดแบบอนกนัย หลายทิศ หลายทาง ด้วยการเชื่อมโยงความคิดหรือสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความคิดที่มี

อยู่เดิมแล้วจัดระเบียบของความคิดออกมาในรูปแบบใหม่ เป็นสิ่งแปลกใหม่ ไม่ซ้ำของเดิม รวมถึงคิดค้นพบสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ และคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ ตลอดจนผลผลิตใหม่ที่เกิดขึ้นอาจเป็นกระบวนการหรือวิธีการก็ได้ แต่ต้องเป็นสิ่งที่มีความหมายและมีประโยชน์

ซิชิโร อิกะซะวะ (2547 : 67-69) ได้อธิบายถึงความคิดสร้างสรรค์ ว่าสามารถส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นได้ด้วยการส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์และจัดลำดับขั้นของการพัฒนา ซึ่งมี 4 ลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การตระหนักรู้ถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ เป็นขั้นตอนแรกที่จะทำให้บุคคลเพิ่มความสนใจในเรื่องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคล เช่น การพัฒนาปรัชญา การรู้จักและเข้าใจตนเอง การมีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์และการมีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม และเข้าใจนวัตกรรมต่าง ๆ ที่ผ่านมากในประวัติศาสตร์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเจริญก้าวหน้าและวิธีแก้ปัญหาในปัจจุบันและอนาคต

ขั้นตอนที่ 2 ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและแจ่มชัดในธรรมชาติของความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง การที่บุคคลจะสนใจและให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นนั้น ก็ต่อเมื่อได้รับความรู้ เนื้อหา สารระ ที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเข้าใจและเห็นความสำคัญยิ่ง สารระที่ควรจัดให้บุคคลได้เรียนรู้ก็ได้แก่เรื่องต่อไปนี้

1. บุคลิกภาพของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์
2. ลักษณะกระบวนการคิดสร้างสรรค์
3. ความสามารถสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ
4. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์
5. แบบสอบถาม แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์
6. เทคนิควิธีการฝึกคิดสร้างสรรค์
7. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 3 เทคนิควิธีการที่ส่งเสริมและความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง เทคนิควิธีการกลยุทธ์ในการฝึกกระบวนการคิดสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมให้เกิดผลผลิตสร้างสรรค์ ซึ่งรวมเทคนิคและวิธีการต่อไปนี้ด้วย คือ การระดมพลังสมอง การคิดเชิงเทียบเคียง (Metaphoric thinking) การฝึกจินตนาการ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การเพิ่มพูนศักยภาพในการเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคลอย่างแท้จริง เป็นการพัฒนาบุคคลไปสู่การรู้จักตนเองตรงตามสภาพที่เป็นจริง ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุด กล่าวคือ บุคคลสามารถถึงศักยภาพ ความสามารถและปรัชญาของแต่ละบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ต่อตนเองและสังคมอย่างเต็มที่ ซึ่งการรู้จักตนเองตรงตามสภาพที่เป็นจริง จึงประกอบด้วย คุณลักษณะดังนี้

1. เป็นผู้เปิดรับประสบการณ์ต่าง ๆ มาปรับเข้ากับคนได้ดี
2. สนใจศึกษาเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของมนุษย์
3. มีความคิดริเริ่มในการนำตนเอง และริเริ่มและผลิตสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง
4. มีความสามารถในการคิดยืดหยุ่น เพื่อปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแนวทาง

ในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมได้

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดของสมองโดยเชื่อมโยงความคิดกับสิ่งที่มีอยู่ โดยมีการพัฒนาให้ออกมาในรูปแบบใหม่ ๆ และเป็นสิ่งที่แปลกและแตกต่างจากเดิม โดยการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จะต้องรู้จักกับสิ่งที่เราต้องการพัฒนาและเข้าใจตนเองถึง ความรู้ของตนเองที่มีอยู่หลังจากนั้นจะต้องรู้จักใช้การคิดเชิงเทียบเคียงกับสิ่งที่มีอยู่ตาม ความเป็นจริง และฝึกจินตนาการถึงความเป็นไปได้ของทรัพยากรหรือสิ่งที่เราต้องการพัฒนา ซึ่งแนวทางในการพัฒนาจะต้องมีชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน โดยมี การจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวอย่างกลมกลืนและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน นอกจากนี้ชุมชนจะต้องสามารถจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ และสามารถสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนและผู้คนเจ้าของพื้นที่ ดังนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชให้ลึกซึ้งและ ใช้เทคนิคและกลยุทธ์เพื่อให้เกิดกระบวนการคิดสร้างสรรค์ เช่น การระดมพลังสมอง การคิด เชิงเปรียบเทียบ และการฝึกจินตนาการ เพื่อให้เกิดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และสามารถตอบสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยวและเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับ คณะหมอลำเพลงโคราช

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วยความหมายของวัฒนธรรม ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หลักการและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คุณค่าทางวัฒนธรรม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความหมายของวัฒนธรรม

อมรา พงศาพิชญ์ (2541 : 1) ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่มีมนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของเครื่องใช้ หรืออาจกำหนดพฤติกรรมและหรือความคิดตลอดจนถึงวิธีการหรือระบบการทำงาน ฉะนั้นวัฒนธรรม คือระบบในสังคมมนุษย์สร้างขึ้น มิใช่ระบบที่เกิดโดยธรรมชาติตามสัญชาตญาณ

รัชนิกร เศรษฐ์ (2523 : 8) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ วิธีหรือการดำเนินแห่งชีวิตของชุมชนหนึ่ง ซึ่งอยู่ร่วมกันในที่หนึ่งหรือประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ ยกตัวอย่างเช่น วัฒนธรรมของชนชาวไทยก็คือ วิถีแห่งชีวิตของไทยในลักษณะที่รวมกัน ณ ที่หนึ่ง คือ ประเทศไทย วัฒนธรรมในที่นี้ เฟื่องถึงถึงความเป็นอยู่ของคนในสังคมนั้น ไม่ใช่เฉพาะบุคคลคนเดียว เราจะทราบได้ว่าชนชาติใดมีความเป็นอยู่หรือวัฒนธรรมเป็นอย่างไรก็ดูจากสิ่งต่าง ๆ ที่ชนชาตินั้น ประดับแต่งสร้างหรือทำขึ้นอันมีลักษณะปรากฏออกมาให้เห็นได้ในชนชาตินั้น เช่น ประเพณี ศิลปะ วรรณคดี ศาสนา ความเชื่อ

สาโรช บัวศรี (ม.ป.ป.) วัฒนธรรม หมายถึง ความดี ความงาม และความเจริญในชีวิตมนุษย์ซึ่งปรากฏในรูปธรรมต่าง ๆ และได้ตกทอดมาถึงเราในปัจจุบัน หรือที่เราได้ปรับปรุงและสร้างสรรค์ขึ้นในสมัยของเราเอง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2546) วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ จิตใจ สังคม และวัตถุ มีการสั่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถ เรียนรู้และก่อให้เกิดพฤติกรรมและผลผลิต ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันควรค่าแก่การวิจัย อนุรักษ์ ฟื้นฟู ถ้ายทอด เสริมสร้างเอตทัคคะและแลกเปลี่ยน เพื่อสร้างดุลยภาพแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีสุข สันติสุข และอิสรภาพ อันเป็นพื้นฐานแห่งอารยธรรมของมนุษยชาติ

นิยพวรรณ (พลวัฒน์) วรรณศิริ (2550 : 43) Clark Wissler เป็นเจ้าของทฤษฎีเขตวัฒนธรรม (Culture areas) และรูปแบบวัฒนธรรม (Pattern of culture) เขาเป็นผู้สังเกตรูปแบบวัฒนธรรมของเอสกีโมและได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมทั่วโลก และพบว่าวัฒนธรรมทุกระบบทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและจิตใจนั้น มีใช้อยู่ในทุกสังคมของโลก เรียกว่า ระบบวัฒนธรรมสากล ซึ่งมีดังนี้

1. ภาษา ทุกสังคมต้องมีภาษาพูด และภาษาเขียน และทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับภาษา เช่น นิทาน นิยาย และภาษาท่าทาง เป็นต้น
2. วัฒนธรรมประเภทรูปธรรม (Material culture) ที่เกี่ยวกับการกินอาหารที่อยู่อาศัย สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางขนส่ง เสื้อผ้า ภาชนะของใช้ เครื่องไม้เครื่องมือ อาวุธ ยุทโธปกรณ์ อาชีพ การอุตสาหกรรม ฯลฯ
3. ศิลปะ ได้แก่ ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ เช่น การแกะสลัก ปั้นรูปวาด
4. รูป (สีน้ำ, สีน้ำมัน) วาดเขียน ดนตรี ขับร้อง ฟ้อนรำ การละเล่นพื้นบ้าน การละครและอื่น ๆ
5. ระบบและรูปแบบของศาสนา ได้แก่ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความขลังและศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ และเชื้อโรค พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกิดและตาย ฯลฯ
6. ระบบครอบครัว การแต่งงาน และเครือญาติ และระบบทางสังคมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแบ่งออกได้เป็นการแต่งงาน ครอบครัว การนับญาติ การสืบทอดตระกูลและการใช้ศัพท์เรียกเครือญาติ
7. ระบบเศรษฐกิจและทรัพย์สิน แบ่งออกได้เป็น ทรัพย์สินส่วนรวมและทรัพย์สินส่วนตัว ทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ กฎเกณฑ์ และกฎหมาย ตลอดจนมาตรฐาน การแลกเปลี่ยนและการค้าขาย ระบบเงินตรา การผลิต การจำแนกแจกจ่ายและการบริโภคสินค้า ฯลฯ
8. ระบบการปกครองและรัฐบาล อันได้แก่ ระบบการเมือง ระบบนิติบัญญัติระบบตุลาการและระบบควบคุมสังคม (Social control) อื่น ๆ ทุก ๆ ประเภท
9. การศึกสงคราม ทั้งสงครามระหว่างคนต่างสังคม และสงครามที่เกิดในหมู่เครือญาติ (Feuds) หรือสงครามระหว่างคนในสังคมเดียวกัน
10. การกีฬาและการละเล่น (Sports and games) การออกกำลังกายและนันทนาการที่เกี่ยวกับการนี้
11. ระบบความรู้ การศึกษา วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนิทานปรัมปรา (Mythology) ซึ่งให้ความรู้แก่คนในสังคมทางอ้อม

ยศ สันติสมบัติ (2544 : 11) ได้กล่าวว่า นักมานุษยวิทยาได้สรุปลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไว้ 6 ประการด้วยกัน คือ

ประการที่ 1 วัฒนธรรมเป็นความคิดร่วม (Shared ideas) และค่านิยมทางสังคม ซึ่งเป็นตัวกำหนดมาตรฐานของพฤติกรรมของเรามีความสอดคล้องต้องกันกับผู้อื่น เช่น ค่านิยมอย่างหนึ่งในสังคมไทยคือ การเคารพนับถือผู้ใหญ่ เมื่อเด็กพบผู้ใหญ่ที่ตนรู้จัก เด็กทราบดีว่าตนควรยกมือไหว้เพื่อทักทายและแสดงความเคารพ ขณะเดียวกันผู้ใหญ่ก็สามารถคาดคะเนได้ว่า เด็กจะไหว้ตนและตนควรจะรับไหว้

ประการที่ 2 วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ (Culture is learned) ที่ละเล็กละน้อยจากการเกิดและเติบโตมาในสังคมแห่งหนึ่ง วัฒนธรรมเปรียบเสมือน “มรดกทางสังคม” ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม หรือกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม (Enculturation) ซึ่งรวมทั้งการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ครูอาจารย์ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับสั่งสมมาจากการเป็นสมาชิกสังคม จากกระบวนการการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมนี้ มนุษย์สามารถเข้าใจได้ว่าตนควรมีพฤติกรรม เช่นไรในสถานการณ์ต่าง ๆ พฤติกรรมเช่นไรที่คนยอมรับว่าดีงามและถูกต้อง มนุษย์จะรับเอาทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อที่สังคมยอมรับมาเป็นของตน

ประการที่ 3 วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) พฤติกรรมของมนุษย์มีต้นกำเนิดมาจากการใช้สัญลักษณ์ ชีวิตประจำวันของเราเกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเงินตรา สัญลักษณ์ไฟจราจร หรือสัญลักษณ์ทางศาสนา เช่น พระพุทธรูป เป็นต้น สัญลักษณ์สำคัญที่มนุษย์ใช้คือ ภาษา ซึ่งเป็นเครื่องมือสื่อความหมายระหว่างกัน นอกจากนั้น ภาษาและระบบสัญลักษณ์อื่น ๆ ยังช่วยให้มนุษย์สามารถเก็บรวบรวมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติอย่างเป็นระบบและสามารถถ่ายทอดความรู้นั้นไปยังคนรุ่นหลังต่อไป

ประการที่ 4 วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญา ในลักษณะนี้ วัฒนธรรมมีหน้าที่สนองตอบความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่น สอนให้มนุษย์รู้จักหาอาหารอย่างมีประสิทธิภาพวางกฎเกณฑ์ให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผน เพื่อให้สังคมทำงานไปได้อย่างมีระบบนอกจากนั้น วัฒนธรรมยังช่วยให้มนุษย์ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีเพื่อความเจริญและความอยู่รอดของมนุษย์

ประการที่ 5 วัฒนธรรมคือกระบวนการที่มนุษย์กำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตและสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ตัวอย่างเช่น มนุษย์ทุกแห่งทั่วโลกพยายามกำหนดความหมายของชีวิตและกระบวนการกำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิต อาจจะออกมาในรูปของความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม เทพปกรณัม จักรวาลวิทยา ฯลฯ เมื่อมนุษย์ในสังคมแห่งหนึ่งพยายามกำหนดนิยามความหมายของอำนาจ กระบวนการกำหนดความหมายดังกล่าวก็ย่อมกลายเป็นการสร้าง “แนวความคิด” พื้นฐานของระบบการเมืองการปกครองของสังคมนั้น

ในกระบวนการกำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตและสิ่งต่าง ๆ นี้เองมนุษย์ได้สร้าง “สถาบัน” หรือ “องค์กร” ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่รองรับการตีความดังกล่าวข้างต้น เช่น เมื่อมีการกำหนดนิยามความหมายของอำนาจ ก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงหรือการตีความใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบและเนื้อหาของสถาบันสังคมตามไปด้วย

ประการที่ 6 วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง หากแต่ความเปลี่ยนแปลงปรับตัวอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีสาเหตุหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงอาจเป็นผลกระทบจากการกระจายทางวัฒนธรรม (Diffusion) เช่น ความคิดและค่านิยมที่มาจากวัฒนธรรมอื่นและมีอิทธิพลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการยอมรับในวัฒนธรรมของเรา การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมยังอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งเป็นความพยายามของมนุษย์ในการควบคุมธรรมชาติและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อเทคโนโลยีทางการผลิตเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย หากเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเกินไปจนกระทั่งวัฒนธรรมและประเพณีปฏิบัติไม่อาจเปลี่ยนแปลงตามได้ทัน ก็อาจส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “วัฒนธรรมล่า” (Culture lag) และทำให้มนุษย์ในสังคมนั้นเกิดความรู้สึกแปลกแยก (Alienation) หรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงถึงขั้นทำให้วัฒนธรรมเกิดการแตกแยกสลายไป

2. ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นิยพรณ (ผลวัฒนธรรม) วรรณศิริ (2550 : 40) ลักษณะของวัฒนธรรม (Nature of culture) วัฒนธรรมเป็นระบบพฤติกรรมที่มนุษย์คิดสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็นเบื้องต้น ต่อมามนุษย์ยังคิดความคิดของมนุษย์ก็ยิ่งแตกฉานยิ่งขึ้นทุกที ความคิดที่จะสร้างวัตถุและระบบการดำรงชีพของมนุษย์เพียงเพื่อบำบัดความจำเป็นพื้นฐาน

กลับแตกฉานและหลายหลากยิ่งขึ้นทุกที จากสิ่งของและระบบที่มีน้อยก็กลายเป็นจำนวนที่มากขึ้น จากสิ่งของและระบบที่หายาบ ๆ ไม่สวยงามเท่าใดก็กลายมาเป็นสิ่งที่งดงามยิ่งขึ้นทุกที จนยุ่งยากซับซ้อนขึ้นมาในสมัยปัจจุบัน ทั้งนี้มาจากระบบความคิดของมนุษย์ที่ไม่ยอมหยุดนิ่งอยู่กับที่ สิ่งของและระบบต่าง ๆ ในชีวิตของมนุษย์ซึ่งเกิดมาจากระบบความคิดของมนุษย์นั้น จึงไม่ยอมหยุดนิ่งอยู่กับที่เช่นกัน มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ บางครั้งสิ่งของเก่าได้ถูกทิ้งไป เพราะมนุษย์คิดของใหม่ ๆ ที่ดีกว่าและเหมาะสมกับกาลเวลามากกว่าขึ้นมาใช้แทนที่ เมื่อมนุษย์รุ่นใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาแทนที่รุ่นเก่า ๆ ก็เกิดมาท่ามกลางสิ่งของและระบบทางสังคมที่ดีที่สุดในขณะนั้นอยู่แล้ว แต่ก็ยังคิดสิ่งใหม่ ๆ และระบบใหม่ขึ้นมาปรับปรุงระบบเก่า ๆ อยู่เรื่อยไป ดังนั้นลักษณะของวัฒนธรรมจึงไม่ใช่ลักษณะคงที่และตายตัว

วัฒนธรรมเป็นสมบัติส่วนร่วม ครรลองหรือระบบการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมต้องสอดคล้องกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม บุคคลต้องเรียนรู้ที่จะประพฤติปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นจึงจะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี คนเราอยากให้คนเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นเสมอ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมประเภทหนึ่งที่ไม่สามารถดำรงชีพอยู่โดยลำพังตนเองได้ เมื่อมนุษย์คิดพฤติกรรมและสิ่งของใด ๆ ขึ้นมาก็ต้องทดลองใช้จนได้เสียก่อน แล้วจึงเผยแพร่ออกไปสู่คนส่วนใหญ่ของสังคมของตน เมื่อทุกคนทดลองใช้แล้วรู้สึกสะดวกสบายแก่ตนจึงได้รับการยอมรับใช้ทั่วกันจากนั้นก็เผยแพร่ให้กว้างขวางออกไปทั่วทุกซอกทุกแหล่งและทุกกลุ่มคนในสังคม วัฒนธรรมหน่วยที่บุคคลคิดขึ้นมานี้ก็จะเป็นสมบัติของคนทั้งหมดในสังคมไป เพราะทุก ๆ คนยอมรับเอาไปใช้และนำไปประพฤติปฏิบัติตาม จากนั้นจะนำวัฒนธรรมหน่วยนั้นสั่งสมเป็นมรดกตกทอดส่งต่อไปให้สมาชิกรุ่นหลัง ๆ ต่อไปอีก ลักษณะของวัฒนธรรมที่กลายมาเป็นส่วนรวมได้ก็เพราะสมาชิกส่วนใหญ่ หรือเกือบจะทุก ๆ บุคคล คนทุกคนใช้ได้อย่างสะดวกสบายกายและใจ หากไม่เข้าหลักเกณฑ์นี้แล้วมนุษย์จะปฏิเสธและขจัดทิ้งไปเสียจากส่วนรวมเสมอ

กฤษณา วงษาสันต์ และคณะ (2542) ลักษณะของวัฒนธรรมจึงมีธรรมชาติดังนี้ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมิใช่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เป็นมรดกของสังคมคือ มีการสืบทอดกันต่อ ๆ มา มีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อความมั่นคงในวิถีชีวิตของส่วนร่วม บุคคลส่วนใหญ่รับมายึดถือปฏิบัติและปรับปรุงให้มีความเจริญงอกงาม เป็นเรื่องของความดี ความงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสามัคคีของคนในสังคมที่ยึดถือปฏิบัติอย่างมีแบบแผน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 287) ได้บอกถึงลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญอยู่ 9 ประการคือ

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง
2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าด้วยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือกระทบน้อยที่สุด
3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย
4. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
5. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ผู้ชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ผู้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น
6. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าจะต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
7. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
8. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ และความสะอาดของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีด

ความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุก ๆ ด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

9. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 292) ได้บอกไว้อีกว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการเดินทางท่องเที่ยวชมโบราณสถานศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งศึกษาความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ และมีความเข้าใจวัฒนธรรมใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวด้วย เราอาจแบ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมออกเป็นประเภทย่อยได้ 5 ประเภท คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว โดยได้รับความรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

2. การท่องเที่ยวงานวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and traditional tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้นเพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์และศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ อีกทั้งได้รับความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

3. การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท (Rural tourism/Village tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษโดดเด่นเพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ คุุผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน อีกทั้งมีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันการกีฬา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบ

ของการจัดรายการกีฬาตามเส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาได้สนุกสนานเพลิดเพลินกับการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันการกีฬา ในขณะเดียวกันก็ได้ไปท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางรายการกีฬา ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

5. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (Cultural health tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพหรือฟื้นฟูสุขภาพทางวัฒนธรรม เช่น การนวดตัว การนวดฝ่าเท้า การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร การฝึกกายบริหาร การฝึกสมาธิ เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยวบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่ออย่างมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

3. หลักการและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 286) ได้ให้หลักการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4 ประการคือ

1. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญ คุณค่า ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากรวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว นั้น เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่ นักท่องเที่ยวในการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ในการเข้าชม ในขณะเดียวกันก็จะก่อให้เกิด ความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

2. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความรัก ห่วงแหน รักษา และดึงชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากร ของตนด้วย และได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจ้างงาน การบริการนำเที่ยว การให้บริการขนส่ง การให้บริการที่พัก การขายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจใน วัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน หรือของชุมชนอื่น รวมทั้งเคารพในวัฒนธรรม คักดิ์ศรี และผู้คนของตนเองด้วย

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามอง ตัวเองอย่างเข้าใจในสรรพสิ่งของโลกที่ไม่สามารถแยกตัวออกจากกันได้ ต้องพึ่งพาอาศัย

ซึ่งกันและกัน ฉะนั้นองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญจึงควรมี 6 ด้าน
อิงตาม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548 : 288) องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ดังต่อไปนี้คือ

1. องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่ง
ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยมีสิ่งที่ดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยว คือ
ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น โบราณคดีและพิพิธภัณฑ
สถานต่าง ๆ งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง รวมทั้งซาก
ปรักหักพัง ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก ทางด้านศาสนา
รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ ภาษาและ
วรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ธรรมเนียม
การรับประทานอาหาร ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียม และเทศกาลต่าง ๆ
ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีการนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

2. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มี
กระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่ง
ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่
ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3. องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทาง
ท่องเที่ยวโดยผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และได้
ผลตอบแทนในกำไรสู่ธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับ
สิ่งแวดล้อมศึกษา อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึง
การตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เดินทางเข้ามา
ท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับรู้และ
ประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากร
ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่มี
การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น

มีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทน เพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

6. องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยมีการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. คุณค่าทางวัฒนธรรม

นันทนา แรงจริง (2548) ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเอง หรือการยอมรับนับถือตนเองหรือความภาคภูมิใจในตนเองเป็นความสุขทางใจอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลรู้สึกว่ามีคุณค่า มีศักดิ์ศรี ผู้ที่รู้จักคุณค่า หรือยอมรับนับถือตนเองนี้จะมีความรู้สึกที่เชื่อมั่น มั่นใจ และมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตให้เจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างไม่ห่อถ่อย อีกทั้งมีความสามารถที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมตลอดเวลา

ในทางตรงกันข้ามกับบุคคลผู้ซึ่งสูญเสียความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง มักดำเนินชีวิตไปโดยไม่มีจุดหมาย มีชีวิตอยู่เพียงเพื่อให้ชีวิตผ่านพ้นไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น บางคนก็รู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่าใด ๆ เลย อาจคิดทำลายตนเองได้ หรือในบางคนอาจทดแทนความรู้สึกภายในด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ หรือนินทาว่าร้ายผู้อื่นก็เป็นได้ Hilgard (1962 : 125) มีความเชื่อว่าทุก ๆ คน ในสังคมมีความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จในตนเองสูง และต้องการให้ผู้อื่นยอมรับนับถือในความสำเร็จของตนด้วย ถ้าความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจก็จะทำให้บุคคลนั้นมีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีค่า มีความสามารถ และมีประโยชน์ต่อสังคม แต่ถ้าความต้องการนี้ถูกขัดขวางก็จะทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีปมด้อย หรือเสียน้ำหรือเสียมความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งจะไปเกี่ยวข้องกับการปรับตัวของบุคคลนั้น ๆ ด้วย

จะเห็นได้ว่าทุก ๆ คนในสังคมมีความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จและต้องการให้ผู้อื่นยอมรับนับถือในตนเอง ยอมรับนับถือในความเป็นเผ่าพันธุ์และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปจะเห็นได้ว่าเมื่อคนเราเห็นคุณค่าในตนเองก็จะเห็นคุณค่าในความเป็นเผ่าพันธุ์และวัฒนธรรมของตนเองซึ่ง Weiten (1989) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมว่า บุคคลมักจะเปรียบเทียบตัวเขาเองกับผู้อื่นที่จะเข้าใจและประเมินพฤติกรรมของตนเอง

ในการเปรียบเทียบทางสังคมนั้น ไม่ใช่ว่าคุณจะเปรียบเทียบกับใครก็ได้ที่นึกอยากจะเปรียบเทียบโดยเฉพาะอย่างยิ่งเขาจะเปรียบเทียบกับกลุ่มอ้างอิง (Reference group)

โดยทั่วไปกลุ่มอ้างอิงที่บุคคลใช้เปรียบเทียบจะมีลักษณะต่าง ๆ คล้ายคลึงกับตัวเขาเอง เช่น อายุ อาชีพ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม มีบุคคลบางคนเลือกกลุ่มอ้างอิงที่ไม่สมเหตุสมผล มาทำการเปรียบเทียบกับตนเอง การประเมินผลตนเองได้รับอิทธิพลจากกลุ่มอ้างอิง Weiten (1989) ได้ทำการเปรียบเทียบความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนคล้ายคลึงกัน ที่มาจากโรงเรียนที่มีคุณภาพสูงและโรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำ ผลการวิจัยพบว่า เด็กนักเรียนที่มาจากโรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำ ซึ่งเปรียบเทียบกับตัวเขาเองกับกลุ่มอ้างอิงที่มีความสามารถด้อยกว่า มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กนักเรียนที่มีความสามารถคล้ายกันที่มาจากโรงเรียนที่มีคุณภาพสูง

ดังนั้นเมื่อคนเรามีวัฒนธรรมของตนเอง ควรที่จะยอมรับและคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเองไม่ควรนำไปอ้างอิงกับบุคคลหรือสังคมอื่น อาจจะทำให้การเห็นคุณค่าในตนเองลดลง

จากการศึกษา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมาเป็นแบบแผนและวิถีชีวิตของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการต่าง ๆ ที่มนุษย์ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีการปรับปรุงให้ทันสมัยทันสมัยอาจจะแตกต่างจากเดิมไปบ้าง แต่ก็เพื่อให้วัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจ สังคมให้การยอมรับและมีการรักษาไว้คู่กับสังคม วัฒนธรรมจึงจะดำรงอยู่ได้ และต้องปลูกฝังในการสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความรัก และหวงแหนรักษา สร้างการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ให้มีความรู้ความเข้าใจมากกว่าความสนุกเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว และจะต้องให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วย

จากแนวคิดและทฤษฎี ทำให้ผู้วิจัยรู้ว่าวัฒนธรรมของคนในสังคมเกิดขึ้นจากความต้องการของคนในอดีตซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ อาจจะกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเปรียบเสมือนเป็น “มรดกทางสังคม” ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น (ยศ สันติสมบัติ. 2544 : 11) ถ้าจะต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นด้านอะไรก็ตามถ้าเปลี่ยนแล้วจะต้องมีอะไรมาแทนที่ที่ดีกว่า (นิยพวรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. 2550 : 40) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าในการศึกษาเรื่องนี้ผู้วิจัยจะต้องทำความเข้าใจกับวัฒนธรรมของเพลงโคราชให้ถ่องแท้ เพื่อให้ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและความเป็นอยู่และ

การใช้ชีวิตของคณะหมอลำเพลงโคราชให้น้อยที่สุด และเพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราชให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของเพลงโคราช

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 6) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวรวมทั้งการจัดบริการอื่น ๆ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยจะต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว ให้ประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต มีส่วนร่วมต่อกระบวนการการท่องเที่ยวต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ต้องชี้้นำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 6) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยมเพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีความดึงดูดอย่างไม่มีเสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมอเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด หรือไม่มีเลยอย่างยืนยาว หรือจะสรุปอย่างง่าย ๆ จากความหมายดังกล่าวข้างต้นได้ว่าการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวที่มีลักษณะสำคัญอยู่ 6 ประการดังต่อไปนี้ คือ

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ทั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานวัตถุ และแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม
2. เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
4. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม

5. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
6. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

Fennell (1999 : 31) ได้ให้แนวความคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวต้องกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด การท่องเที่ยวต้องเคารพในวัฒนธรรมของท้องถิ่น และกระทบต่อวัฒนธรรมดังกล่าวน้อยที่สุด การท่องเที่ยวต้องยอมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์มากที่สุด นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจจากกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2538) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เช่น ธรรมชาติ โบราณสถาน วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคตพยายามลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากร หรือทำให้กระทบต่อทรัพยากรน้อยที่สุด สงวนรักษาทรัพยากรให้คงอยู่สภาพเดิม การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และประชาชนเจ้าของท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็ต้องสงวนรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนี้ มีแนวคิดเป็นองค์ประกอบ 6 ประการ คือ

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค
2. การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น
3. ขอบเขตของการพัฒนาการท่องเที่ยว
4. การใช้วัสดุและผลผลิตของท้องถิ่น
5. การกระจายรายได้
6. การจ้างงาน

นอกจากนี้ ชูสิทธิ์ ยังได้กล่าวถึงแนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ ควบคุมคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว การให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ให้ความควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับความสามารถในการรองรับพื้นที่และดูแลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวพร้อมให้บริการนักท่องเที่ยว

พจนา สวนศรี (2542) กล่าวว่า "การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชนเป็นฐาน (Community based sustainable tourism หรือ CBST) หมายถึง การจัดการโดยชุมชน

โดยคนในชุมชนมีจิตสำนึกความเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ตั้งอยู่บนฐานความเข้มแข็งของชุมชน มีการผลิตที่พึ่งตนเอง มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และมีของดีชุมชนที่สามารถเผยแพร่ได้ สร้างความรับรู้และความประทับใจได้ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเองและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ยกย่องคุณภาพชีวิต ให้ประชาชนมีมาตรฐานชีวิตประจำวันดีขึ้นและมีรายได้ เพิ่มขึ้น

ศรียพร สมบุญธรรม (2536 : 26) ได้ให้คำจำกัดความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า “เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน ในขณะเดียวกันมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จึงมีความหมายรวมถึง การจัดการทรัพยากร เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ พร้อมกับรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและขนบการทางระบบนิเวศได้”

จากคำจำกัดความดังกล่าวข้างต้น การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนี้จะเน้นความสำคัญของ การควบคุมคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว การให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว การเอาใจใส่ดูแลจำนวนและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ใน Globe'90 Conference ยังได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญที่ประกอบขึ้นเป็นแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 6 ประการ คือ

ประการที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค ควรส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจังก่อนการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวระหว่างประเทศอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันถึงความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวกับระบบสาธารณูปโภคที่มีอยู่

ประการที่ 2 การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น (Local participation) ควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

ประการที่ 3 ขอบเขตของการพัฒนาการท่องเที่ยว (Scale of tourism development) ควรพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับขีดความสามารถในการรับรองของการพัฒนาการท่องเที่ยว (Tourism development carrying capacity) ทั้งนี้ ควรพยายามผลักดันให้การท่องเที่ยว ได้รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่นั้น ๆ

ประการที่ 4 การใช้วัสดุและผลผลิตจากท้องถิ่น (Local product) ควรสนับสนุนการใช้วัสดุที่ทำได้ในท้องถิ่นในการก่อสร้าง ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากผลผลิตต่าง ๆ ของคนท้องถิ่นซึ่งจะช่วยลดดุลการค้ากับต่างประเทศได้ทางหนึ่ง และเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

ประการที่ 5 การกระจายรายได้ (Income distribution) การพัฒนาการท่องเที่ยวควรเป็นรูปแบบที่จะนำรายได้เข้าท้องถิ่นนั้นให้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ระยะยาวของชุมชน

ประการที่ 6 การจ้างงาน (Employment) คุณภาพของงาน สำหรับคนในท้องถิ่นควรเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว กล่าวคือ มุ่งส่งเสริมรูปแบบของงานที่มีความน่าสนใจและได้รับผลตอบแทนสูง

ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกได้ให้ความสำคัญต่อการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดีทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ในการตระหนักถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จึงก่อให้เกิดกระแสเรียกร้องหลัก 3 ประการดังนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548 : 287)

ประการที่ 1 กระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการของประชาชนทั่วโลก ให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในแง่การอนุรักษ์ต่อสิ่งแวดล้อมระดับท้องถิ่นจนถึงขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพเอาไว้

ประการที่ 2 กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นกระแสความต้องการที่มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวที่ต้องการได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวมากกว่าความสนุกเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวรูปแบบใหม่

ประการที่ 3 กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเป็นหลักประกันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง และชุมชนท้องถิ่นยอมรับในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

จากการศึกษา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวและยังคงต้องรักษา

ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นไว้โดยต้องเคารพในวัฒนธรรมของท้องถิ่น และส่งผล
กระทบต่อวัฒนธรรมให้น้อยที่สุดจะต้องมีการดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของวัฒนธรรม
และต้องให้คนในชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์มากที่สุด ชุมชน ชนบทธรรมเนียม ประเพณี
วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม
ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นการกระจายรายได้ และเกิดผลประโยชน์กับประชาชน
ในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เพื่ออนุชนรุ่นหลัง

ดังนั้น ในการศึกษาเรื่องนี้ ผู้วิจัยจะต้องสร้างสรรค์กิจกรรมที่คำนึงถึงความสำคัญ
ของขีดความสามารถของการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเน้นให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม
เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน เมื่อคนในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวที่เกิดจาก
การสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช ก็จะทำให้
เพลงโคราชยั่งยืน และจะต้องปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนรัก และหวงแหน มรดกทาง
วัฒนธรรมเพลงโคราชเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

พฤติกรรมนักท่องเที่ยว

สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2530 : 97-98) พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดของ
สิ่งมีชีวิต จะสังเกตได้หรือสังเกตไม่ได้ก็ตาม ซึ่งทั้งที่มีอยู่ภายในหรือแสดงออกมาภายนอก
นักพฤติกรรมศาสตร์บางคนเรียกการเคลื่อนไหวของสิ่งไม่มีชีวิตว่าเป็นพฤติกรรมด้วย

สมพิศ นิชลานนท์ และวนิดา ดริสวัสดิ์, บรรณาธิการ (2540 : 5) พฤติกรรม
(Behavior) หมายถึง การกระทำทุกอย่างของมนุษย์ ไม่ว่าจะการกระทำนั้นผู้กระทำจะทำได้โดยรู้ตัว
หรือไม่รู้ตัวก็ตาม ไม่ว่าจะคนอื่นจะสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม และไม่ว่าการกระทำ
นั้นจะพึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ก็ตาม ดังนั้นการเดิน การยืน การคิด การตัดสินใจ
การปฏิบัติตามหน้าที่ การละทิ้งหน้าที่ เป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น

ศุภลักษณ์ อัครางกูร (2551 : 134) พบว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับ
คุณค่าที่ให้การท่องเที่ยว และสรุปว่าคุณค่าทำให้เราคาดเดาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวได้

ศุภลักษณ์ อัครางกูร (2551 : 30) ลักษณะของนักท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย
3 ลักษณะ กล่าวคือ

1. ลักษณะที่ให้ความสำคัญกับความเป็นระเบียบแบบแผน และความแน่นอน
ความพึงพอใจจากการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับสิ่งที่มองเห็นจับต้องได้ สนใจประสบการณ์ที่ทำให้

เกิดความประทับใจ แรงจูงใจมักมาจากความต้องการรู้สึกว่าคุณค่า การผจญภัยหรือสิ่งที่ท้าทายให้ชีวิตรู้จักมีคุณค่า

2. ลักษณะที่มีความสนใจอยู่กับจินตนาการทั้งในอดีตและอนาคตรวมถึงการปฏิสัมพันธ์ของตนต่อผู้อื่น

3. ลักษณะของความเป็นเหตุเป็นผล และหาวิธีที่ดีที่สุดในการกระทำสิ่งใดก็ตาม ชอบเรียนรู้วัฒนธรรม สถานที่ ผู้คนใหม่ ๆ มักมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล โดยมีพลังขับเคลื่อนมาจากภายในตนเอง

วาสนา อ่องเอี่ยม (2546 : 43) กล่าวว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เป็นลักษณะพฤติกรรมในการตัดสินใจ และเลือกรูปแบบที่จะเดินทางท่องเที่ยวซึ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวจะมีอยู่หลาย ๆ ลักษณะที่แตกต่างกันไปและนักท่องเที่ยวจะทำการพิจารณาเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะพฤติกรรมของตนเอง เพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการท่องเที่ยว

สุกัญญา เจริญศรี (2544) กล่าวว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกในรูปแบบที่หลากหลาย แตกต่างกันไปของแต่ละบุคคล ซึ่งส่งผลให้เป้าหมายของการท่องเที่ยวก็มีความแตกต่างกันไปด้วย เช่น ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ได้รับความชื่นชอบของแต่ละบุคคลในแหล่งท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง เป็นต้น

ศิริ ชามสุพันธ์ (2543 : 63) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแง่ของสังคมวิทยา เพราะพฤติกรรมหรือการแสดงออกของนักท่องเที่ยวย่อมมีความแตกต่างกัน เนื่องจากเกิดจากสาเหตุที่แตกต่างกัน เช่น การอบรมเลี้ยงดู วัฒนธรรม การศึกษา เพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา และประสบการณ์ชีวิต ฉะนั้น พฤติกรรมที่พบเห็นโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศ มักจะมีพฤติกรรม ดังนี้

การชมเมืองโบราณ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวประเภทนี้จะนั่งรถชมเมือง หรือเดินทางชมเมือง หรือใช้ยานพาหนะอื่น ๆ เช่น รถม้า รถสามล้อ เป็นการสัญจรไปตามเส้นทางและผ่านบริเวณสำคัญ ๆ ของเมือง ระหว่างทางอาจมีการบรรยายถึงประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิถีชีวิตของพลเมือง และสถานที่สำคัญของเมือง

การเข้าชมสถานที่สำคัญและสถานที่ที่น่าสนใจ สถานที่ที่นักท่องเที่ยวสนใจมักเป็นสถาปัตยกรรมในเชิงวัฒนธรรม บ้านบุคคลสำคัญในอดีต พิพิธภัณฑ์ สวนในลักษณะพิเศษ โรงงานผลิตภัณฑ์พื้นเมือง ฯลฯ ต้องมีการจัดเส้นทางเดินให้นักท่องเที่ยวสังเกตเห็นได้ชัด

โดยจัดขนาดให้เหมาะสมกับกลุ่ม พร้อมทั้งเตรียมบริเวณเพื่อความสะดวกกับผู้นำทางด้วย โดยทั่วไปแล้วมักจะมีของที่ระลึกขายอยู่ในบริเวณของสถานที่เหล่านั้น

การขึ้นที่สูงเพื่อชมเมือง อาจเป็นหอคอย เจดีย์สูง ตัวอย่างเช่น ภูเขาทอง พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม หรือภูเขา หรือภูเขาที่อยู่ในเมือง เช่น เขาวิ้ง จังหวัดภูเก็ต ฯลฯ ความสะดวกในการเข้าชมจะอยู่กับการจัดสถานที่หรือจัดรายการให้สถานที่นั้น ๆ รับกลุ่มนักท่องเที่ยวได้มากพอ บางครั้งหากสถานที่มีความเหมาะสม อาจจัดเป็นร้านอาหารหรือจุดชมเมืองในเวลากลางวันได้ด้วย

การชมการละเล่นพื้นเมือง หรือขบวนในงานเทศกาล การจัดสถานที่น่าจะขึ้นอยู่กับรูปแบบและขนาดที่ต้องการของการละเล่น โดยการละเล่นนั้น ๆ อาจเป็นการจัดถาวรหรือการจัดขึ้นเป็นครั้งคราวก็ได้ เช่น ในเทศกาลลอยกระทง เทศกาลประกวดผลไม้ เทศกาลสงกรานต์ เทศกาลการแข่งขันเรือ ฯลฯ ซึ่งจัดให้มีขึ้นตามเมืองต่าง ๆ หรือเทศกาลที่จัดให้มีขึ้นเฉพาะที่ เช่น เทศกาลหุ่นฟางนก จังหวัดชัยนาท เทศกาลแห่สิงโต จังหวัดนครสวรรค์ เทศกาลนบพระเล่นเพลง จังหวัดกำแพงเพชร เป็นต้น

การจำหน่ายซื้อสิ่งของ ส่วนใหญ่เป็นการซื้อของที่ระลึกผลิตภัณฑ์พื้นเมืองต่าง ๆ อาจจัดรวมเป็นบริเวณขายอาหารและจำหน่ายซื้อสินค้าไปด้วยกัน เช่น กลุ่มร้านค้าบริเวณก่อนเข้าถึงจังหวัดเพชรบุรี ในที่บาซาร์ของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

การนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวลักษณะนี้มักเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย กิจกรรมที่ทำได้แก่ การซื้อธูปเทียนบูชา การไหว้พระปิดทอง การเสี่ยงเซียมซี การบริจาคเงิน การรดน้ำมนต์ การแก้บน และมักจบลงด้วยการจำหน่ายซื้อสิ่งของที่นำมาวางขายในบริเวณนั้นหรือใกล้เคียง

การแข่งขันกีฬาและดูกีฬา การท่องเที่ยวลักษณะนี้จะพบนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่ชอบการแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะการแข่งขันกอล์ฟการแข่งขันเรือและชมการแข่งขันชกมวยไทยของชาวต่างประเทศ เพราะเป็นศิลปะการต่อสู้ที่แตกต่างไปจากศิลปะการต่อสู้ของตน ตลอดจนการแข่งขันม้า เป็นต้น นักท่องเที่ยวประเภทนี้มักจะมีพฤติกรรมชอบการพนัน เป็นนักการทูต นักการเมือง นักธุรกิจ ฯลฯ เพราะมีรสนิยมและรายได้สูง ซึ่งเป็นการหวังผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ควรได้รับในภายหลังอีกด้วย

การพนัน พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวลักษณะนี้ มีจุดประสงค์เพื่อการพนันเป็นหลัก ซึ่งมักจะเดินทางไปยังต่างประเทศหรือบ่อนที่ได้รับอนุญาต และมีแรงจูงใจอื่น ๆ ที่เข้ายวนให้

ท่องเที่ยวไป ส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่มีฐานะทางการเงินดี และเป็นผู้ทรงอิทธิพลหรือประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมาย

การผจญภัย พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวลักษณะนี้ มักจะเดินทางไปตามสถานที่ที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อแสดงออกถึงการเสี่ยงภัยและการผจญภัย เช่น การปีนหน้าผาสูงเพื่อขึ้นไปปักธง การเล่นเรือแบบโลดโผน และการกระโดดหอคอย เป็นต้น

ซูเกียรติ ศิริวงศ์ (2549) ได้อธิบายพฤติกรรมนักท่องเที่ยวว่า การที่เราจะทำความเข้าใจพฤติกรรมทางสังคมนั้น นอกจากเราจะต้องเข้าใจในอิทธิพลของปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากรศาสตร์ เรายังจะต้องเข้าใจถึงปัจจัยทางด้านแบบแผนชีวิตที่คนเราจะตัดสินใจที่จะแสดงพฤติกรรมในรูปแบบใดขึ้นอยู่กับบรรทัดฐาน และค่านิยมที่บุคคลนั้นหรือกลุ่มนั้นยึดถือเป็นแนวทางแห่งพฤติกรรม ปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยอิสระที่แยกต่างหากจากปัจจัยอิสระอื่น ๆ หรือตัวแปรอิสระอื่น ๆ เช่น อายุ เพศ การศึกษา หรือฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นตัวแปรทางด้านประชากร แบบแผนชีวิตเป็นปรากฏการณ์ภายในตัวบุคคล (Intre – individual phenomenon) ซึ่งเป็นตัวกำหนดแบบแผนการกระทำต่าง ๆ

ธนวรรณ แสงสุวรรณ และคณะ (2554 : 33) การวิเคราะห์ลักษณะของตลาด ธุรกิจจะต้องทราบว่าตลาดคือใคร มีพฤติกรรม การซื้อและการใช้อย่างไร เพื่อสามารถวางแผนส่วนประสมทางการตลาดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของตลาด ซึ่งหลักการดังกล่าวก็คือการตั้งคำถาม 6 Ws และ 1H ที่ต้องพิจารณาหลักต่าง ๆ เกี่ยวกับตลาด เพื่อให้ได้คำตอบที่ต้องการทราบตามหลัก 7 Os ดังนี้

1. ใครคือตลาดเป้าหมาย (Who is in target market ?) ซึ่งคำถามนี้นำมาซึ่งคำตอบว่านักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเป็นใคร (Occupant) เช่น นักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวต่างประเทศ ตลาดไมซ์ เป็นต้น

2. ตลาดซื้ออะไร (What does the market buy?) เป็นคำถามเพื่อให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของนักท่องเที่ยวว่าสิ่งที่เขาต้องการซื้อคืออะไร (Object) เช่น ต้องการมาจับจ่ายซื้อสินค้า หรือ แสวงหาสถานที่ที่มีความสงบ สวยงามของธรรมชาติ เป็นต้น

3. ทำไมจึงซื้อ (Why does the market buy ?) เป็นลักษณะคำถามเพื่อต้องการทราบเหตุผลที่แท้จริง (Objectives) ในการตัดสินใจซื้อของนักท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวมาสงขลา เพราะมีสินค้าราคาถูก มีอาหารอร่อย คุณภาพดี หรือมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม เป็นต้น

4. ใครมีส่วนร่วมในการซื้อ (Who participates in the buying ?) เป็นคำถามเพื่อให้ทราบถึงบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้า (Organization) เช่น การแนะนำของบริษัทหน้าเที่ยว หรือ ครอบครัว เป็นต้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำโปรแกรมทางการโฆษณา

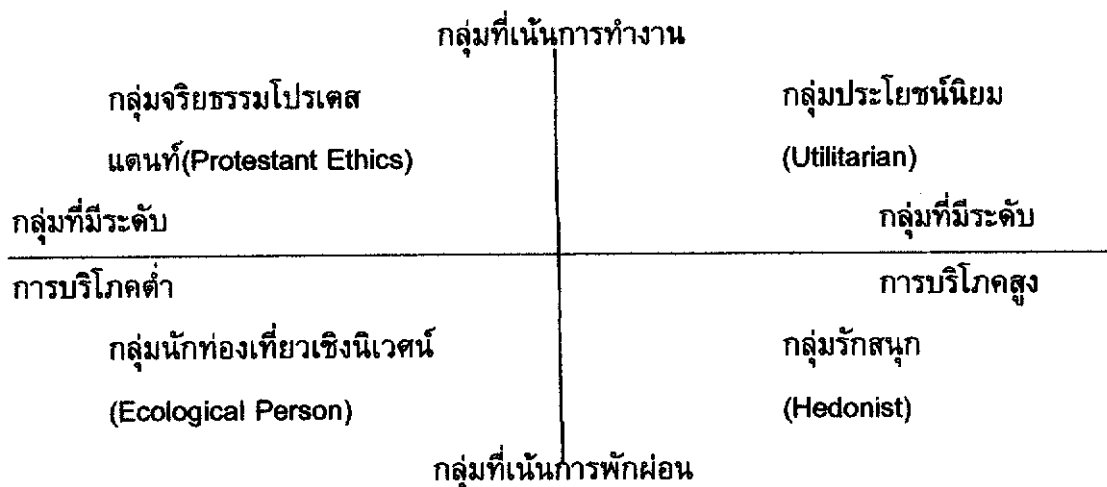
5. ซื้อเมื่อใด (When does the market buy ?) เป็นคำถาม เพื่อทราบถึงโอกาสในการซื้อของลูกค้า (Occasion) เพื่อเตรียมการผลิตให้เพียงพอ และเตรียมแผนการส่งเสริมการตลาด ในช่วงเวลาที่เหมาะสม เช่น นักท่องเที่ยวต่างชาติ แต่ละชาตินิยมมาท่องเที่ยวในช่วงเดือนใดบ้าง หรือมาในช่วงเทศกาลใดมากเป็นพิเศษ

6. ซื้อที่ไหน (Where does the market buy ?) เป็นคำถามเพื่อให้ทราบถึงแหล่งที่ลูกค้านิยมหรือสะดวกที่จะไปซื้อ (Outlets) เพื่อจะได้นำไปบริหารช่องทางการจัดจำหน่ายที่เหมาะสมกับลูกค้าแต่ละกลุ่ม เช่น ซื้อผ่านบริษัทหน้าเที่ยว หรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

7. ซื้ออย่างไร (How does the market buy ?) เพื่อให้ทราบถึงการบริหารการซื้อของลูกค้า (Operation) ว่ามีขั้นตอนการซื้ออย่างไร มีความรู้สึกอย่างไรจากการซื้อการใช้ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวมีการหาข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ จากแหล่งใด ติดต่อสถานที่พักแรมอย่างไร มีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใดภายหลังการมาท่องเที่ยว

ในการจำแนกแบบแผนชีวิตออกเป็น 4 แบบ Steen ใช้ตัวแปร 2 ตัว คือ ระดับการบริโภค (Level of consumption) และแนวโน้มที่จะทำงานหรือพักผ่อน (Work/Leisure orientation) ตัวแปรที่จะสะท้อนให้เห็นแนวโน้มที่จะพักผ่อนมากกว่าทำงานอาจจะสะท้อนออกมาในประโยคเช่น “ฉันทำงานเพื่อที่จะมีรายได้เพื่อใช้จ่ายในการท่องเที่ยว” ส่วนแนวโน้มที่จะทำงานมากกว่าการพักผ่อนจะสะท้อนออกมาในรูปของคำพูด เช่น “การพักผ่อนคือ เวลาว่างที่พอจะมีในระหว่างช่วงเวลาของการทำงาน”

ภาพที่ 2 การอธิบายพฤติกรรมการทำงานที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีการของ Arild Steen

ที่มา : เลิศพร ภาระสกุล. 2540 : 63.

จากภาพที่ 2 เมื่อนำตัวแปรทั้งสองมาพิจารณาร่วมกัน จะทำให้เราเห็นแบบแผนชีวิต ดังนี้

1. กลุ่มรักสนุก (The hedonist) คือกลุ่มที่หาความพึงพอใจจากความสนุกสนานของวันหยุดอย่างเต็มที่ การทำงานเป็นเพียงวิธีการที่จะได้มาซึ่งการใช้โอกาสและเวลาของความสนุกสนาน พวกนี้จะใช้จ่ายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างไม้อั้น พวกรักสนุกมักจะเป็นคนพวกแรกที่จะค้นหาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ความสนุกสนานมีไว้เพื่อเสพ

2. กลุ่มนิเวศนิยม (The ecological person) คนพวกนี้คล้ายกับพวกรักสนุกตรงที่มุ่งความสนุกสนานมากกว่ามุ่งงานพวกนี้นิยมสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ เพราะความสนุกกับการได้ท่องเที่ยวไปในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ เป็นประสบการณ์ที่ไม่ต้องแลกด้วยเงินมากเท่ากับการท่องเที่ยวประเภทอื่น คนพวกนี้นิยมการเดินทางด้วยพาหนะที่ธรรมดา ๆ สิ่งอำนวยความสะดวกในลักษณะ ๆ วันหยุดไม่ใช่วันแห่งการบริโภค การพักผ่อนวันหยุดหมายถึง โอกาสที่จะได้พักผ่อนจากการทำงานแบบเครื่องจักรกล โดยได้สัมผัสกับธรรมชาติ คนพวกนี้จะไม่รู้สึกว่าเป็นเหมือนนักท่องเที่ยวทั้งหลาย ดังนั้นสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไปจึงไม่จำเป็นสำหรับคนกลุ่มนี้

3. กลุ่มจริยธรรมโปรเตสแตนต์ (The protestant ethics) คนพวกนี้ถือว่าวันหยุดและการพักผ่อนเป็นการเสียเวลา สิ่งมีค่า เช่นเงิน และเวลาควรให้เพื่อการลงทุนไม่ใช่เพื่อการบริโภค การบริโภคเป็นความชั่วร้ายที่จำเป็น (Necessary evil) เพื่อให้คนได้ผลิตหรือสร้างมูลค่าใหม่ ๆ ขึ้นถ้าคนกลุ่มนี้เดินทางท่องเที่ยวก็เป็นการท่องเที่ยวเพราะความกดดันจากสภาพแวดล้อม คนกลุ่มนี้ไม่มีความสำคัญในทางสถิติของวันหยุด เพราะพวกนี้หยุดพักผ่อนน้อยมาก และเมื่อหยุดพักผ่อนก็จะเลือกการพักผ่อนในรูปแบบที่ถูกที่สุด

4. กลุ่มประโยชน์นิยม (The utilitarian) พวกนี้ต้องการคุณค่าในทางปฏิบัติจากวันหยุดพวกนี้ต้องการประโยชน์มากที่สุดจากวันหยุด ตามมูลค่าที่เขาได้จ่ายไป สิ่งที่ดีที่สุด在他看来ของการได้รับบริการชั้นแล้ว เขามีเวลาไม่มากสำหรับวันหยุดจึงต้องการใช้วันหยุดให้คุ้มค่าที่สุด พวกนี้จะสนใจและอยู่ภายใต้อิทธิพลของวิทยาการทางการตลาด เพราะพวกนี้จะเปรียบเทียบด้วยหลักของเหตุและผลต่อสิ่งที่เขาจะซื้อเพื่อให้คุ้มค่าที่สุด พวกนี้เห็นว่าการท่องเที่ยววันหยุดเป็นโครงการที่จะต้องปฏิบัติให้ลุล่วงไป

แรงจูงใจในการท่องเที่ยวก็ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะเกิดจากความต้องการ 1)ส่วนตัว เพื่อที่จะไปเยี่ยมเพื่อน ญาติ หรือต้องการหาเพื่อนใหม่ และจะต้องการเอาใจคนอื่น 2)อารมณ์ ความต้องการที่จะมีความรู้สึกโรแมนติก รู้สึกตื่นเต้น ทำทาย สนุกสนาน ซาบซึ้ง ปลดปล่อย ระบายความหลัง 3)วัฒนธรรม ต้องการหาประสบการณ์จากวัฒนธรรมใหม่ รวมถึงการรับรู้วัฒนธรรมต่าง ๆ 4)พัฒนาตนเอง หาความรู้ เพิ่มความสามารถ ทักษะ 5)สถานภาพ ตามสมัยนิยม หรือความเด่น 6)กายภาพ อาจจะต้องการความพักผ่อน ผิวกาย สุขภาพ เพศ (ศุภลักษณ์ อัครางกูร. 2551 : 43) แรงจูงใจที่จะดูเป็นสิ่งที่คล้ายคลึงกันโดยไม่แบ่งชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม เห็นจะเป็นในเรื่องของความโรแมนติก การระบายความหลัง ชื่นชมสิ่งต่าง ๆ แม้ว่าแรงจูงใจพวกนี้อาจมีอิทธิพลจากความแตกต่างของชาติและวัฒนธรรมซ่อนอยู่ในแรงจูงใจเหล่านี้อยู่บ้าง (ศุภลักษณ์ อัครางกูร. 2551 : 55)

นักท่องเที่ยวชาวชน ยังมีความต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ในการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นความต้องการในการเรียนรู้ เช่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การทำอาหาร (ศุภลักษณ์ อัครางกูร. 2551 : 98) แต่นักท่องเที่ยวชาวชนก็ยังต้องการเฝ้าหาความสนุก ความตื่นเต้น และประสบการณ์ในการท่องเที่ยวอยู่เสมอ (ศุภลักษณ์ อัครางกูร. 2551 : 95)

จากการศึกษาถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมีหลายลักษณะแต่ละบุคคลก็จะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจเกิดจากสาเหตุที่แตกต่างกัน เช่น การอบรมเลี้ยงดู รสนิยม การศึกษา เพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา และประสบการณ์ชีวิต ซึ่งการกระทำนั้นผู้กระทำอาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม จึงทำให้พฤติกรรมที่แสดงออกมามีความหลากหลายและแตกต่างกัน ซึ่งเป็นพฤติกรรมส่วนตัวของแต่ละบุคคลย่อมเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงภูมิหลัง ทิศทาง และเป้าหมายของการเดินทางท่องเที่ยวที่มีความคาดหวังที่แตกต่างกันออกไป หมายถึง ความสุขใจหรือความพึงพอใจที่นักท่องเที่ยวได้รับ อันเกิดจากพฤติกรรมหรือการกระทำที่เป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต ซึ่งความสุขใจหรือความพึงพอใจที่นักท่องเที่ยวได้รับก็แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของแต่ละคน

ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้แนวคิดจากการศึกษาว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันและมีความต้องการที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความต้องการหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการที่อยากจะเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนก็เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งที่ยังมีความต้องการที่จะเรียนรู้ ทางด้านวัฒนธรรมทางการท่องเที่ยว จึงทำให้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่านักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน ยังมีความต้องการที่จะหาความรู้ใหม่ ๆ หรือประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวใหม่ ๆ และมีความคิดสร้างสรรค์ที่จะสามารถเป็นประโยชน์ต่อการทำการศึกษาในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยจะต้องสร้างรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชที่เน้นถึงพฤติกรรมความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนเป็นหลัก เพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนได้ เพื่อเป็นการสร้างรายได้และทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพื่อที่คณะหมอลำเพลงโคราชไม่สูญหายและทำให้นักท่องเที่ยวเยาวชนรู้จักเพลงโคราชมากยิ่งขึ้น

การตลาดการท่องเที่ยว

Coltman (1989b : 11) ได้ให้ความหมายของการตลาดท่องเที่ยวไว้ว่า การตลาดท่องเที่ยวเป็นปรัชญาทางการบริหารที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยให้สามารถบรรลุความต้องการได้โดยการวิจัย การพยากรณ์ และการเลือกช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การเพิ่มกำไรสูงสุด

นิคม จารุมณี (2535 : 14) ได้ให้ความหมายของการตลาดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึงแนวความคิดหรือปรัชญาทางการจัดการที่มุ่งเน้นไปสู่ความต้องการของ

นักท่องเที่ยว โดยการอาศัยการวิจัยตลาด การพยากรณ์ การคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวที่กำลังอยู่ในความต้องการ เพื่อให้ธุรกิจได้รับประโยชน์สูงสุด ในการเสนอบริการแก่นักท่องเที่ยวตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

วินิจ วีรยางกูร (2532 : 83) ได้ให้ความหมายของการตลาดการท่องเที่ยวไว้ว่าเป็นปรัชญาทางการจัดการที่มุ่งเน้นไปสู่ความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยอาศัยการวิจัยตลาด การพยากรณ์ การคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวที่กำลังอยู่ในความต้องการ เพื่อให้ธุรกิจได้รับประโยชน์สูงสุดในการเสนอบริการแก่นักท่องเที่ยวตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

Coltman (1989a) รายงานว่า องค์การการท่องเที่ยวแห่งโลก (World Tourism Organization) ได้อธิบายความหมายเกี่ยวกับการตลาดการท่องเที่ยวว่า เป็นปรัชญาของการจัดการให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยการวิจัย การพยากรณ์และการเลือกสรรสินค้าทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับตลาด โดยบรรลุวัตถุประสงค์และให้ได้ผลประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร

Middleton (1994) ได้ให้ความหมายการตลาดการท่องเที่ยวว่า เป็นการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว และการจัดองค์ประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับอุปสงค์ โดยให้ความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยง

Malhotra (1998) ได้อธิบายว่า การท่องเที่ยวเป็นสินค้าบริการที่มีลักษณะแตกต่างออกไปจากสินค้าโดยทั่วไป กล่าวคือเป็นสินค้าที่จับต้องไม่ได้ เป็นสินค้าที่ไม่สามารถเก็บรักษาไว้ขายได้การผลิตสินค้าบริการและการให้บริการต้องเกิดขึ้นพร้อมกัน ดังนั้น การดำเนินการทางการตลาดของการท่องเที่ยวจึงแตกต่างออกไปจากสินค้าทั่วไปด้วย ทั้งนี้ การดำเนินการด้านการตลาดการท่องเที่ยว จะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อทั้งองค์กรมีความเข้าใจกันว่าจะต้องดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าภายใต้ความสามารถของสินค้าที่องค์กรนั้นมีอยู่

ในการดำเนินงานหรือทำธุรกิจทางด้านการท่องเที่ยวนั้นก่อนที่จะเริ่มดำเนินเจ้าของธุรกิจควรจะต้องมีการจัดกระบวนการจัดการด้านการท่องเที่ยวไว้ (Seaton and bennett. 1996) เพื่อศึกษาว่าลูกค้าคือใคร ต้องการอะไร พร้อมทั้งวิเคราะห์สถานการณ์ทั่วไป สภาพแวดล้อม และการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT ANALYSIS) การกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผนการดำเนินการ โดยใช้ส่วนประสมทางการตลาด

(Marketing mix) การสร้างข้อกำหนดในองค์กรเพื่อให้สามารถดำเนินการตามแผนได้ และการประเมิน

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2550 : 4-5) ส่วนประสมการตลาด (Marketing mix) หมายถึง ปัจจัยทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ ซึ่งบริษัทต้องใช้ร่วมกันสนองความต้องการของลูกค้า ได้แก่

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สินค้าและบริการทุกอย่างที่ผู้ประกอบการธุรกิจเสนอขาย ประกอบด้วย รูปลักษณะ (Features) คุณภาพ (Quality) รูปแบบ (Style) ขนาด (Size) ตราสินค้า (Brand) การบรรจุหีบห่อ (Packaging) ส่วนประสมผลิตภัณฑ์ (Product Mix) สายผลิตภัณฑ์ (Product lines) การรับประกัน (Warranties) การติดตั้ง (installation) การให้บริการ (Servicing) รายการเหมาทัวร์ (Package tour) เรือสำราญ (Cruise) ฯลฯ
2. ราคา (Price) หมายถึง ราคาของสินค้าและบริการ และการกำหนดราคา ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ในการตั้งราคา (Pricing objectives) วิธีการตั้งราคา (Pricing method) นโยบายและกลยุทธ์ราคา (Pricing policies and strategies) ฯลฯ
3. การจัดจำหน่าย (Place or Distribution) หมายถึง กระบวนการหรือช่องทางจำหน่ายสินค้าและบริการไปให้ถึงลูกค้าโดยรวดเร็วและสะดวกที่สุด ประกอบด้วย ช่องทางการจัดจำหน่าย (Channel of distribution) และ การกระจายตัวสินค้า (Physical distribution)
4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง วิธีการที่จะกระตุ้นให้ลูกค้าต้องการซื้อสินค้าและบริการเร็วขึ้น ชื่อจำนวนมากขึ้น ประกอบด้วย การโฆษณา (Advertising) การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ (Publicity and public relation) การขายโดยใช้พนักงานขาย (Personal selling) และการส่งเสริมการขาย (Sales promotion)

ตลาดทางการท่องเที่ยวเป็นตลาดบริการที่ลูกค้ามีอิสระในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการมากที่สุด โดยตลาดการท่องเที่ยวมี 1) ผู้ซื้อคือนักท่องเที่ยว นักทัศนาจรทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศที่มีความต้องการในการเดินทางท่องเที่ยว 2) ผู้ขาย คือผู้ประกอบการจัดหาสินค้าและบริการการท่องเที่ยว (Travel supplies) 3) สินค้าและบริการแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ก.สินค้าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น น้ำตก ภูเขา ทะเล เขตรักษาพันธุ์พืช และสัตว์ป่า ฯลฯ ข.สินค้าที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น อนุสาวรีย์ทางประวัติศาสตร์ สถานสาธารณณะ สวนสนุก พิพิธภัณฑ์ สถาปัตยกรรม ฯลฯ และยังมีสิ่งดึงดูดใจทางด้านวัฒนธรรมและสังคม ทั้งรูปธรรมและนามธรรม เช่น ศาสนา ภาษา เทศกาล ประเพณี

ศิลปหัตถกรรม ฯลฯ พร้อมทั้งสินค้าและบริการที่อำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ สายการบินและการขนส่ง ที่พักแรม อาหารและเครื่องดื่ม การจัดหาเที่ยว สินค้าของที่ระลึก กิจกรรมการท่องเที่ยว บ้านพักและพักผ่อน เป็นต้น (ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. 2550 : 15-17)

จากความหมายและความสำคัญของการตลาดการท่องเที่ยว จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้ดำเนินธุรกิจด้านการท่องเที่ยวจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์โอกาสทางการตลาดในระยะยาว โดยเริ่มจากการรวบรวมสารสนเทศของสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวเยาวชน เพื่อศึกษาถึงลักษณะตลาดของนักท่องเที่ยวเยาวชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับลักษณะความต้องการ ปริมาณ ผู้จัดจำหน่าย ราคา ผู้ขาย กลยุทธ์ของกลุ่มแข่งขัน ดังนั้นผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า การตลาดท่องเที่ยว คือ การศึกษา การวิเคราะห์ การวิจัย เพื่อค้นหาความต้องการที่แท้จริงของนักท่องเที่ยวเยาวชน ในการวางแผนการผลิตผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชน และนำข้อมูลไปจัดองค์ประกอบหรือรูปแบบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชน โดยการตลาดท่องเที่ยวจะเกี่ยวข้องกับการกำหนดตลาดเป้าหมาย การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคา การจัดการช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดทางการท่องเที่ยว

ในการทำการศึกษานี้ ผู้วิจัยจะต้องสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชซึ่งเป็นสินค้าของการทำการศึกษานี้ ให้ตอบสนองกับตลาดทางการท่องเที่ยวและตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชน เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจจากตัวสินค้าและคนในชุมชนหรือคณะหมอลำเพลงโคราช ได้มีรายได้จากการขายสินค้าทางการท่องเที่ยว

บริบทของเพลงโคราช

1. เพลงโคราชในอดีตถึงปัจจุบัน

ในสมัยก่อน เพลงโคราชเป็นที่นิยมมากเพราะการแสดงมหรสพที่เป็นหัวใจของงานฉลองสมโภชใด ๆ ก็ตามมีเพลงโคราชเพียงอย่างเดียว คนฟังเพลงก็มีเวลามากฟังกันตั้งแต่หัวค่ำจนรุ่งแจ้ง เมื่อหมอลำเล่นเพลงลาคือลาผู้ฟัง ลาเจ้าภาพและเพื่อหมอลำด้วยกันก็จะมีปี่พาทย์ ฉิ่ง กลอง บรรเลงรับ หมอลำก็จะรำตามกันไปยังบ้านเจ้าภาพ เจ้าภาพก็นำเงินค่าหมอลำมาให้พร้อมทั้งเลี้ยงข้าวปลา อาหาร และห่อข้าว ของกินต่าง ๆ

ให้เป็นเสียงในการเดินทางกลับ คนฟังจะอยู่ร่วมฟังร่วมงานจนเสร็จสิ้นกระบวนการ จึงทยอยกลับเช่นกัน

เพลงโคราชสมัยก่อนได้ไปเล่นในหลายจังหวัด เช่น เพชรบูรณ์ พิษณุโลก บุรีรัมย์ สุรินทร์ ตลอดจนถึงประเทศกัมพูชา สำหรับจังหวัดต่างในภาคกลางก็ไปเล่นเป็นครั้งคราว

ปัจจุบันค่านิยมของผู้ฟัง เปลี่ยนแปลงไปมาก แม้แต่ผู้ฟังในจังหวัดนครราชสีมาเอง ก็เสื่อมความนิยมลงมาก บ้างก็เห็นว่าเพลงโคราชเป็นเพลงหยาบคายและไม่น่าสนใจ แม้ทางราชการส่งเสริมให้นำออกแสดงทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา ก็ต้องผ่านการตรวจอย่างรัดกุม จะใช้ภาษาตรง ๆ เหมือนสมัยก่อนไม่ได้ ถือว่าไม่เหมาะสม

ในการจัดงานฉลองสมโภชใด ๆ ก็มักจะมีมหรสพอื่น ๆ เป็นคู่แข่งมากมาย เช่น ภาพยนตร์ มวย เพลงลูกทุ่ง ลิเก และรำวง เพลงโคราชจึงเป็นที่สนใจสำหรับผู้ฟังรุ่นเก่าที่มีอายุค่อนข้างสูงแทบทั้งนั้น

หมอลำโคราชได้รวมตัวกันเป็นคณะเพลงโคราชหลายคณะ และเข้ามาตั้งสำนักงานคณะอยู่ในอำเภอเมืองเป็นส่วนใหญ่เพื่อความสะดวกสำหรับมาติดต่อหาเพลงไปเล่น หมอลำโคราชต้องเล่นเพลงประยุกต์ตามใจผู้ฟัง เช่น เล่นเพลงหมอลำ เล่นเพลงลำตัด และ เพลงลูกทุ่ง พูดถึงท่ารำแต่ละคณะก็ประดิษฐ์ท่ารำแตกต่างกันไป มีเพลงโคราชของ คณะทองสุข กำปิง ที่ประยุกต์เล่นแบบลำเพลิน คือนำเอาดนตรีสากลเข้ามาประกอบ แต่ก็ยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก

การรวมตัวกันเป็นคณะเพลงโคราชปัจจุบันนั้น นางสองเมือง อินทรกำแหง เป็นผู้ริเริ่มตั้งขึ้นเป็นคนแรก เมื่อปี พ.ศ. 2499 ตั้งอยู่ที่ถนนสุรนารายณ์และต่อมาได้มีคณะต่าง ๆ ตั้งขึ้นอีกหลายคณะ ข้อดีคือทำให้สะดวกในการติดต่อจ้างไปเล่น ข้อไม่ดีคือเมื่อหมอลำอยู่คณะเดียวกันก็รู้ชั้นเชิงและฝีปากกัน ทำให้ฟังไม่สนุกสนาน

จากความเชื่อที่ว่าท่าน้าวสุรนารี (คุณหญิงโม หรือย่าโมที่ชาวบ้านเรียกท่าน) ชอบเพลงโคราชในสมัยที่ท่านมีชีวิตอยู่จึงมีผู้หาเพลงโคราชไปเล่นให้ท่านฟังเป็นการแก้บน ณ บริเวณใกล้ ๆ กับอนุสาวรีย์ในตอนกลางคืนเป็นประจำ อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนรุ่นใหม่ได้รู้จักเพลงโคราชและหมอลำมีรายได้ประจำแต่ก็มีผู้สนใจไปฟังไม่มากนัก

พูดถึงการดำเนินชีวิตของหมอลำรุ่นปัจจุบัน ส่วนใหญ่อาชีพทำนา และเล่นเพลงเป็นอาชีพรอง แต่หมอลำที่มีชื่อเสียงเช่น ลอยชาย แพรกระโทก, ลำดวน จักรราช, ทองสุข กำปิง, นกน้อย วังม่วง, ไร่ไพ หัวรถไฟ ต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า การประกอบอาชีพ

ของหมอลำเพลงโคราชยังทำรายได้ดี ยังเป็นอาชีพที่มั่นคงอยู่ หมอลำเพลงดังกล่าวนี้แม้จะประกอบอาชีพอื่นเช่น ทำนา ทำไร่ เป็นนักธุรกิจ แต่อาชีพหลักคือเล่นเพลงโคราช (ศศิธร ัญญลักษณ์นันท์, บรรณาธิการ. 2538 : 138-139)

เพลงโคราชในปัจจุบันนี้ ได้ทำการแสดงอยู่ที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีและในวัดศาลาลอย ในการแสดงแต่ละครั้งไม่ได้ทำการแสดงอยู่ตลอดเวลาหรือเป็นรอบเวลาเหมือน การซื้อบัตรชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ แต่จะแสดงก็ต่อเมื่อมีคนมาแกล้งกัน เมื่อมีชาวบ้าน มาบนบาน กับท่านท้าวสุรนารี หรือพุดง่าย ๆ ว่ามาขอท่านในสิ่งที่ต้องการแล้วเมื่อได้ดัง สมปรารถนาก็จะนำเพลงโคราชมาถวายแกล้งกัน ซึ่งในการร้องแกล้งกันของเพลงโคราชนั้น แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ ชุดเล็ก และชุดใหญ่ ชุดเล็กใช้เวลาในการแสดงครึ่งชั่วโมง 400 บาท ผู้แสดงแบ่งเป็นชาย 1 หญิง 1 ถ้าชุดใหญ่ใช้เวลาในการแสดง 1 ชั่วโมง 700 บาท ผู้แสดง แบ่งเป็นชาย 2 หญิง 2 ซึ่งก่อนการร้องเพลงแกล้งกัน หมอลำเพลงก็จะถามถึงชื่อ นามสกุล แล้วก็ถามถึงว่าต้องการมาแกล้งกันในเรื่องอะไร (ดอกไม้ ราชสีมา. สัมภาษณ์. 10 ตุลาคม 2553) แล้วหลังจากนั้น หมอลำเพลงก็จะทำการร้องแกล้งกันโดยในเนื้อเพลงที่ร้องแกล้งกันก็จะมีเนื้อร้องที่เป็นชื่อของเราและเรื่องของเราที่เราต้องการแกล้งกัน อยู่ในเนื้อเพลงนั้น ๆ ด้วย

พื้นที่ที่คณะเพลงได้มาทำเป็นสถานที่ในการร้องเพลงแกล้งกันนั้น มี 2 สถานที่ สถานที่แรกคือวัดศาลาลอย และสถานที่ที่ 2 อยู่ในพื้นที่เดียวกันกับลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ซึ่งอยู่ในการดูแลของเทศบาลนครนครราชสีมา ซึ่งทางเทศบาลฯ ได้แบ่งให้คณะเพลงโคราช เข้ามาทำการแสดง 3 คณะเพลง ซึ่งคณะแรกคือคณะเซน หั้วรถไป คณะที่ 2 คณะดอกไม้ ราชสีมา และคณะที่ 3 ซึ่งเป็นคณะที่ทางสมาคมหมอลำเพลงโคราชได้หมุนเวียนเวียนมาหรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นคณะหมอลำเพลงที่อยู่ในสมาคมเพลงโคราช ซึ่งทั้ง 3 คณะเพลง จะต้องแบ่งกันเข้ามาทำการแสดงในแต่ละเดือน เดือนละ 10 วัน และทางเทศบาลฯ ได้เก็บค่าเช่ากับ คณะเพลงเป็นรายเดือน นอกจากการแสดงเพื่อร้องเพลงแกล้งกันแล้วทางคณะเพลงโคราช ยังรับงานเพื่อไปร้องแสดงในงานอื่น ๆ ด้วย เช่น งานบวชนาค งานแต่งงาน งานศพ แต่ในการแสดงตามงานแต่ละครั้งจะต้องมีการนำเพลงโคราชมาประยุกต์ในการร้องเพลงโคราช คือ การใส่เครื่องดนตรีต่าง ๆ เข้าไป เพื่อสร้างความสนุกสนานให้กับผู้ฟัง ถ้าคณะเพลงไม่ประยุกต์ โดยการนำเครื่องดนตรีมาใส่ในเนื้อเพลง ก็จะทำให้ไม่มีใครมาจ้างไปทำการแสดงตามงานต่าง ๆ เพราะจะทำให้ไม่สนุกสนาน เพลิดเพลิน (ดอกไม้ ราชสีมา. สัมภาษณ์. 10 ตุลาคม 2553)

2. ลักษณะของเพลงโคราช

2.1 เนื้อเพลง ศศิธร ธัญลักษณานันท์, บรรณาธิการ (2538 : 122-126) เพลงโคราชมียหลายอย่าง โดยแบ่งเป็น เพลงซัดอัน เพลงก้อม เพลงหลัก เพลงจังหวะรำ เพลงสมัยปัจจุบัน

2.1.1 เพลงซัดอัน

เอ้อเอย สระสระระ อีแม่กะทะควั่วตัว
เหม็ดบุญผัวแล้ว เหมือนไขไกรร้างร้าง
เอ้อเอย สระสระระ อีแม่กะทะควั่วหมี
รู้ว่ากินไม่เหม็ด มึงจะควั่วมากทำไม

มีสัมผัสแห่งเดียว คือวรรค 1 กับวรรค 2 เท่านั้น ส่วนวรรค 3 วรรค 4 เป็นร้อยแก้วธรรมดาตนเอง ฟังดูก็ได้ใจความเต็ม แต่ซัดหูคนฟัง จึงเรียกว่าเพลงซัดอัน

2.1.2 เพลงก้อม (ก้อม แปลว่า สั้น)

ก็กกก ก็กคค คือคนคุกเจ็บช้ำ นิ่งกะเบงตาแดง มองหาแก้ง - ไม่มี

ไม่ใช่ทางโล่งทางเลื่อน ใหญ่แล้วต้องเรียนทางลัด

คนหัวล้านช่วยแรงคนตี๊ด เหมือนกลองแตกช่วยแรงคนตี

ทำกระต่องกระแต้ง อยู่เหมือนแดงดอกกระตัก

ให้พี่ขอสักหน่วย จะเอาไปฝากถ้วยน้ำพริก

เพลงก้อมนี้ ยิ่งสะสมได้มากยิ่งดี เมื่อนำเข้าไปใส่เพลงหลักจะง่ายเข้า ยิ่งเล่นสัมผัสอักษรได้เท่าใด ถือกันว่าไพเราะ ที่ก้อมกว่านี้ยังมีอีก เช่น

มิงอย่ามานินทาคนเก่า อ้ายชาติหัวเห่ง (เอ้ย) คนทา ฯ

ต่อไปนี้เป็นเพลงลองปัญญา เพลงก้อมเหมือนกัน

คนที่ 1 พอได้กินหมากตีบ เลยไม่ยากหีบหมากเน่อ (หมากเน่า)

คนที่ 2 พอเห็นสามสิบกليب มักรู้ก้อยากบีบมัคนเอนว (มะนาว)
คนที่ 3 เราวาสนาไม่สม ไม่ได้กางร่มกางเคอว (ร่มผ้า เหมือนปีก
ค้างคาว)

คนที่ 1 เวลาไก่กินเช่า ได้ยินเสียงแม่เต่าร้องเอ่อว
คนที่ 2 เมื่อคนไทยร้องเอ้า แต่คนลาวร้องเย่อว
คนที่ 3 เมื่อฉันไปเที่ยวกรุงเก่า เห็นเขาพายเรือยาวร้องเย่อว..เยื่อว..
คนที่ 1 พอไปถึงบ้านเกาะ ก็พบทางเกียน ได้ยินเสียงนกเกเรียนร้อง
เกรื่อว

คนที่ 2 พอควยเข้ากับหญ้าข้างทาง แลเห็นสีข้างเรอวเคอว
คนที่ 3 พอไปถึงบ้านตะคองเก่า ได้ยินเสียงหมาเห่า เอื่อว...เฮอว...
อย่างนี้ไม่แพ้กัน ถึงคิวใครก็ต่อได้ ถึงขึ้น้อบ่างเช่น หมากเฝ้า เป็น
หมากเฝ้า ก็ไม่เอาผิด เป็นการลองเขาวนเล่นสนุกกันเท่านั้น

2.1.3 เพลงหลัก

อิมัสสะหมิงกาเย อันว่ากายา เมื่อคนเราเกิดมา
อย่าได้ประมาทดูหมิ่น พอดับขันธสังขาร มีแต่แรงกาจิกกิน-ไป (ของเก่า)
เกษาว่าผม แก่แล้วปานผี เมื่อผมด่างามดี ก็มากลับกลายเป็นดำ
ไม่เป็นผลดอกผม จะไปนิยมมันทำไม (ของเก่า)
อันคนเราทุกวัน เปรียบกันกะโคม พอคนโห่ควันโหม ก็ลอยบนเวหา
แต่พอหมดควันโคมคืน ตกลงสู่พื้นพสุธา-ใหญ่ (ของเก่า)
อะโ..โอหนอ..ข้อยขอขีดเขียน เริ่มพจนร่ำเพียร เอยถึงอุทก
เมืองจันทบุรี ยังมีน้ำตก-ใหญ่ (ของนายรุ่ง ผลานุเคราะห์)
ชื่อน้ำตกพลิว สูงลิ่วลอยลม น้ำใสนามสม หลังไหลไหลพลิว
เพลิงยงผาบรพต หลังลลละลิว-ไหล (ของนายรุ่ง ผลานุเคราะห์)
ที่ยกมาทั้ง 6 บทนี้ จะร้องเป็นสำเนียงภาคกลางก็ได้ ฟังเพราะดี
หรือจะเอียงยักเป็นสำเนียงโคราชก็ได้ ถ้าจะให้เป็เพลงโคราชแท้ ๆ ต้องเพิ่มวรรคเพิ่มคำที่
เป็นผลความเข้าไปอีกใน บทที่ 1 และบทที่ 2 จะต้องแปลงเป็น ดังนี้

1. ไอ้ ไอ้...อย่าทำกายสูงหนาน้องหนากายหยิ่ง จะว่าถึงอิมัส
สะหมิงกาเยชรรวมชาติแต่งมา ไม่เป็นสาระเหมือนแดงโมเดิร์นน้อยคนโตเหมือนกับแดงเม หนอ
อย่าได้มกหมุ่น....มัวเมา ไม่แข็งแรงเหมือนแก่นสน มันไม่คงทนอยู่เหมือนแก่นซึกเก่าแล้วไม่มี
คนรัก มันช่างอ่อนเจอนากมัวเมาจนคนเรา ๑

2. โอ โอ...เกศว่าผมเอียนน้องจรงูสา จำง่ายดอกแมงงามสง่า
ไม่ต้องรูสูตรรูสนธิ์นาเขินต้องทำที่ ผมเผ่าเรานี้มันไม่คำทน เหลืองหม่นแกมเทาหนามันไม่งาม
เงา...แกมทอง เมื่อเป็นสาวสวยดีดูเป็นสีเป็นโย เก่าแล้วลุ่มบืดเปไป ดูเป็นยับเป็นเยิน
ทั้งคู่หญิงไม่ชวนหมาย ทั้งผู้ชายก็ชวนเมินไม่หน้าสะออนพอให้ใคร ๆ เอ๊ย ชวนมอง

ตอนกลางววรรคที่ซิดส์ญญประกาศไว้ เรียก สี่คือ (สะคือ) ต้องจำ
ให้แม่นจะต้องสัมผัสกับคำท้ายสุด เมา กับ เรา ในบทที่ 1 ทอง กับ มอง ในบทที่ 2

เพลงโคราชถือเคร่งมากในคำท้ายวรรคหลัง ต้องเป็นคำ "คำเป็น"
จะเป็นคำตายในแม่กก กต กบ สระอะ สระเออะ ไม่ได้ หรือจะเป็นคำที่มีเสียงเอก โท ตรี
จัตวา ก็ไม่ได้ ถือว่าไม่เพราะ คำที่อยู่ท้ายวรรคต้นอนุโลมให้ใช้ได้บ้าง

2.1.4 เพลงจังหวะรำ การร้องแล้วรำด้วย ไม่ใช่จะรำได้ทุกเพลง เพลงที่มี
จังหวะผู้ร้องรำได้จะต้องแม่นยำจะไม่ล้มนกลางคัน ไม่กุก ๆ กัก ๆ เวลาร้อง เพลงใดจะมีการรำ
ด้วย ฝ่ายชายจะร้อง ไช-ชะ ไช-ชะ หรือ ไช เป็นอาณัติสัญญาณ ฝ่ายหญิงจึงจะสนองตอบ
การรำก็ไม่ต้องรู้ รำแม่บท ปฐมพรหมสี่หน้าอะไรดอก กางแขนออกไป คว่ำมือ หงายมือ ขย่ม
ตัวตามจังหวะเพลง หญิงรำวงแคบ ชายรำวงกว้าง ในวรรคต้นของเพลงฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายถอย
ชายเป็นฝ่ายรุก ปลายวรรคต้นจะมีตบมือเป็นที่รู้จักกัน ครั้นถึงวรรคหลังฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายรุก
ชายเป็นฝ่ายถอยบ้าง จนจบเพลงแล้วก็แยกกันไป

(ชาย) ไอ้ไอ้...เชิญมาเถิดมา เอียน้อยมา มาเป็นภรรยา-ระยา เกิดนอแม่
สายระโยง แม่มาหมั้นชี มาไปกะพี่เป็นหมั้นคง นอแม่เกียนสาลี...หมั้นเขิน (ตบมือ) แม่ตะโพก
คงคง มาพี่จะถ่วงไปด้อยด้อย แม่บัวแย้มบานย้อย แม่แก้มหอม เหมือนดอก เอ๊ย บานเย็น

(หญิง) ไอ้ไอ้...ตั้งแต่ก็ทำไม่ไม่พาน เอ๊ยว่าตั้งแต่นาน ทำไม่จึงไม่พบ
แม่ห่วยนำอ้อมหอมเอียนนำอับ ปากหวานเหมือน อย่างนำอ้อย (ตบมือ) ไอ้พ่อหนุ่มเนื้อดีน
ทำไม่ไม่หันเนื้อตัวเข้ามาเหยียบขางรั้ว แต่พอน้องเห็นเอ๊ยช่างรอย (คำที่ซิดเส้นใต้ ทั้งชายหญิง
จะขย่มตัวพะเยิบ ๆ พร้อมกัน)

การร่ำน้ำที่ละคู่ ร้องไปด้วยรำไปด้วย ผิดกับการพ้อนของ
หมอลำลาว นั่นเขาลำจบหมดข้อความแล้วจึงพ้อน ในการพ้อนนี้ ผู้หญิงยืนอยู่กะที่ ฝ่ายชาย
พ้อนเข้าไปหา ย้ายไปขวามาซ้าย ทำท่าจะเลิกขึ้นก็มี ฝ่ายหญิงคอยปิดเอาไว้ในภาพไม่ออก
ก็ดูนกยูง หรือไก่วงก็ได้ มันแผ่หางรำแพน การพ้อนก็คล้าย ๆ กัน

2.1.5 เพลงสมัยปัจจุบัน หมอลำเพลงปัจจุบันนี้ใช้คำใหม่ ๆ บางคนเอา
สำเนียงภาคกลางมาใช้ก็มี ฟังดูเก๋ ๆ ชัดหูชอบกล จะเรียงให้ถูกตามอักขระวิธีหมอลำเพลง
จริง ๆ เขาจะตัดเสียงเป็นสำเนียงโคราชได้เอง

โอ้โอ้...คิดหาเงินหาทองหลายทาง เอ๊ย หลายท่า นักเรียนเก่าก็มา
หลายเชอหลายท่าน ไม่จับบังจับเหงา จุกเจ้าจับงอ ไม่รามือราซ้อร่วมแรงกันเข้าจับงานมิได้มัว
จับง...จับวงเวียนเหมือนครู่ "คำนับ" พอขาดคำนักเรียนก้ม เรามาตั้งสมาคมคณะนักเรียนเก่า
มาภิรมย์ร่วมรักกันเถิดนอสีมาเรา มิใช่จะมารำเอ๋ยมารวย (บทนี้เขียนไว้ในหนังสือนักเรียนเก่า
ราชสีมา)

โอ้โอ้...ในเขตแดนซีกก็ยังมี หนาน้องนา ดันเซอร์ แม่งามล้ำ
ในอำเภอ...ด่านซ้าย แม่งามเลิศงามล้ำทุกหัวเมืองเลื่องเมืองลือ ความงามของแม่ระมือไปทั้ง
เมืองหลาย ตลอดไปจนเมืองหล่ม-เมืองล่าง ทั้งเชียงของเชียงคาน ตลอดโขงสาคร พี่เที่ยวสืบ
เที่ยวเสาะหาบังอร แม่เอี่ยมอ่องงามล่อ เที่ยวจนเหน็ดจนเหนื่อยจะพบหรือไม่ พอดีย้ายมา
อยู่ที่นี่จึงได้พบนาง

โอ้โอ้...น้องจะหาผัวหรือยังหา เอาผัวเสียเถิดเมื่อหูตาของน้องยังรู้
ยังเห็น สักหน่อยจะลูกจะล้ม หัวเต้าหัวนมหนอมันจะเลน หนุ่มเห็นมันจะลาม...จะลวน อยาได้
อวดตัวเลยแม่ตัวคนดีจะไปบวชเป็นชื้ออยู่ตัวคนเดียว หวังไม่ให้หนุ่มตามเกี่ยวไม่พันตาเถนไป
ตามกวน

ที่ใหม่กว่านี้ยังมีอีก เป็นการเพิ่มวรรคเข้าไปในตอนต้นอีก ถ้าฟังไม่
เป็นจะหา "สะคือ" ไม่พบ แล้วจังหวะรำก็ยาก ฟังแล้วเหมือนคำร้อยแก้วกลาย ๆ ฟังเพราะไป
อีกแบบหนึ่ง แต่คนรุ่นเก่าฟังไม่สนิทหู เพลงลูกทุ่งกำลังเป็นที่นิยมของชาวบ้านส่วนมากเวลานี้
ความนิยมฟังเพลงโคราชลดน้อยลงเห็นได้ชัด งานใดถ้ามีเพลงโคราชด้วยมีเพลงลูกทุ่งด้วย
เพลงโคราชได้ชื่อว่า "ผีหลอก" ที่เดียว ไม่ว่าจะเล่นชนิดใดถ้าคนดูคนฟังน้อย คนเล่นคนแสดง
ก็ไม่ใคร่มีใจเล่นเท่าใดนัก จะเรียกว่า "เสียขวัญ" ก็ได้

2.2 การฝึกเพลงโคราช การฝึกเพลงโคราชนั้น ก็จะไปฝึกร้องกับครูเพลง บางรายที่ครูเพลงเห็นว่ามีความจะเป็นหมอลำเพลงที่ดี ก็มักจะขอตัวไปอยู่ด้วย ครูจะดูหน่วยก้านของผู้ที่จะเป็นศิษย์ดูกิริยาท่าทาง เสียงและปฏิภาณ การทดสอบเพื่อรับเป็นลูกศิษย์ อาจทำได้ โดยให้ลองว่าเพลงก้อมให้ฟัง ถ้าเห็นว่ามีความจะเป็นหมอลำเพลงได้ก็รับไว้ ก่อนจะหัดต้องมี การยกครูก่อน

อุปกรณ์ที่จะใช้ คือ

1. กรวย 6 กรวย (ลักษณะเป็นกรวยกันแหลม)
2. ดอกไม้ขาว 6 คู่
3. เทียน 6 เล่ม
4. รูป 6 ดอก
5. ผ้าขาว 1 ผืน ยาวประมาณ 4 ศอก
6. เงิน 6 บาท บางครูก็ 12 บาท

เมื่อรับไว้เป็นศิษย์แล้ว ผู้ที่จะหัดเพลงก็จะพักอยู่ที่บ้านครู ช่วยครูทำงาน ในตอนกลางวัน ตอนกลางคืนจะต่อเพลงกับครู ซึ่งเป็นการต่อกันแบบปากต่อปาก ไม่มี การเขียนหรือจดไว้ เพราะคนในสมัยก่อนมีที่รู้หนังสือน้อย หมอลำเพลงที่มีชื่อเสียงมากในยุคก่อน บางคนไม่รู้หนังสือการต่อกลอนในลักษณะนี้จะต่อกันคืนละ 1 กลอนเท่านั้น ศิษย์จะต้องท่อง จนขึ้นใจ และต้องทำให้ครูฟังในตอนเช้าก่อนที่จะออกไปทำงานให้ครู ถ้าจำไม่ได้ก็จะต้อง ต่อกันใหม่ในคืนต่อไปจนกว่า จะจำได้นอกจากจะต่อกลอนแล้ว ครูยังให้ฝึกการเอื้อนทำนอง และออกเสียงตัวกล่า ร ล ให้ชัดอีกด้วย ศิษย์คนใดมีความจำดี มีปฏิภาณ ก็อาจจะใช้เวลาเรียน ไม่นาน 1 - 2 ปี ก็ออกเล่นได้ แต่บางคนเรียนช้าอาจใช้เวลาถึง 10 ปี

เนื้อหาที่เรียนนั้น ถ้าเป็นผู้หญิงจะเรียนเฉพาะกลอนเพลง ถ้าผู้ชายจะเรียน คาถาอาคมด้วย ในสมัยก่อนพวกผู้ชายก่อนที่จะออกแสดง จะต้องทำพิธีเข้ากรรมในโบสถ์ เป็นเวลา 7 วัน กินข้าววันละ 7 บั้น วันแรกต้องทำน้ำมนต์ไว้ดื่ม และต้องกินพริกไทยพันเม็ด เพราะเชื่อว่าจะทำให้ปัญญาดี ว่าเพลงออก ในระหว่างที่เข้ากรรม 7 วันนี้ห้ามว่าเพลง เพราะทำให้กรรมแตก เรียกว่า ถ้าใครกรรมแตกมักจะมีอันเป็นไป ผู้เข้ากรรมแต่ละคนจะมีไก่ สีขาวเรียกว่า ไก่ชี ไว้เลี้ยงตาย ในระหว่างที่เข้ากรรมไก่ของใครคิก เจ้าของไก่อ้มักจะเป็น หมอลำที่มีชื่อต่อไป ถ้าไก่ของใครหงอยเจ้าของมันจะไม่ประสบความสำเร็จในอาชีพ หมอลำ

2.3 ลักษณะเวทีเพลงโคราช ในสมัยก่อนนั้น การเล่นเพลงโคราชไม่จำกัดสถานที่ อาจเล่นบนบ้านหรือลานบ้านก็ได้ เพียงแต่นำครกตำข้าว (ครกช้อมมือ) มาวางคว่ำลง แล้วหา ถังตักน้ำมาวางไว้ บนครกนั้นเพื่อให้หมอลำเพลงได้ตีมกั๊กคองแห่ง ในยุคที่ยังไม่มีไฟฟ้าแสงสว่าง ชาวบ้านก็มักจะทำได้ข้างหรือได้รุ่งให้แสงสว่างแทน ลักษณะของได้ข้างหรือได้รุ่งทำด้วยไม้ไผ่ ยาวประมาณ 5 คอก ปลายข้างหนึ่งจักด้วยมีด ผ่าออกสานด้วยไม้ไผ่เป็นรูปกะทะ ใส่ดินกรู ใส่ชันผสมไม้ผุ ๆ หรือแกลเลยจุดให้แสงสว่าง ปลายอีกข้างหนึ่งฝังดินใกล้ ๆ กับครก ต่อมาก็ใช้ ตะเกียงเจ้าพายุ หรือตะเกียงลาน จุดแทนได้รุ่ง เวทีก็เปลี่ยนมาเป็นลำดับ คือมีเสา 4 เสา ยกพื้นปูกระดาน สูงจากพื้นดินประมาณ 1 เมตร หลังคามุงด้วยก้านมะพร้าว ที่กลางพื้นเวที ก็ยังมีถังใส่น้ำ ตั้งอยู่เช่นเดิม

เมื่อก่อนที่ยังไม่มีเครื่องขยายเสียงนั้น หมอลำเพลงต้องเสียงดังพอที่จะฟังได้ยิน แต่ปัจจุบันสิ่งที่ช่วยให้แสงสว่างในการเล่นเพลงโคราชก็คือ ไฟฟ้า และมีเครื่องขยายเสียงที่ดัง กว่าเสียงหมอลำเพลงในครั้งก่อน ๆ เป็นประโยชน์ทั้งผู้ฟังและหมอลำ

2.4 พิธีไหว้ครู ก่อนขึ้นเวที หมอลำเพลงจะไหว้ครูก่อน เครื่องไหว้ครูซึ่งเจ้าภาพ เป็นผู้หามาให้ประกอบด้วยผ้าขาว 1 ผืน กรวยพระ 6 กรวย ดอกไม้ รูป เทียน และเงิน ค่ายกครู 6 บาทสำหรับงานธรรมดา ส่วนงานศพ 12 บาท ผ้าขาวนั้นจะได้คืนจากหมอลำ เมื่อเสร็จงานแล้วหมอลำเพลงจะไหว้ครูทุกวัน โดยหัวหน้าที่ไปจะเป็นผู้นำไหว้หลังจากแต่งตัว เสร็จก่อนขึ้นเวที การไหว้ครู หมอลำเพลงจะไหว้บุพการี และบางคนก็ไหว้พญามารด้วย คือขอให้ พญามารมาทำลายฝ่ายตรงข้าม ให้อยอยยับ จำกลอนไม่ได้ โนบทไหว้ครูก็ดูไม่จริงจังและแทรก อารมณ์ขันไว้มาก

2.5 การแต่งกายของเพลงโคราช การแต่งกายของหมอลำเพลงโคราชผู้ชายนั้น ส่วนใหญ่จะนุ่งผ้าโจงกระเบน ผ้าที่จะนำมานุ่งส่วนใหญ่จะเป็นผ้าไหมหางกระรอก ซึ่งเป็น ผลิตผลของชาวโคราชผลิตกันขึ้นมาเองหรือบางทีก็ใช้ผ้าม่วงแทนก็มี เสื้อที่ใช้ นั้น เป็นเสื้อคอกลม แขนสั้น สีไม่จำกัด มีผ้าขาวม้าคาดเอว ภาษาโคราชว่าใช้ผ้าขาวม้า "เทียนพุง" เครื่องประดับอื่น ๆ นอกจากนี้แล้วส่วนใหญ่ไม่มี หมอลำเพลงบางคนก็แขวนพระเครื่องบ้าง

ส่วนการแต่งกายของฝ่ายหญิงนั้น นุ่งผ้าโจงกระเบน เหมือนหมอลำเพลงผู้ชาย ผ้าที่ใช้ก็จะเป็นผ้าไหมหางกระรอกหรือผ้าม่วง เสื้อ นิยมสวมเสื้อรัดรูปไม่มีปก แขนสั้น ในสมัยก่อนนั้นผู้หญิงไม่สวมเสื้อ มีแต่ผ้ารัดอก และใช้ผ้าสะไบเฉียงพาดไหล่ นอกจากนี้บางคน

นิยมใช้พู่กันจับทัพบู ทั้งนี้เพราะผู้หญิงไม่รู้จักชายหูชายคา ครูเพลงเลยสอนให้หัดชำเลื่อง
ดูพู่กันที่ทัพบู

2.6 ทำรำ การแสดงเพลงโคราชทำรำพอจะจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.6.1 ทำรำช้า ลักษณะการทำผู้ชายจะกางแขนทั้งสองข้างออกพองาม
มือแบออกรำขึ้นลงข้างตัว ส่วนชาย่างตามจังหวะของกลอนเพลง สมัยก่อนผู้ชายจะวาด
วงแขนกว้าง ผู้หญิงรำเหมือนฝ่ายชายต่างกันที่จับมือและวงแขนแคบ

2.6.2 ทำรำเร็ว ฝ่ายชายจะรำเหมือนทำรำช้า แต่เร่งจังหวะการรำให้เร็วขึ้น
ตามกลอนเพลง อีกทั้งต้องรำรุกหน้าเข้าหาฝ่ายหญิง ทำนองว่าจะเข้าไปถูกเนื้อต้องตัว ทำรำ
เหมือนทำรำช้า เมื่อฝ่ายชายรุกมา หญิงก็จะรำถอยหนี มือทั้งสองต้องคอยรำปิดป้องมิให้
ฝ่ายชายถูกเนื้อต้องตัวได้

แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อห้ามสำหรับหมอลำ ฝ่ายชายจะถูกเนื้อต้องตัวฝ่าย
หญิงไม่ได้ปรัชญาเบื้องหลังทำรำมีว่า การที่ผู้ชายวาดวงแขนกว้าง เป็นการแสดงการปกป้อง
คุ้มครองฝ่ายหญิง ผู้หญิงวาดวงแขนแคบ แสดงการนอเลาะ ตอนแรก ชายจะรุกหญิงถอย และ
ตอนหลังหญิงจะรุก - ชายถอย แสดงว่าหญิงจะชนะทุกครั้งในเรื่องเพศ

2.7 ลำดับขั้นของการเล่นเพลงโคราช การเล่นเพลงโคราชซึ่งกลอนเพลงมีชื่อ
เรียกตามเนื้อหาต่าง ๆ แต่พอจะสรุปการเล่นเป็นขั้น ๆ ได้ ดังนี้

2.7.1 เพลงเกริ่น ฝ่ายชายจะขึ้นเวทีก่อน บอกเกริ่นให้รู้ถึงเหตุที่จัดให้มีการ
เล่นเพลงขึ้นเพื่ออะไร งานอะไร ใครเป็นเจ้าของภาพ มีจุดประสงค์สิ่งไร ให้ผู้ที่มาฟังได้ทราบ
และอาจมีการขอกฎผู้ชมก่อนถ้าลุ่มเสียงหรือการแสดงบกพร่อง

2.7.2 เพลงเชิญ ฝ่ายชายจะต้องร้องเชิญให้ฝ่ายหญิงลงจากเรือนมาเพื่อว่า
เพลงกับคนเพลงดัดเชิญ ฝ่ายหญิงจะร้องแก้ว่าการที่ลงมาช้าเพราะเป็นผู้หญิงก็ต้องแต่งกาย
ให้สวยงาม อาจล่าช้าไปบ้างต้องขอกฎ

2.7.3 เพลงถามข่าว ฝ่ายชายจะถามผู้หญิงว่า ชื่ออะไร บ้านอยู่ที่ไหน
มีอาชีพอะไร

2.7.4 เพลงเปรียบ เป็นเพลงที่ทั้งสองฝ่ายว่ากระทบกระเทียบเสียดสี
ซึ่งกันและกัน

2.7.5 เพลงไหว้ครู ร้องเพื่อระลึกถึงครู อาจารย์ ซึ่งนำความรู้สั่งสอนมา
ไหว้ทั้งคุณพระรัตนตรัย และพญามาร

2.7.6 เพลงปรีक्षा หลังจากไหว้ครูแล้ว ก็จะปรึกษากันว่าจะเริ่มเล่นเรื่องอะไรก่อนดี

2.7.7 เพลงเกี่ยว เพลงเกี่ยวนี้มีหลายอย่าง ทั้งเกี่ยวธรรมดาและเกี่ยวหลอก ๆ

2.7.8 เพลงชวน เกี่ยวแล้วเมื่อขอบพอกัน ก็ชวนกันหนีหรือชวนไปชมนกชมไม้

2.7.9 เพลงชมธรรมชาติ พรรณนาความงามของธรรมชาติ

2.7.10 เพลงเรื่อง เป็นเพลงที่เล่าเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เช่นเรื่องเวสสันดร ศุภมิตร เกศิณี เป็นต้น

2.7.11 เพลงลงปัญญา เป็นการซักถามประวัติของบางสิ่งบางอย่างเพื่อทดสอบปัญญา

2.7.12 เพลงเกี่ยวแกมจาก ฝ่ายหญิงและชายส่งลากัน อวยชัยให้พรฝ่ายตรงข้ามบางทีก็ชวนไปอยู่ด้วยกัน

2.7.13 เพลงปลอบ เป็นเพลงที่บอกอย่าให้เสียอกเสียใจเมื่อจากลา

2.7.14 เพลงจาก เป็นเพลงที่บอกถึงความจำเป็นต้องจากลา

2.7.15 เพลงคร่ำครวญ แสดงถึงความรันทดในการพลัดพรากจากกัน

2.7.16 เพลงให้พร เป็นการให้พรเจ้าภาพ ผู้ดู รวมถึงหอมเพลงด้วยกัน

2.7.17 เพลงลา กล่าวลาเจ้าภาพ ผู้ดู และหอมเพลงที่ร่วมเล่นด้วยกัน

เพลงโคราชสมัยปัจจุบัน อาจจะมีการแสดงอื่น ๆ เข้ามาแทรก เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศให้ผู้ฟังคลายความล้าจากการฟัง หรืออาจเป็นการแทรกเพื่อทำตามคำขอของผู้ชมก็ได้ เช่น แทรกลำตัด เพลงฉ่อย หอมลำ เพลงลูกทุ่ง แห่ ฯลฯ ในยุคก่อนนั้นจะมีการแทรกเพียงแห่โคราชเท่านั้น แต่ต่อมาอาจจะเป็นเพราะอิทธิพลของการแสดงอื่น ๆ เข้ามามีบทบาทขึ้นจึงทำให้มีการผสมผสานทางด้านการแสดงกันมากขึ้น

2.8 ความเชื่อในการเล่นเพลงโคราช ส่วนใหญ่หอมเพลงจะมีความเชื่อในเรื่องโชคลางพอสมควร เช่นในการก้าวขึ้นโรงเพลงจะมีการดูทิศตามฤกษ์รับ ก้าวแรกที่ขึ้นจะต้องเลือกดูตามทิศทางโดยการหายใจ ถ้าข้างซ้ายคล่อง ก็ก้าวขาซ้ายขึ้น ทำนองเดียวกันถ้าข้างขวาหายใจสะดวกก็ก้าวขาข้างขวาขึ้น เป็นต้น เมื่อขึ้นเวทีไปแล้วก็มีการเป่าคาถามหานิยม เพื่อให้ผู้ฟังชื่นชอบคนก็มีหอมเพลงบางคนเชื่อว่าหลังคาโรงเพลงนั้น ถ้าหากมีการมัดด้วยดอก

หรือสิ่งอื่นใด จะทำให้คาถาอาคม สติปัญญา ในการว่าเพลงเสื่อมลงไปด้วย ก็ขอร้องให้แก้มัดดอกออกก็มี

3. ประเภทของเพลงโคราช

3.1 แบ่งตามโอกาสที่จะเล่น จะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

ประเภทแรกเพลงอาชีพ ได้แก่ เพลงโคราชที่เล่นเป็นอาชีพ มีการว่าจ้างเป็นเงินตามราคาที่กำหนด เพลงประเภทนี้จะเล่นในงานฉลองหรือสมโภชต่างๆ เช่น งานศพ งานบวชนาค ทอดกฐินงานประจำปี หรือเล่นแก้บน ผู้ประกอบอาชีพเพลงโคราชนี้เรียกว่า "หมอลเพลง" การเล่นจะเล่นเป็นแบบพิธีการ มีเวที การแต่งกายตามแบบของหมอลเพลงและมีการยกครู เป็นต้น

ประเภทที่สองเพลงชาวบ้าน เพลงประเภทนี้ เป็นเพลงของชาวบ้านที่ร้องเล่นกันในยามว่างงานเพื่อความสนุกสนาน เช่นในงานลงแขก ไถนา หรือเกี่ยวข้าว หรือพบปะพูดคุยกันในวงสุรา ชาวบ้านที่ว่าเพลงได้ จะว่าเพลงโต้ตอบกันเพื่อความสนุกสนาน ไม่มีพิธีรีตอง ไม่ต้องสร้างเวที หรือ "โรงเพลง" และไม่มีการแต่งกายแบบหมอลเพลงอาชีพ

3.2 แบ่งตามวิวัฒนาการของเพลงโคราช ตั้งแต่ยุคแรกมาจนถึงยุคปัจจุบัน เริ่มตั้งแต่เพลงสั้น ๆ มาจนถึงเพลงยาว ๆ ที่ใช้เล่นกันในปัจจุบันนี้แบ่งได้เป็น 5 ประเภทคือ

ประเภทที่ 1 เพลงขัดอัน เป็นเพลงสั้น ๆ มีสัมผัสอยู่แห่งเดียว คือระหว่างวรรคที่ 1 กับวรรคที่ 2 เท่านั้น ส่วนวรรคที่ 3 และ 4 ไม่มีสัมผัส (สัมผัสที่ใช้เป็นสัมผัสสระ) เช่น

เอ้อเอ้อ...สระสระ	อีกแม่กะทะข้าวถั่ว
เม็ดบุญผั่วแล้ว	เหมือนไขไก่ร้างรัง
เอ้อเอ้อ...สระสระ	อีแม่กะทะข้าวหมี
รู้ว่ากินไม่เม็ด	มึงจิว่มากทำไม

(ในบรรทัดที่ 3 นี้ จะเห็นได้ว่าการเล่นอักษรเพิ่มเข้ามาแต่ยังไม่บังคับ ลักษณะนี้จะกลายเป็นสัมผัสบังคับในสมัยหลัง)

ประเภทที่ 2 เพลงก้อมเป็นเพลงสั้น ๆ เช่นเดียวกับเพลงขัดอัน แต่เพิ่มสัมผัสในระหว่าง วรรคที่ 3 และ 4 ซึ่งไม่มีในเพลงขัดอัน เช่น

ทำกะต้องกะแต่ง	อยู่เหมือนกะแต่งคอกกะดิก
ขอให้พี่ชักหน่วย	จะเอาไปฝากถ้วยน้ามพริก

ประเภทที่ 3 เพลงหลัก เป็นเพลงที่เพิ่มจำนวนวรรคจาก 4 วรรคในเพลง 2 ประเภทต้น มาเป็น 6 วรรค เพลงประเภทนี้จะเห็นว่าการเริ่มใช้สัมผัสประเภทอักษรเด่นชัดขึ้น เช่น

อันคนเราทุกวัน	เปรียบกันกะโคม
พอกันโศคนโหม	ก็ลอยบนเวหา
พอมืดควันโคมคืน	ก็ติกลงพื้นสุธา...ใหญ่
เกษว่าผม	แก่แล้วปานผี
เมื่อผมต่างามดี	ก็กลับมาหายดำ
ไม่เป็นผลดีดอกผม	จะไม่นิยมมันทำ...ไม่

ประเภทที่ 4 เพลงสมัยปัจจุบัน คือเพลงที่ใช้ร้องเล่นกันในปัจจุบัน มีขนาดยาวกว่าสมัยก่อน ๆ แต่ถ้าวรรคจะร้องซ้ำ บางทีจังหวะไม่สม่ำเสมอ ขึ้นอยู่กับผู้ร้อง ร้องซ้ำหรือเร็ว ไม่สม่ำเสมอเช่น

โอ้อ้อ...ประเทศของไทยเราถึงคราวแคบ มันต้องมีคนแอบดอกนาที่เอ๋ย...คนแฝง เพลงโคราช สมัยเจริญอ้างเป็นเงินมาก็แพง เองจะว่ากันยังไง จะถูกใจคนฟังขอให้หนุ่มนำหน้าพอ เหลือมาจะนำนอน ถ้าเขาใจรรโลจร ให้ชี้นิวนำทาง ชี้นิวนำนางเดินยังนำหน้าอุปมาเหมือนยังพระ...เดินนำเณร (ตบมือ)

สมัยวิวัฒนาการ	เขาก้าวหน้ามิใช่น้อย
มาฉันจะเดินช้อนรอย	ขอแต่ให้พี่ชายนำ
ถ้ายังไม่จรจะนำไปถึงจุด	ฉันคงไม่หยุดพยายาม
จะนำน้องเขาไปเขาใหญ่	หรือตงพญา...เย็น

ประเภทที่ 5 เพลงจังหวะรำ เพลงประเภทนี้ เป็นเพลงที่ใช้ร้องกันอยู่ในสมัยปัจจุบันเช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้วในประเภทที่ 4 แตกต่างกันที่ตรงจังหวะรำนี้จะเล่นสัมผัสมาก และร้องเร็วโดยใช้สัมผัสนี้สำหรับแบ่งคำร้องออกเป็นจังหวะที่สม่ำเสมอ สามารถเคาะจังหวะตามได้ และขณะที่ร้อง ผู้ร้องจะรำขยับตัวไปตามจังหวะเพลงด้วย โดยจะเริ่มรำเมื่อว่าไปแล้วประมาณ 4 วรรค เพราะใน 4 วรรคต้นนี้จังหวะยังไม่กระชั้นหรือคงที่ อาจช้าบ้างเร็วบ้าง จะรำด้วยก็ได้ แต่เป็นการรำช้า ๆ ไปรำจังหวะเร็วเอาวรรคที่ 5-8 เป็นการจบท่อนแรก พร้อมทั้งตบมือ 1 ครั้ง พอขึ้นท่อนที่ 2 จะร้องช้าลงเพื่อเตรียมจบหรือเตรียมลง การรำจึงช้าลงเนื่องการรำนี้นอกจากผู้ร้องจะเป็นผู้รำเองแล้ว ผู้เล่นอีกคนจะเข้ามารำคู่ด้วย ถ้าฝ่ายหญิงร้อง

เป็นการรำหลกต่อกันระหว่างชายและหญิง คือถ้าฝ่ายชายร้อง ฝ่ายหญิงก็จะรำด้วย ถ้าฝ่ายหญิงร้องฝ่ายชายก็จะรำด้วย การรำจึงเป็นการรำทีละคู่

3.3 แบ่งตามลักษณะกลอน จะได้เป็น 5 ประเภท คือ เพลงคู่สอง เพลงคู่สี่ เพลงคู่แปด และเพลงคู่สิบสอง การแบ่งเช่นนี้เป็นการกำหนดประเภทคล้ายแบบที่แบ่งตามวิวัฒนาการของเพลงนั่นเอง คือเพลงคู่สองกับคู่สี่ เป็นเพลงก้อม ส่วนเพลงคู่หกกับคู่แปดเป็นเพลงที่ใช้ร้องกันในปัจจุบัน ซึ่งทั้งสองประเภทนี้มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยในด้านจำนวนคำในวรรค ส่วนเพลงคู่สิบสองนั้นเป็นเพลงที่ดัดแปลงมาจากเพลงคู่แปด โดยเพิ่มจำนวนคำในวรรคมากขึ้น และร้องเร็วมาก จึงหวัะถี่ยังไม่แพร่หลายนักในปัจจุบัน เพราะหมอลำส่วนใหญ่จะคิดคำไม่ทันกับที่ต้องว่า เร็ว ๆ จึงปรากฏให้เห็นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

3.4 แบ่งตามเนื้อหาของเพลง จะได้หลายชนิด เช่น เพลงเกริ่น เพลงเชิญ เพลงไหว้ครู เพลงถามข่าว เพลงชวน เพลงชมนกชมไม้ เพลงเกี่ยว เพลงเปรียบเทียบ เพลงสาบาน เพลงคำ เพลงคร่ำครวญ เพลงสูลูก เพลงเกี่ยวแกมจาก เพลงจาก เพลงลา เพลงพาหนี เพลงปลอบ เพลงไหว้พระ เพลงตัวเดียว เพลงเรื่อง(นิทาน) เป็นต้น

จากสถานการณ์ของเพลงโคราชตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันทำให้ผู้วิจัยได้รู้ว่าผู้วิจัยจะต้องรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชที่อยู่คู่กับชาวจังหวัดนครราชสีมาเป็นเวลายาวนาน ทำให้การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึงลักษณะต่าง ๆ ของเพลงโคราชและรวมถึงประเภทต่าง ๆ ของเพลงโคราช ถึงความเป็นไปได้ต่อการจัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช เพื่อที่จะได้นำมาทำการวิจัยได้ถูกต้องและรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วีระ เลิศจันทิก (2541) ได้ศึกษาเรื่องเพลงโคราชในกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาองค์ประกอบและศิลปะการแสดงในเพลงโคราชแบบดั้งเดิมและลักษณะโลกาภิวัตน์องค์ประกอบ และศิลปะการแสดงในเพลงโคราช จากหมอลำรุ่นครูจำนวน 4 คน หมอลำรุ่นเก่าจำนวน 20 คน หมอลำที่เล่นแบบใหม่จำนวน 10 คน และผู้ที่สนใจเพลงโคราชจำนวน 20 คน ทั้งนี้โดยศึกษาเพลงโคราชจำนวน 533 เพลง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามประกอบด้วย กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียงพร้อมแถบ

บันทึกเสียง เครื่องบันทึกวีดิทัศน์พร้อมเทปวีดิทัศน์แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง แบบสังเกตการณ์แสดง และมีวิธีการดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและภาคสนามวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าในแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบและศิลปะการแสดงเพลงโคราชของหมอลำเพลงรุ่นครูและหมอลำเพลงอาชีพที่แสดงแบบดั้งเดิมยังคงรักษาขนบเดิม คือฉันทลักษณ์ของเพลงยังคงสัมผัสอยู่โดยเฉพาะสี่คือเพลง ที่คำลงท้ายของท่อนสุดท้ายต้องลงเสียงเดียวกัน เพลง 1 เพลง แบ่งเป็น 2 ท่อน คือ ท่อนแรกและท่อนหลัง ท่อนแรกประกอบด้วยต้นเพลงและกระทุ้ง นิยมนำมาจากเพลงหลักหรือเพลงคู่สี่ ท่อนหลังเป็นท่อนลงจบ ใช้ภาษาโคราชที่เป็นศัพท์เฉพาะ มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับศาสนา สังคมสิ่งแวดล้อม ความเชื่อ ความรัก ประวัติศาสตร์ วรรณคดี ตำนาน นิทานชาดก สุภาษิต และคำพังเพย ศิลปะและการดำเนินการแสดงยังยึดถือความเชื่อเดิม คือ การไหว้ครู การก้าวขาขึ้นโรงเพลง และการแต่งกาย นอกจากนี้ยังพบว่า ศิลปะการแสดงเพลงโคราชของหมอลำเพลงโคราชรุ่นใหม่มีการปรับตัวให้เข้ากับคนตรี แต่ยังคงใช้การโองนำก่อนร้องและจบลงเหมือนเพลงโคราชแบบดั้งเดิม การใช้ถ้อยคำภาษายังใช้ภาษาโคราชเป็นหลักแต่มีภาษากลางเพิ่มขึ้น เนื้อหาสาระของเพลงมีเนื้อหาเช่นเดียวกับเพลงโคราชแบบดั้งเดิม และสมัยนิยม การร้องเพลงจะร้องเพลงที่แต่งขึ้นใหม่

สงศรี วงษ์เวช (2545) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง ซึ่งในการศึกษครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิงและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษานำไปสังเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง ซึ่งการศึกษครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชน ประกอบกับวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่ครอบคลุมสองฝั่งแม่น้ำปิงตั้งแต่ฝายพระยาคำจนถึงท่าวัดศรีโฆง สามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่า สองฝั่งแม่น้ำปิงมีองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ครบถ้วน จึงเป็นสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวให้สามารถจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็น 2 รูปแบบหลัก ๆ คือ การท่องเที่ยวทางน้ำและทางบก จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันยังขาดความชัดเจนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธี SWOT สรุปได้ว่า จุดแข็งคือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย จุดอ่อน คือ มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่เด่นชัด อุปสรรค คือ ขาดความรับผิดชอบของหน่วยงาน

ภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการดูแลสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง โอกาสของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง คือ ทำการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ได้ง่าย เพราะเกิดกระแสนิยมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเป็นเมืองท่องเที่ยวเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว สำหรับผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลได้กลยุทธ์และแนวทางในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

1. กลยุทธ์การจัดการ เช่น จัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง
2. กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ เช่น สนับสนุนการจัดระบบข้อมูล ข่าวสาร และสื่อสารมวลชน เพื่อเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิงเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางของคนทั่วไป
3. กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดและบริการท่องเที่ยว เช่น นำเอกลักษณ์หรือจุดแข็งและโอกาส ผนวกกับกิจกรรมที่น่าสนใจเสนอขาย
4. กลยุทธ์การจัดโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม เช่น ให้ทุกหน่วยงานปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ว่าด้วยการควบคุมอาคาร และการบำบัดของเสียลงสู่แม่น้ำ
5. กลยุทธ์การสร้างจิตสำนึก เช่น สนับสนุนให้มีการศึกษาในประวัติศาสตร์ล้านนาแก่เยาวชนและชุมชนท้องถิ่น เพื่อจะได้ตระหนักถึงคุณค่า และเกิดความภาคภูมิใจในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ของตน
6. กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เช่น เปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผล ตลอดจนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

องอาจ สายใยทอง (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่องเพลงกล่อมลูกโคราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวม และจัดหมวดหมู่เพลงกล่อมลูกโคราช เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทำนองและเนื้อร้องของเพลงกล่อมลูกโคราช และเพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของเพลงกล่อมลูกโคราช การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาทางมานุษยวิทยาการดนตรี ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามเป็นหลัก ประกอบด้วยข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตรวมทั้งการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า เพลงที่ใช้กล่อมลูกของชาวโคราช มี 3 ทำนอง ได้แก่ ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช ทำนองเพลงโคราช และทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ ทุกทำนองเป็นทำนองง่าย ๆ มีท่อนเดียว ใช้การเปลี่ยนเนื้อร้องไปเรื่อย ๆ เนื้อร้องของเพลงกล่อมลูกโคราช สะท้อนภาพ

ทางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นผ่านทางบทเพลงด้วย เช่น วิถีชีวิตความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรมด้านอาหารการกิน บทบาทของเพลงกล่อมลูกโคราชได้เปลี่ยนแปลงไป จากการใช้ขับกล่อมเด็กให้นอนหลับ การอบรมสั่งสอน การถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ ไปสู่ บทบาทเพื่อการอนุรักษ์เท่านั้น และหากไม่มีการฟื้นฟู สืบทอดเพลงกล่อมลูกโคราชก็คง สูญหายไปจากสังคมไทย

กลั่นผกา ทับทิมชงไชย (2547) ได้ศึกษาถึงการศึกษาดนตรีโคราช ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา เฉพาะเพลงโคราช ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้หลักการวิจัยทางด้าน มานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology) วัตถุประสงค์ของการวิจัยมี 2 ประการ 1) เพื่อศึกษา ประวัติความเป็นมา และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช 2) เพื่อรวบรวมกลอนเพลงโคราช ผลการวิจัยพบว่า 1) เพลงโคราชหมายถึงเพลงพื้นบ้านของจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นการร้อง กลอนโต้ตอบกันระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง โดยไม่ใช้ดนตรีแต่ใช้การปรบมือและกระทืบ เป็นการให้จังหวะประกอบการร้อง เพลงโคราชมีการสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณและเป็นที่ยอมรับกันมากในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ซึ่งมีการพัฒนารูปแบบการเล่นเป็น มาตรฐานเดียวกันคือ ในการร้องเพลงโคราชนั้นจะร้องกลอนเพลงเรียงตามลำดับ ที่ได้รวบรวม ไว้ในงานวิจัย 170 หน้า มี 17 ประเภทเสมอการแต่งกายของหมอลำโคราช ทั้งฝ่ายหญิงและ ฝ่ายชายมีเอกลักษณ์เฉพาะ เพลงโคราชมีการพัฒนาเป็นเพลงโคราชชิง ซึ่งเป็นที่นิยมกันทั่วไป 2) การรวบรวมกลอนเพลงโคราช คณะสุสีหนองไผ่ ผู้วิจัยศึกษากลอนเพลงของคณะสุสีหนองไผ่ ซึ่งมีเนื้อหาคำกลอน เป็นไปตามแบบแผนการเล่นเพลงโคราช ทั้ง 17 ประเภท แต่ลักษณะของ คำกลอนมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกับคณะอื่น คือเป็นคำกลอนของเพลงเรียงตามลำดับ

เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์ (2548) ได้ทำการวิจัย เรื่อง อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของ จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ และ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย พร้อมทั้งศึกษาภาพสะท้อนของอัตลักษณ์ คือ ภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์เหล่านั้น การวิจัยครั้งนี้ แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ในส่วนของอัตลักษณ์ โดยมุ่งเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การอภิปรายกลุ่ม การสังเกตและการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และส่วนที่ 2 เป็นการศึกษาเชิงปริมาณในส่วนของ ภาพลักษณ์จังหวัดเชียงราย โดยใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 ชุด และ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 400 ชุด ผลการวิจัย พบว่า อัตลักษณ์

ของจังหวัดเชียงราย มี 2 รูปแบบ คือ อัตลักษณ์แห่งล้านนา กับอัตลักษณ์ของเชียงรายเข้าไว้ด้วยกัน โดยมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนของการหาสิ่งที่เป็นจุดร่วมของคนเชียงราย ขั้นการเผยแพร่ และขั้นแห่งการยอมรับอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย อัตลักษณ์ทั้งหมดนี้มีปัจจัยด้านการจำแนก การสร้างจุดร่วมของสังคม สิ่งแวดล้อม ภาครัฐ และเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย สำหรับภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย พบว่า นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติรับรู้ลักษณะของภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายไปในทิศทางเดียวกัน เพียงแต่นักท่องเที่ยวชาวไทยสามารถจำแนกลักษณะที่แตกต่างของเชียงรายจากกลุ่มล้านนาได้ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติไม่สามารถจำแนกได้ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายนั้น พบว่าแต่ละปัจจัยล้วนส่งผลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยในระดับสูง ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีเพียงปัจจัยส่วนตัวที่ส่งผลต่อการรับรู้ค่อนข้างสูง นอกจากนี้การวิจัยยังพบว่า อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งหมายความว่า ภาพลักษณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนออกจากอัตลักษณ์มีลักษณะ และ รูปแบบไปในทิศทางเดียวกัน

สายใจ ทันทการ (2549) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง การศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอีสาน ได้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นหรือภาพที่เกิดขึ้นในใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวตามคำขวัญของแต่ละจังหวัดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และเป็นการศึกษาแนวทางการเชื่อมโยงภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอีสานได้กับประเทศเพื่อนบ้าน มีพื้นที่การวิจัยครอบคลุม 6 จังหวัด คือ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และชัยภูมิ มีขอบเขตการศึกษาภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวตามคำขวัญของจังหวัดเพื่อเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นฐานในการอนุรักษ์ สนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ให้ยั่งยืนเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไปในประเทศและเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคัดเลือกโดยการสุ่มตัวอย่าง เฉพาะเจาะจงกลุ่มเป้าหมายจังหวัดละหนึ่งอำเภอ โดยเลือกอำเภอที่มีแหล่งท่องเที่ยวและมีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุด เช่น จังหวัดนครราชสีมา คืออำเภอปากช่อง มีสถานที่ท่องเที่ยวคืออุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์ คืออำเภอเฉลิมพระเกียรติ มีสถานที่ท่องเที่ยวคือปราสาทเขาพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ จังหวัดสุรินทร์คืออำเภอเมือง มีสถานที่ท่องเที่ยวคือหมู่บ้านช้าง หมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านท่าสว่าง จังหวัดศรีสะเกษ คืออำเภอกันทรลักษ์ มีสถานที่ท่องเที่ยวคือเขาพระวิหาร ผามออีแดง จังหวัดอุบลราชธานี คืออำเภอ

โขงเจียม มีสถานที่ท่องเที่ยวคืออุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดชัยภูมิคืออำเภอเทพสถิตย์ มีสถานที่ท่องเที่ยว คือ อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ทุ่งดอกกระเจียว ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ ประชาชนในพื้นที่ นักท่องเที่ยวชาวไทยนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และหน่วยงานรัฐบาลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและกำหนดเป็นโควต้า จำนวน 10 หน่วยงาน โดยสัมภาษณ์หัวหน้าหน่วยงานทางโทรศัพท์ หน่วยงานละ 1 คน ดังนี้ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตำรวจภูธร อุทยานแห่งชาติ องค์การสื่อสารมวลชนในท้องถิ่น สำนักงานสาธารณสุข บริษัทขนส่ง จำกัด และ สำนักงานพัฒนาชุมชน โดยทำการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การกำหนดขนาดตัวอย่างโดยตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 2SD. (ประมาณ 95 %) จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา หลังจากได้ผลการวิจัยแล้วนำข้อมูลมาสอบถามภาคผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ปัจจุบันในมุมมองของกลุ่มเป้าหมาย จากคำถามข้อที่ 1 พบว่า นักท่องเที่ยวมาเที่ยวจังหวัดอีสานใต้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ มาจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ เพราะสนใจศึกษาศิลปวัฒนธรรม ส่วนนักท่องเที่ยวที่มาจังหวัดนครราชสีมา อุบลราชธานี และชัยภูมิ เพราะสนใจศึกษารวมชาติและสิ่งแวดล้อม คำถามข้อที่ 2 นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอีสานอย่างไร พบว่า นักท่องเที่ยวมองจุดเด่นจังหวัดอีสานใต้ด้านโบราณสถานโบราณวัตถุ หรือ ศิลปวัฒนธรรมขอมโบราณ คำถามจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวมีความประทับใจความมีน้ำใจและความมีอัธยาศัยดีของคนภาคอีสานให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำเป็นอย่างดี นักท่องเที่ยวต้องการได้รับความสะดวกสบายในการเดินทางจากรถโดยสารประจำทางหรือบริการสาธารณะจากภาครัฐ ตารางการเดินทางที่กำหนดไว้ไม่ค่อยตรงเวลา การเดินทางมาภาคอีสานเป็นไปตามความคาดหวัง เพราะมีความสะดวกสบายหลายประการ ค่าใช้จ่ายไม่สูง สถานที่ท่องเที่ยวในภาคอีสานควรมีห้องสุขาที่สะอาด มีร้านอาหารที่ถูกสุขลักษณะ สินค้าราคาไม่สูงมากนัก มีที่นั่งพักในแหล่งท่องเที่ยวเพราะสภาพอากาศร้อนมากควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ประจำแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่ง เพื่อตอบข้อซักถามนักท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวครั้งต่อไปนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังไม่ได้คิด

ว่าจะไปเที่ยวที่ใด หากมีโอกาสและเวลาที่เหมาะสมจะมาจังหวัดอีสานได้อีก การเชื่อมโยงภาพลักษณ์การท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอีสานได้กับประเทศเพื่อนบ้าน ควรพัฒนาเส้นทาง การท่องเที่ยววัฒนธรรมขอให้เป็นรูปธรรม กำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวที่ชัดเจนถือปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารจังหวัดหรือผู้บริหารท้องถิ่นสมัยใดก็ตาม มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องและนำหลักการการสื่อสารทางการตลาดเชิงบูรณาการมารณรงค์ให้ประชาชนมาเที่ยวด้วยความสมัครใจ

นวัตน์ นักเสียง (2551) ได้ศึกษาเพลงขอทานจังหวัดจันทบุรี มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษากระบวนการของการร้องเพลงขอทานในจังหวัดจันทบุรี ศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ของเพลงขอทานในจังหวัดจันทบุรีเพื่อเป็นการช่วยดำรงเพลงพื้นบ้านไทย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่เกิดมาจากการสร้างสมภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวจังหวัดจันทบุรี ไม่ว่าจะเป็นเมื่อครั้งอดีตกาล ข้อมูลจากผู้สูงอายุที่ยังหลงเหลืออยู่ และการถ่ายโยงวัฒนธรรมกันของจังหวัดใกล้เคียง แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมารวบรวมและเรียบเรียงกันตามลำดับ ผลการศึกษาพบว่า เพลงขอทาน เกิดขึ้นในจังหวัดจันทบุรีภายหลังจากการตั้งถิ่นฐานเพียงไม่นาน โดยเกิดจากการรับและถ่ายทอดการผสมผสานทางวัฒนธรรม ทั้งคนกลุ่มดั้งเดิมและคนกลุ่มใหม่ ที่มีความเชื่อในเรื่องของพิธีกรรม ศาสนพิธีชนบทรรมนิยมประเพณีเดียวกัน ตลอดจนการดำรงชีวิตในวิถีชีวิตแบบเดียวกัน มีภาษาถิ่นพื้นเมืองปรากฏอยู่บ้าง และบทเพลงจะบันทึกภาพและสะท้อนภาพสังคมอันเป็นพื้นถิ่นของตนไว้ ดำรงความเป็นพื้นถิ่นของจังหวัดจันทบุรีไว้อย่างชัดเจน ทั้งยังเชื่อว่าเกิดจากการเชื่อมโยงวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านจากจังหวัดใกล้เคียง ดังนั้นวัฒนธรรมและประเพณีบางอย่างจะมีการผสมผสาน กลมกลืนกัน ทำให้เกิดความหลากหลายมากขึ้นในจังหวัดจันทบุรี จำนวนพ่อเพลงและแม่เพลงทั้งหมดมี 6 ท่าน โดยแบ่งประเภทออกตามวัตถุประสงค์ของผู้เล่น คือเพื่อการหาเลี้ยงชีพ และเพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ ซึ่งเพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ยังแบ่งออกเป็นการร้องแบบดั้งเดิม และการร้องแบบประยุกต์ ซึ่งในจำนวน 6 ท่านนี้ เสียชีวิตแล้ว 3 ท่าน ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ 3 ท่าน ได้แก่ นางชิต หงวนสง่า นางเพียว ผดุงตระกูลและนายเทพย์ จิตนาวสาร กระบวนการร้องของพ่อเพลงและแม่เพลง ทั้งสามท่าน บางส่วนมีความคล้ายคลึงกัน เช่น วิธีการร้อง อุปกรณ์การแต่งกาย การถ่ายทอด และเงินรางวัลที่ได้รับตอบแทน แต่ในบางส่วนจะมีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากวัตถุประสงค์ในการร้องแตกต่างกันออกไป เช่น วิธีการร้อง สถานที่ และโอกาสในการร้อง เครื่องดนตรีที่นำมาใช้ พ่อเพลงแม่เพลงจะใช้ตามความถนัด ส่วนมากเป็นเครื่อง

กำกับจังหวะ เช่น ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง และโทน บางท่านมีเครื่องดนตรีที่ถนัดเล่นประกอบ การร้องโดยการใช้เล่นเลียนเสียงร้อง เล่นสลับการร้อง เล่นคลอเสียงร้อง และเมื่อนำทำนอง เพลงอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ เครื่องดนตรีที่ใช้มี ระนาด ซออู้ และขลุ่ย เนื้อร้องส่วนใหญ่เป็นเรื่องชาดก นอกเหนือจากนั้นมีการด้นกลอนสด ๆ ที่ผู้ร้องสามารถสอดแทรกคติสอนใจเข้าไปได้ ส่วนกลอนประเภทที่ใช้โดยมากเป็นกลอนหัวเดียว สำหรับกลอนสี่และกลอนแปดใช้ในกรณี ร้องกับเพลงพื้นบ้านประเภทอื่น ๆ

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังปรากฏข้างต้นสามารถสรุป ประเด็นสำคัญที่ให้ความหมายและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ดังนี้

จากสถานการณ์ของเพลงโคราชตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันทำให้ผู้วิจัยได้รู้ว่า มรดก ทางวัฒนธรรมเพลงโคราชมีความสำคัญต่อคนในชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะสร้างความบันเทิงให้กับคนในชุมชนแล้วยังสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนอีกด้วย ในการจัด กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงจำเป็นต้องมีชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิด ความยั่งยืนในชุมชนและสร้างความกลมกลืนและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีต่าง ๆ ในชุมชนซึ่งอาจจะถือได้ว่าคนในชุมชนเป็นเจ้าของมรดกวัฒนธรรม ซึ่งจะ สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนและผู้คนเจ้าของพื้นที่ เป็นสิ่งที่คนใน ชุมชนในอดีต สร้างขึ้นมาและได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการต่าง ๆ ที่มนุษย์ประเพณี ปฏิบัติสืบต่อกันมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้วัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจ สังคมให้ การยอมรับและมีการรักษาไว้คู่กับสังคม วัฒนธรรมจึงจะดำรงอยู่ได้ และในการสรรค์สร้าง กิจกรรมผู้วิจัยจะต้องนึกถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวชนอีกด้วยเพราะนักท่องเที่ยว กลุ่มชาวชนมีความต้องการที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความต้องการหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความต้องการที่จะเรียนรู้ ทางด้านวัฒนธรรมทางการท่องเที่ยวหรือ การท่องเที่ยวที่ย้อนไปในอดีต เพื่อก่อให้เกิดความรู้ในอดีตจนถึงปัจจุบันและเป็นประสบการณ์ ทางการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจะต้องสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับ มรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชน เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจและคนในชุมชนหรือคณะหมอลำเพลงโคราชจะได้มีรายได้ จากการขายสินค้าทางการท่องเที่ยว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช ซึ่งได้แบ่งออกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้ง 3 วัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการศึกษา ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากเอกสาร ตำรา และข้อมูลทุติยภูมิจากการสัมภาษณ์หมอลำผู้เป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เมื่อได้ข้อมูลแล้วผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาเป็นข้อคำถามในแบบสอบถามเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 2

วัตถุประสงค์ที่ 2 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative research) กับนักท่องเที่ยวชาวชนคนไทย เมื่อได้คำตอบจากการตอบแบบสอบถามในวัตถุประสงค์ที่ 2 แล้วทำให้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาใช้เป็นประเด็นในการสนทนากลุ่มเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 3

วัตถุประสงค์ที่ 3 ใช้วิธีการศึกษาโดยจัดเวทีสนทนากลุ่มซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยทั้ง 3 วัตถุประสงค์มีวิธีดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดของระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

ประชากร

ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดประชากร ออกเป็น 3 กลุ่ม ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้
กลุ่มที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ คณะหมอลำโคราชที่อยู่ในจังหวัดนครราชสีมาและผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช และเยาวชนคนไทย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จำนวน 15 คน

กลุ่มที่ 2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวชาวชนคนไทยที่เดินทางเข้ามาสักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี และมีประสบการณ์ในการชมการแสดงเพลงโคราช เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จำนวน 400 คน

กลุ่มที่ 3 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ภาควิชาทางการท่องเที่ยวและภาคีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการแสดงเพลงโคราช ทั้งภาครัฐบาล เอกชนและนักวิชาการ จากสถาบันการศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จำนวน 8 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้
กลุ่มตัวอย่างที่ 1 คือ หมอเพลงโคราช ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม
เพลงโคราชและเยาวชนคนไทย จำนวน 15 คน โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้วิธี
การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. คณะแสง สมชิต
  2. คณะแสง โสมชิต
  3. คณะลำพอง ไชคชัย
  4. คณะสมนึก หินโคนดง
  5. คณะติมหลอด ท่ากระท่อม
  6. คณะกำป็น บ้านแท่น
  7. คณะบุญสม กำป้ง
  8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นฤมล ปิยวิทย์ อดีตผู้อำนวยการศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
  9. อาจารย์วิลาวัลย์ วัชระเกียรติศักดิ์ ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
  10. นางสาวกศพิศุทธิ์ คลังกุล ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา
  11. นางจรรุวรรณ ขำดี ผู้ประสานงานเครือข่ายวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรม
จังหวัดนครราชสีมา
  12. นางเดือนใจ เดสน์เทียะ ผู้มีความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราช
  13. นางสาววรรณพร ราชวงศ์ เยาวชนไทย
  14. นางสาวชนิษฐา รถเพชร เยาวชนไทย
  15. นางสาวกชพร สืบสังข์ เยาวชนไทย
- เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 คือ นักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนคนไทย ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (Sampling or accidental) คือ นักท่องเที่ยวเยาวชนที่อยู่ในจังหวัดนครราชสีมา หรือต่างจังหวัดที่เดินทางเข้ามาสักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ซึ่งมีอายุระหว่าง 15-25 ปี และเดินทางเข้ามาสักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในกรณีไม่ทราบขนาดประชากรของนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนโดยใช้สูตร อภินันท์ จันตะนิ (2549 : 35) ดังนี้ (เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่2)

$$n = \frac{1}{\frac{3.84(d)^2}{(S)^2}}$$

แทนค่า S คือ 1.96 (ความเชื่อมั่น 95%)

d คือ 0.05 (คลาดเคลื่อนได้ 5% หรือ = 0.05)

เมื่อแทนค่าลงในสูตรจะได้ผลดังต่อไปนี้

$$n = \frac{1}{\frac{3.84(0.05)^2}{(1.96)^2}}$$

$$n = 400.32$$

จากการคำนวณ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ 3 คือ ภาวคิที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพลงโคราช การเข้าร่วมเวทีสนทนา (Focus group) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง ประกอบด้วย

1. เจ้าของคณะเพลงโคราชหรือตัวแทนอย่างน้อย 3 คณะ คณะละ 1 คน
2. ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา หรือตัวแทน จำนวน 1 คน
3. นักวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา หรือตัวแทน จำนวน 1 คน
4. วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา หรือตัวแทน จำนวน 1 คน
5. ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา หรือตัวแทน จำนวน 1 คน

6. ผู้จัดการบริษัทยืมละไมทัวร์ หรือตัวแทน จำนวน 1 คน
รวมผู้เข้าร่วมเวทีสนทนาจำนวน 8 คน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาแบ่งออกตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 3 ข้อ ซึ่งเป็นการศึกษาทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ มีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยมีการกำหนดแบบสัมภาษณ์ขึ้น และนำไปใช้สัมภาษณ์กับหมอเพลงโคราช และผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช โดยมีบทสัมภาษณ์ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลหลัก ซึ่งถามถึงอัตลักษณ์และควมมีคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช ทั้งทางด้านวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์

ตอนที่ 3 ข้อมูลเสริม ซึ่งเป็นความรู้ทั่วไปที่เกี่ยวกับเพลงโคราช

วัตถุประสงค์ที่ 2 แบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามมีการกำหนดคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด ที่เกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราชในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และภูมิลำเนา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราชในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย เพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้จากนักท่องเที่ยวมาพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์ โดยมีเพลงโคราชเป็นสินค้าทางด้านการท่องเที่ยวและมีผู้ขายสินค้าคือคณะหมอเพลงโคราช ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งเป็นคำถามที่ถามถึงระดับความต้องการของกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยได้แบ่งระดับความต้องการเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับความต้องการมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับความต้องการมาก
- 3 หมายถึง ระดับความต้องการปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับความต้องการน้อย
- 1 หมายถึง ระดับความต้องการน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เกี่ยวกับความต้องการต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช

วัตถุประสงค์ที่ 3 รวบรวมข้อมูลโดยการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) ซึ่งผู้ทำการศึกษาได้กำหนดประเด็นการสนทนาที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช ซึ่งในการกำหนดประเด็นการสนทนาผู้วิจัยจะกำหนดตามแบบสอบถามในตอนที่ 2 ที่นักท่องเที่ยวได้แสดงความต้องการต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช โดยให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้แสดงความคิดเห็น ต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว และไม่ทำให้อัตลักษณ์ของเพลงโคราชหายไป และทำให้เกิดเศรษฐกิจที่ดีให้กับคณะหมอลำเพลงโคราช

1. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือทั้ง 3 แบบโดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วงดังนี้

1.1 ช่วงที่ 1 การสร้างแบบสัมภาษณ์

1.1.1 ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชและรวมถึงการชมเพลงโคราช

1.1.2 นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อถามหาอัตลักษณ์และความมีคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชทั้งทางด้านวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์

1.1.3 นำเสนอแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไข

1.1.4 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ

1.1.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้วออกสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปสร้างแบบสอบถาม

1.2 ช่วงที่ 2 การสร้างแบบสอบถาม

1.2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสร้างแบบสอบถามเพื่อถามกับ

นักท่องเที่ยวยังถึงความต้องการต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรม
เพลงโคราช

1.2.2 นำเสนอแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไข

1.2.3 แก้ไขแบบสอบถามตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ

1.2.4 นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบ

ความสอดคล้องของข้อความถามและวัตถุประสงค์ ด้วยเทคนิค IOC (Item-Objective congruence index) (ศิริชัย กาญจนวาที และคณะ. 2543) ซึ่งค่าความสอดคล้องของ
วัตถุประสงค์และข้อความถามที่ใช้ในการวิจัยนี้มีค่า 0.69 ซึ่งมีความสอดคล้องกัน โดยมี
ผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ดันยะ 2) อาจารย์เอกรัตน์ เอกศาสตร์
รองผู้อำนวยการสำนักวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 3) อาจารย์ชนวัฒน์
โกวิทวิชภัณฑ์ อาจารย์โปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและธุรกิจบริการ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครราชสีมา

1.2.5 นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดลอง (Try out) กับนักท่องเที่ยว
เยาวชน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาค่า
ความเชื่อมั่น (Reliability analysis) ของแบบสอบถาม โดยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค
(Cronbach's alpha coefficient) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2550) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.843

1.2.6 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับนักท่องเที่ยวเยาวชน
เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปสร้างบทสนทนา

1.3 ช่วงที่ 3 การสร้างบทสนทนากลุ่ม

1.3.1 นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมากำหนดบทสนทนา
ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวน

1.3.2 นำเสนอบทสนทนาให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไข

1.3.3 แก้ไขบทสนทนาตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ

1.3.4 นำบทสนทนาที่แก้ไขแล้วจัดทำกรสนทนากลุ่ม (Focus group)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำบทสัมภาษณ์ นำไปสัมภาษณ์กับหมอเพลงโคราชและผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช โดยผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ตามคณะที่ตั้งของหมอเพลงโคราช ซึ่งใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ตั้งแต่ วันที่ 1-30 กันยายน 2553

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขออนุญาตกับทางเทศบาลนครนครราชสีมา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่บริเวณอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ในการเข้าไปเก็บแบบสอบถาม ณ บริเวณอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี เพื่อทำการเก็บข้อมูลกับนักท่องเที่ยวเยาวชนที่เดินทางเข้ามาสักการะท่านท้าวสุรนารี ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลบริเวณรอบ ๑ อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ตั้งแต่วันที่ 16 ธันวาคม 2553 ถึง 15 กุมภาพันธ์ 2554

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเชิญภาคีทางการท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา ในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มโดยจะจัดขึ้น ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และนำประเด็นการสนทนาที่นักท่องเที่ยวเยาวชนได้ทำการตอบแบบสอบถามมาให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้แสดงความคิดเห็น เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2554

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กับหมอเพลงโคราชและผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่อหาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชในด้านวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์

จากการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) นำความคิดเห็นของแต่ละผู้เข้าร่วมสนทนามาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเพื่อหาความเป็นไปได้ของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชตามความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนโดยคำนึงถึงการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

จากแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ในการวิเคราะห์หาข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละเพื่อใช้อธิบายความถี่และร้อยละของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

2. การศึกษาระดับความต้องการต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวชนวิเคราะห์โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีเกณฑ์การแปลความหมาย (ธานีินทร์ ศิลป์จารุ. 2550) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.21-5.00	หมายถึง ระดับความต้องการมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41-4.20	หมายถึง ระดับความต้องการมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61-3.40	หมายถึง ระดับความต้องการปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81-2.60	หมายถึง ระดับความต้องการน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.80	หมายถึง ระดับความต้องการน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยตามที่ระบุไว้ในบทที่ 3 ผลการศึกษา แบ่งเนื้อหาการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 อัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 1

ส่วนที่ 2 ความต้องการที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชของนักท่องเที่ยวเยาวชน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 2

ส่วนที่ 3 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 3

โดยมีเนื้อหาของผลการศึกษาแต่ละส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 อัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

โดยมีผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

อัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม

เพลงโคราชใช้ภาษาโคราชในการขับร้องเพลง และเป็นเพลงที่ไม่ต้องใช้เครื่องดนตรีเป็นการแสดงสด และใช้ภูมิปัญญาในการเล่นเพลงสด ๆ ซึ่งจะไม่เหมือนกับการแสดงเพลงอื่น ๆ ที่จะต้องมีเนื้อร้องถึงจะสามารถแสดงเพลงได้ คุณค่าของเพลงโคราช คือ เพลงโคราชแฝงไปด้วยบทปรัชญา คำสอน ข้อคิดต่าง ๆ เพื่อให้คนฟังประพุดติปฏิบัติในสิ่งที่ดี รักศาสนา จารีตประเพณีดั้งเดิม และมีความโดดเด่นที่ทำนองการเอื้อน การเอ่ย ของเนื้อเพลงซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเพลงพื้นบ้านโคราช นอกจากนี้ยังมีการแต่งกายของผู้เล่นเพลงโคราชที่จะต้องนุ่งโจงกระเบน แต่งตัวเรียบร้อย รักษาวัฒนธรรมการแต่งกายดั้งเดิม เพลงโคราชจะแตกต่างจากเพลงในภาคอื่น ๆ ตรงที่ว่าเพลงโคราชจะจบในตัวเองของมันเองโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1.ท่อนต้น 2.ท่อนกระทุ้ 3.ท่อนจบ

ตารางที่ 1 แสดงอัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม

มรดกวัฒนธรรมเพลงโคราชด้านวัฒนธรรม	อัตลักษณ์	คุณค่า
เพลงโคราชใช้ภาษาโคราชในการขับร้องเพลงโคราช ซึ่งเป็นภาษาเฉพาะของจังหวัดนครราชสีมา	✓	✓
เพลงโคราชเป็นการแสดงที่ไม่ต้องใช้เครื่องดนตรีเป็นการแสดงสด และใช้ปัญญาในการเล่นเพลงสด ๆ ซึ่งจะแตกต่างกับเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ ที่จะต้องมีเนื้อร้องถึงจะสามารถแสดงเพลงได้	✓	✓
เพลงโคราชแฝงไปด้วยบทปรัชญา คำสอน ข้อคิดต่าง ๆ เพื่อให้คนฟังประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี รักษาขนาน จาริต ประเพณีดั้งเดิม	✓	✓
เพลงโคราชยังมีทำนองการเอื้อน การเอ่ย ของเนื้อเพลงซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเพลงพื้นบ้านอีสานโคราช	✓	✓
การแต่งกายของผู้เล่นเพลงโคราชที่จะต้องนุ่งโจงกระเบน แต่งตัวเรียบร้อย ไม่นุ่งน้อยห่มน้อย ไม่มีเครื่องประดับ ซึ่งแตกต่างจากการแต่งกายของการเล่นเพลงอื่น ๆ	✓	✓
เพลงโคราชแตกต่างจากเพลงในภาคอื่น ๆ ตรงที่ว่าเพลงโคราชจะจบในตัวของเพลงเองคือจบในตัวมันเองโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1.ท่อนต้น 2.ท่อนกระทุ้ 3.ท่อนจบ	✓	✓

อัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านสังคม

เพลงโคราชมีเนื้อหาในทุกเรื่องของสังคม เช่น เรื่องธรรมชาติ ความรัก การลา การอดอดนอน การถามข่าว แต่ละเนื้อหามีการสอดแทรกคติ คำสอน ความเชื่อ แต่ในฐานะของหมอลำเพลงถือว่าเป็นตัวสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ เพราะในสมัยก่อนการสื่อสารยังไม่ค่อยมี หมอลำเพลงจึงถือว่าเป็นตัวกลางในการสื่อสารสิ่งต่าง ๆ ที่เดินทางไปพบเจอมาเล่าจากอีกที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ให้สติเตือนใจ ปลอบโยน ให้คนฟังตั้งใจฟังให้กำลังใจ หมอลำเพลงจึงทำให้เกิดประโยชน์ต่อทางสังคมในสมัยก่อนเป็นอย่างมาก วิทยุรุ่นในสังคมปัจจุบันให้ความสนใจน้อย เนื่องจากเพลงโคราชไม่ใช่เครื่องดนตรีประกอบในการแสดงเพลงและผู้ฟังขาดความรู้ในการฟังเพลงโคราช ส่วนใหญ่จะเป็นวัยกลางคนขึ้นไปจะให้ความสนใจมาก โดยเฉพาะการใช้เพลงโคราชในการแก้บนทำนท้าวสุรนารี แต่ก็ยังมีวิทยุรุ่นบางกลุ่มยังคงศึกษาและฝึกฝน ที่เห็นได้ชัดจะมีการสอนที่วัดศาลาลอยมีเด็กมาฝึกเล่นเป็นหมอลำเพลง เด็กที่เรียนและสนใจสามารถหารายได้จากการแสดงเพลงเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และเป็นค่าเล่าเรียนได้

ตารางที่ 2 แสดงอัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านสังคม

มรดกวัฒนธรรมเพลงโคราชด้านสังคม	อัตลักษณ์	คุณค่า
เพลงโคราชมีเนื้อหาในทุกเรื่องของสังคมแต่ละเนื้อหามีการสอดแทรกคติ คำสอน ความเชื่อ		✓
หมอลำเพลงโคราชถือว่าเป็นตัวกลางในการสื่อสารสิ่งต่าง ๆ จากอีกที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งที่พบเจอ หมอลำเพลงจึงมีประโยชน์ต่อสังคมในสมัยก่อนเป็นอย่างมาก		✓
ได้มีการนำเพลงโคราชมาจัดแสดงแก้บนคุณย่าโม และมีการนำเพลงโคราชมาทำการแสดงในงานอื่น ๆ ด้วย เช่น งานบวช งานศพ งานบุญ งานกฐิน งานผ้าป่า		✓
มีการฝึกร้องเพลงโคราชที่วัดศาลาลอย เด็กที่เรียนและสนใจสามารถหารายได้จากการเล่นเพลงเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และเป็นค่าเล่าเรียนได้		✓

อัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์

ในสมัยที่สมเด็จพระพันปีหลวงสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จมาเพื่อเปิดโครงการถนนจอมสุรางค์ และนายศรี สอนขำได้ไปร้องเพลงถวายพระราชินีทรงถามว่า เพลงอะไร ก็ไม่สามารถตอบได้ว่าเพลงอะไร ท่านเสด็จมาที่โคราชท่านก็เลยตั้งชื่อให้ว่าชื่อ เพลงโคราช และในสมัยที่คุณย่าไม่ทำศึกสงครามขณะศัตรูก็นำเพลงโคราชมาร้องมาเล่น มาฉลองกันเพื่อความสนุกสนานและแสดงถึงชัยชนะที่เกิดขึ้น จึงทำให้มีการนำเพลงโคราช มาร้องถวายท่าน เช่นการนำเพลงโคราชมาขับกับท่าน ในส่วนต่างอำเภอปัจจุบันยังมีการนำเพลงโคราชมาทำการแสดงในงานอื่น ๆ เช่น งานบวช งานศพ ยังมีอยู่บ้างแต่ไม่มาก เพลงโคราชเกิดมาจากปฏิภาณไหวพริบของคนในสมัยก่อน แล้วนำสิ่งต่าง ๆ มาพูด มาสอดแทรกใส่กันหรือโต้ตอบกัน คนโคราชในสมัยก่อนเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน การพูดของคนโคราชในสมัยก่อนมักจะพูดเป็นคำคู่ ยกตัวอย่างเช่น กรุงทงกรุงเทพ ไปหงไปนา กินชังกินข้าว คำคู่เหล่านี้จึงจัดมาเป็นกลอนเพลงโคราชในปัจจุบัน สิ่งที่สำคัญเพลงโคราชเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของจังหวัดจึงมีความผูกพันกับคนโคราช จึงทำให้สืบทอดมาถึงปัจจุบัน ในสมัยก่อนไม่ค่อยมีสิ่งอื่นเข้ามาให้ความบันเทิงใจเหมือนปัจจุบันจึงได้มีการนำเพลงโคราชมาร้องว่าทำเพลงกันและสิ่งที่ทำให้เพลงโคราชอยู่มาจนถึงทุกวันนี้เกิดขึ้นมาจาก 2 อย่าง คือ อย่างที่ 1. พิธีกรรม คือการแสดงเพื่อแก้บนคุณย่าโม แก้มันดาปู (คือศาลเจ้าบ้านหรือเจ้าที่) ทุกบ้านจะต้องมีดาปูเจ้าบ้านเพราะเชื่อว่าถ้านำเพลงโคราชไปแสดงถวายจะประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาจึงทำให้เพลงโคราชอยู่จนถึงปัจจุบัน อย่างที่ 2. พิธีการ มิงงานศพ งานบุญ งานกฐิน งานผ้าป่า หาเพลงโคราชมาแสดงเชื่อว่า เจ้าภาพจะได้รับบุญกุศลอย่างมาก ด้วยเหตุทั้ง 2 อย่างนี้จึงทำให้คนโคราชนำเพลงโคราชมาประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวได้ ยึดเป็นอาชีพได้และทำให้มีการสืบสานจากรุ่นสู่รุ่น แต่ในปัจจุบันหมอลงสุนแก้วไม่ค่อยมี ที่มีก็จะหมดไป ถ้ามีคนถามว่ามีเพลงไปทำไม ต้องตอบว่าเพลงโคราชเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ปู่ย่าตายาย รุ่นเก่า จะสื่อถึงลูกหลานรุ่นใหม่ รู้ที่ไปที่มาของคนรุ่นเก่า ถ้าหากบ้านนี้เมืองนี้ไม่มีเพลงท้องถิ่น คนรุ่นใหม่จะลืมเอกลักษณ์หรือกำเนิดของตัวเอง ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่รู้จักกำเนิดของตัวเองเพราะจะสื่อให้รายละเอียดและชัดเจนมากที่สุด ฉะนั้นเมืองนครราชสีมาจะต้องมีเพลงโคราช

ตารางที่ 3 แสดงอัตลักษณ์และคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์

มรดกวัฒนธรรมเพลงโคราชด้านประวัติศาสตร์	อัตลักษณ์	คุณค่า
สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชชนนีพันปีหลวง เสด็จมาเพื่อเปิดโครงการถนนจอมสุรางค์และได้ตั้งชื่อเพลงโคราชให้ว่าชื่อเพลงโคราช		✓
ในสมัยที่คุณยาโมทำศึกสงครามชนะศัตรูก็ได้นำเพลงโคราชมาร้องมาเล่นมาฉลองกันเพื่อความสนุกสนานและแสดงถึงชัยชนะที่เกิดขึ้น จึงทำให้มีการนำเพลงโคราชมาร้องถวายท่าน เช่นการนำเพลงโคราชมาแก้บนกับท่าน		✓
เพลงโคราชเกิดมาจากปฏิภาณไหวพริบของคนในสมัยก่อน คนโคราชในสมัยก่อนเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน การพูดของคนโคราชในสมัยก่อนมักจะพูดเป็นคำคู่ ยกตัวอย่างเช่น กรุงทงกรุงเทพ ไปนงไปนา กินช่งกินข้าว คำคู่เหล่านี้จึงจัดมาเป็นกลอนเพลงโคราชในปัจจุบัน	✓	✓
ในสมัยก่อนไม่มีสิ่งอื่นเข้ามาให้ความบันเทิงใจเหมือนในปัจจุบันจึงได้มีการนำเพลงโคราชมาร้องรำทำเพลงกัน		✓
คนโคราชได้นำเพลงโคราชมาประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวและยึดเป็นอาชีพได้และทำให้มีการสืบสานเพลงโคราชจากรุ่นสู่รุ่น		✓
เพลงโคราชเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ปুষาตายาย รุ่นเก่า จะสื่อถึงลูกหลานรุ่นใหม่ ให้รู้ที่ไปที่มาของคนรุ่นเก่า		✓

ส่วนที่ 2 ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

เชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชของนักท่องเที่ยว

กลุ่มเยาวชน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

การศึกษาความต้องการของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลและการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความต้องการของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช โดยแต่ละตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวยาวชน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพ และภูมิสำเนา โดยนำเสนอ จำนวนและร้อยละ ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	160	40.0
	หญิง	240	60.0
	รวม	400	100.0
อายุ	15 – 20 ปี	187	46.8
	21 – 25 ปี	213	53.2
	รวม	400	100.0
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	18	4.5
	มัธยมศึกษา	175	43.7
	ปริญญาตรี	188	47.0
	สูงกว่าปริญญาตรี	19	4.8
	รวม	400	100.0
อาชีพ	นักเรียน/นักศึกษา	206	51.5
	ข้าราชการ	16	4.0
	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	29	7.3
	พนักงานบริษัทเอกชน	62	15.5
	รับจ้างทั่วไป	59	14.8
	เกษตรกร	7	1.7
	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	17	4.2
	อื่น ๆ	4	1.0
รวม	400	100.0	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ต่อเดือน	ไม่มีรายได้	131	32.7
	ต่ำกว่า 5,000 บาท	82	20.5
	5,001-7,500 บาท	81	20.2
	7,501-10,000 บาท	69	17.2
	10,001-12,500 บาท	18	4.5
	12,501-15,000 บาท	13	3.3
	15,001-17,500 บาท	3	0.8
	17,501 บาทขึ้นไป	3	0.8
	รวม	400	100.0
สถานภาพ	โสด	271	67.8
	สมรส	129	32.2
	อื่นๆ	0	0.0
	รวม	400	100.0
ภูมิลำเนา	จังหวัดนครราชสีมา	387	96.8
	ต่างจังหวัด	13	3.2
	รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4 พบว่า นักท่องเที่ยวเยาวชนชาวไทยส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง คิดเป็น ร้อยละ 60.0 มีอายุระหว่าง 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.2 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 47.0 ประกอบอาชีพนักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 51.5 และไม่มีรายได้ คิดเป็นร้อยละ 32.7 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 67.8 และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา คิดเป็นร้อยละ 96.8

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชน ต่อกิจกรรม
การท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช พบข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มีต่อเพลงโคราช

แหล่ง/สื่อ ที่นักท่องเที่ยวรู้จักเพลงโคราช	จำนวน	ร้อยละ
ครอบครัว	142	35.5
ครู/อาจารย์	64	16.0
เพื่อน	29	7.2
การแสดงเพลงโคราช	163	40.8
อื่น ๆ	2	0.5
รวม	400	100.0
นักท่องเที่ยวเคยมีประสบการณ์ในการชม การเห็น การฟัง	จำนวน	ร้อยละ
เคย	400	100.0
ไม่เคย	0	0.0
รวม	400	100.0
แหล่งที่นักท่องเที่ยวเคยเห็นการแสดงเพลงโคราช	จำนวน	ร้อยละ
บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี	384	66.2
บริเวณวัดศาลาลอย	131	22.6
ทีวี	56	9.7
อื่น ๆ	9	1.5
รวม	580	100.0

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รูปแบบที่นักท่องเที่ยวเคยเห็นการแสดงเพลงโคราช	จำนวน	ร้อยละ
แสดงเพลงเพื่อการประกวด	102	20.8
แสดงเพลงเพื่อการแก้บน	384	78.4
อื่น ๆ	4	0.8
รวม	490	100.0
นักท่องเที่ยวเคยรับฟังเพลงโคราชผ่านทางวิทยุ	จำนวน	ร้อยละ
เคย	112	28.0
ไม่เคย	288	72.0
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 5 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวชนรั้จักเพลงโคราชมาจากการแสดงเพลงโคราช คิดเป็นร้อยละ 40.8 เคยมีประสบการณ์การชม การฟัง และการเห็น เพลงโคราชมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 100.0 ซึ่งนักท่องเที่ยวเคยเห็นการเล่นเพลงโคราชที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี คิดเป็นร้อยละ 66.2 และเป็นรูปแบบการเล่นเพลงโคราชเพื่อการแก้บน คิดเป็นร้อยละ 78.4 นักท่องเที่ยวไม่เคยรับฟังเพลงโคราชผ่านทางวิทยุ คิดเป็นร้อยละ 72.0

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความต้องการของ
นักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดก
ทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. จัดแสดงพิพิธภัณฑ์เพลงโคราช	3.98	0.96	มาก
2. บริการเช่าชุดหมอลำเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยว สวมใส่และได้ถ่ายภาพไว้เป็นที่ระลึก	3.96	0.84	มาก
3. มีการแข่งขันประกวดร้องเพลงโคราช	3.92	0.84	มาก
4. จัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแพ็คเกจทาง การท่องเที่ยว	3.92	0.85	มาก
5. นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช	3.90	0.97	มาก
6. นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราช	3.88	0.92	มาก
7. มีร้านขายของที่ระลึกที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช	3.85	0.84	มาก
8. จัดทำรูปแบบเกมส์ที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช	3.65	0.83	มาก
9. ให้เพลงโคราชมีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา	3.52	0.89	มาก
10. จัดให้มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราช	3.17	1.15	ปานกลาง
รวม	3.77	1.94	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า นักท่องเที่ยวเยาวชนส่วนใหญ่ต้องการให้มีการจัดกิจกรรม
ทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$,
S.D. = 1.94) และเมื่อพิจารณาในแต่ละกิจกรรมพบว่าในทุกกิจกรรมมีความต้องการอยู่ใน
ระดับมากแต่มีเพียงกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราชที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยกิจกรรม
การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชมีระดับความต้องการอันดับที่ 1 ($\bar{X} = 3.98$,
S.D. = 0.84) อันดับที่ 2 คือกิจกรรมการให้มีบริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของเพลงโคราช
เพื่อให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเก็บไว้เป็นที่ระลึก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.85)
อันดับที่ 3 มี 2 กิจกรรมที่มีระดับความต้องการอยู่ในระดับเดียวกัน คือ การแข่งขันประกวด

ร้องเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.97) และการจัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแพ็คเกจ
ทางการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.92)

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวเยาวชนยังได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกิจกรรมและ
ระยะเวลาที่เหมาะสมกับการทำกิจกรรมซึ่งเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้จากการสัมภาษณ์
กับหมอเพลงโคราช ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชและเยาวชนไทย ซึ่งแต่ละกิจกรรมสรุปได้
ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับเพลงโคราช นักท่องเที่ยวให้ความเห็น
ว่าอยากให้มีขึ้นเพราะในปัจจุบันยังไม่มีหรือถ้ามีนักท่องเที่ยวก็ไม่รู้จักว่าอยู่ที่ไหน
ในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ขึ้นจะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม
เพลงโคราชความเป็นมาของเพลงโคราชและในพิพิธภัณฑ์นอกจาก จะมีประวัติความเป็นมา
ของเพลงโคราชแล้วก็อาจจะมีประวัติความเป็นมาของหมอเพลงโคราชลักษณะเพลง เนื้อร้องหรือ
อาจรวมถึงประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครราชสีมาด้วยนักท่องเที่ยวบางคนไม่มีโอกาส
ในการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาแต่สามารถที่จะศึกษาได้จากพิพิธภัณฑ์ สำหรับระยะเวลา
ในการทำกิจกรรมนักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่าต้องเปิดทำการทุกวันโดยเฉพาะในช่วงวันหยุด
ต่าง ๆ และวันหยุดประจำสัปดาห์ และควรมีเวลาในการเปิดให้บริการของพิพิธภัณฑ์ที่แน่นอน

กิจกรรมที่ 2 มีบริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวสวมใส่
และได้ถ่ายภาพเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าอยากให้มีเพราะ
จะสามารถให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายภาพเก็บไว้เป็นที่ระลึกแต่นักท่องเที่ยวบางคนก็เกรงว่าจะทำ
ให้ไปรบกวนเวลาของหมอเพลงโคราชหรือไม่ นักท่องเที่ยวยังให้ความเห็นอีกว่าในปัจจุบัน
ยังไม่มีร้านเช่าชุดเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีเฉพาะถิ่น เพราะจะเป็นการสร้างรายได้ให้กับ
หมอเพลงโคราชและมีรายได้เพิ่มเติมจากการเล่นเพลงโคราชเพียงอย่างเดียวและยังสามารถ
สร้างให้เป็นจุดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมาได้อีกด้วย สำหรับระยะเวลา
ในการทำกิจกรรมควรมีตลอดระยะเวลาเพราะนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวและเข้ามา
สักการะคุณย่าโมก็มีอยู่ตลอดเวลา

กิจกรรมที่ 3 การแข่งขันประกวดร้องเพลงโคราช นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่า
ในการประกวดร้องเพลงโคราชไม่ได้รับความนิยมในการจัดการประกวดแต่ถ้าจัดก็ควรจัดให้
เป็นประจำและมีการให้รางวัลเป็นแรงจูงใจก็จะทำให้มีคนสนใจมากขึ้น ผู้เข้าประกวดจะได้
ศึกษาหาความรู้เรื่องของเพลงโคราชมากยิ่งขึ้นเพื่อใช้ในการประกวด และเป็นการกระตุ้นให้

นักท่องเที่ยวก่อเกิดความสนใจ ได้แสดงความสามารถส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมเกี่ยวกับวัฒนธรรมเพลงโคราชและยังเป็นการเผยแพร่เพลงโคราชให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นเพื่อให้เพลงโคราชเป็นที่รู้จักและไม่สูญหายไปจากจังหวัดนครราชสีมา สำหรับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมขึ้นอยู่กับความเหมาะสมว่าจะเป็นช่วงปิดเทอม ช่วงวันหยุดหรือช่วงที่เปิดเทอมปกติ

กิจกรรมที่ 4 จัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแพ็คเกจทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ดีเพราะเป็นการพัฒนาและส่งเสริมวัฒนธรรมเพลงโคราชและทำให้มีทางเลือกในการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น และยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนในท้องถิ่น สำหรับระยะเวลาในการทำกิจกรรมควรมีอยู่ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับแพ็คเกจการท่องเที่ยวนั้น ๆ ด้วย

กิจกรรมที่ 5 ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ดีเพราะนักท่องเที่ยวจะได้มีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช นักท่องเที่ยวได้ทำการแสดงร่วมกับคณะหมอลำจะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวได้ฝึกทักษะในการร้องในการรำและได้ฝึกภาษาโคราชด้วยและทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำกิจกรรม สิ่งที่สำคัญได้เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมเพลงโคราชให้กับนักท่องเที่ยวด้วย เพราะนักท่องเที่ยวจะลืมยากเพราะนักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติ สำหรับระยะเวลาในการทำกิจกรรมไม่ควรใช้ระยะเวลานานมากเกินไปควรใช้ระยะเวลาประมาณ 30 นาทีหรือไม่เกิน 1 ชั่วโมง

กิจกรรมที่ 6 นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราช นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่าถ้าให้นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราชนั้นก็หมายถึงนักท่องเที่ยวได้ฝึกภาษาโคราชด้วยเพราะการที่จะร้องเพลงโคราชได้นักท่องเที่ยวต้องพูดภาษาโคราชให้ได้ก่อน แต่อาจจะใช้เวลาในการฝึกร้องนานมากแต่นักท่องเที่ยวจะได้ฝึกทักษะในการออกเสียงของเพลงได้เรียนรู้ถึงทำนองของเพลงจังหวะของเพลงรู้จักเสน่ห์ของเพลงโคราชมากยิ่งขึ้นและยังได้สืบสานวัฒนธรรมเพลงโคราชไปในตัวอีกด้วย สำหรับระยะเวลาในการทำกิจกรรมควรมีอยู่ที่ 30 นาทีถึง 2 ชั่วโมง

กิจกรรมที่ 7 จัดให้มีร้านขายของที่ระลึกเกี่ยวกับเพลงโคราช นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่าควรจัดทำร้านขายของที่ระลึกเพราะนักท่องเที่ยวจะได้นำมาเป็นของที่ระลึกให้กับเพื่อนหรือคนในครอบครัวซึ่งสามารถใช้เป็นของฝากได้นักท่องเที่ยวยังให้ความเห็นอีกว่าของที่ระลึกหรือ

ของฝากจากสถานที่ท่องเที่ยวยังสามารถบ่งบอกถึงที่อยู่ของสิ่งนั้น ๆ ว่าของฝากน่าจะเป็นของฝากจากจังหวัดไหนและยังเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอีกด้วยสิ่งที่สำคัญทำให้คนในชุมชนมีรายได้จากการขายสินค้าอีกด้วย สำหรับระยะเวลาที่ควรเปิดทำการขายของที่ระลึกทุกวัน

กิจกรรมที่ 8 จัดทำรูปแบบเกมส์ที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสนุก นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่าควรมีการทำเกมส์ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อเกิดความสนุกสนานนักท่องเที่ยวจะได้ไม่เบื่อกับการฟังเพลงเพียงอย่างเดียวลักษณะของเกมส์อาจให้ตอบคำถามเกี่ยวกับเพลงโคราช ภาษาโคราช การแต่งกาย ทำนองเพลง หรือเมืองโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ สำหรับระยะเวลาในการทำกิจกรรมประมาณ 5 ถึง 10 นาที

กิจกรรมที่ 9 จัดให้มีการนำเพลงโคราชเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่าควรมีการนำเพลงโคราชเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อเป็นการเผยแพร่เอกลักษณ์และวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมาและเพื่อเป็นการโฆษณาและประชาสัมพันธ์เพลงโคราชไปในตัวด้วย สำหรับระยะเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมขึ้นอยู่กับช่วงระยะเวลาที่มีการจัดสัมมนาซึ่งอาจใช้เวลา 20 นาที ถึง 30 นาที

กิจกรรมที่ 10 จัดให้มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราช นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าไม่จำเป็นเท่าไรเพราะว่าอาจจะไปรบกวนและอาจทำให้หมอลำเพลงไม่เป็นเวลาส่วนตัว แต่นักท่องเที่ยวบางคนก็ให้ความเห็นว่าเป็นสิ่งดีเพราะนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมความเป็นพื้นบ้านของหมอลำเพลงคูถึงเวลาการฝึกร้องเพลงการซ้อมร้องเพลง และเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมหมอลำเพลงโคราชก็ยังสามารถขายของที่ระลึกเกี่ยวกับเพลงโคราชเพื่อเป็นการสร้างรายได้อีกด้วย สำหรับระยะเวลาที่ทำกิจกรรมประมาณ 1 ถึง 2 ชั่วโมง

ตารางที่ 7 สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นของหมอเพลงโคราชและผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ก่อนการจัดการสนทนากลุ่ม

กิจกรรมการท่องเที่ยว	ความคิดเห็นหมอเพลงโคราช	ผลความต้องการของนักท่องเที่ยว	ความคิดเห็นของหมอเพลงกับนักท่องเที่ยว
1. มีการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับเพลงโคราช	เห็นด้วย	มาก	สอดคล้องกัน
2. มีบริการเช่าชุดเครื่องแต่งการของเพลงโคราชให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก	เห็นด้วย	มาก	สอดคล้องกัน
3. มีการแข่งขันประกวดร้องเพลงโคราช	เห็นด้วย	มาก	สอดคล้องกัน
4. จัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแพ็คเกจการท่องเที่ยว	เห็นด้วย	มาก	สอดคล้องกัน
5. ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช	เห็นด้วย	มาก	สอดคล้องกัน
6. ให้นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราช	เห็นด้วย	มาก	สอดคล้องกัน
7. จัดให้มีร้านขายของที่ระลึกที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช	เห็นด้วย	มาก	สอดคล้องกัน
8. จัดทำรูปแบบเกมส์ที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสนุก	เห็นด้วย	มาก	สอดคล้องกัน

ตารางที่ 7 (ต่อ)

กิจกรรมการท่องเที่ยว	ความคิดเห็น ของ หมอเพลง โคราช	ผลความ ต้องการของ นักท่องเที่ยว	ความคิดเห็น ของหมอเพลง กับนักท่องเที่ยว
9. จัดให้มีการนำเพลงโคราชเข้ามา มีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา	เห็นด้วย	มาก	สอดคล้องกัน
10. จัดให้มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้าน หมอเพลงโคราช	เห็นด้วย	ปานกลาง	สอดคล้องกัน

จากตารางที่ 7 เห็นได้ว่าความคิดเห็นของหมอเพลงโคราชเห็นด้วยกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกกิจกรรมและนักท่องเที่ยวเยาวชนมีความต้องการต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวในระดับมากยกเว้นแต่กิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอเพลงโคราชมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งในทุก ๆ กิจกรรมมีความสอดคล้องกัน

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ เกี่ยวเนื่องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

จากการสอบถามนักท่องเที่ยวเยาวชนได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวอยากให้โปรแกรมการท่องเที่ยวของจังหวัดอื่น ๆ ได้มารู้จักฟังและเข้าร่วมเล่นเพลงโคราช เพื่อให้เพลงโคราชเป็นที่รู้จักในจังหวัดอื่น ๆ
2. กิจกรรมต่าง ๆ น่าจะสามารถจัดกิจกรรมเหล่านี้ได้จริงเพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชให้เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา
3. ควรจัดกิจกรรมแบบนี้บ่อย ๆ และควรจะชักชวนให้นักท่องเที่ยว มาศึกษาเกี่ยวกับเพลงโคราชและเรื่องราววัฒนธรรมของโคราช
4. ควรมีการประยุกต์เพลงโคราชให้มีการร่วมสมัยกับสังคมปัจจุบัน ให้เข้าถึงทุกเพศทุกวัยเข้าใจได้ง่าย

เพลงโคราช มีแต่คนรุ่นเก่าโดยส่วนใหญ่ ทำให้ไม่น่าสนใจและคนรุ่นใหม่ไม่รู้จักอยากให้เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของจังหวัดนครราชสีมา โดยให้สถานศึกษาต่าง ๆ ประท้วงร้องเพลงโคราช เพื่อให้เกิดเยาวชนรุ่นใหม่ ๆ และเรื่องการนำเพลงโคราชมาร้องให้ทันสมัยเพื่อดึงดูดความสนใจกับนักท่องเที่ยวให้รู้จักจังหวัดนครราชสีมา ถึงความมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว เยี่ยมชมเพลงโคราชกับนักท่องเที่ยวหลาย ๆ ระดับเพราะเพลงโคราชเป็นวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของคนโคราช ซึ่งถ้าได้มีการเผยแพร่ออกไปให้กับนักท่องเที่ยวได้รู้จักถึงความมีคุณค่าของเพลงโคราช นักท่องเที่ยวก็มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมาและเป็นมรดกที่สำคัญของประเทศไทยด้วย

ส่วนที่ 3 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 3

หัวข้อในการสนทนา “การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชตามความต้องการของนักท่องเที่ยว” ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

จากการจัดเวทีสนทนากลุ่มภาคีทางด้านการท่องเที่ยวทั้งทางภาครัฐและเอกชน รวมถึงคณะหมอลำโคราชให้ความเห็นทุกกิจกรรมสามารถพัฒนาให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชได้ซึ่งอยู่บนพื้นฐานการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของเพลงโคราชแต่จะมีเพียงกิจกรรมการประกวดร้องเพลงโคราชที่ผู้เข้าร่วมสนทนาไม่สามารถที่ทำกิจกรรมนี้ได้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรม พบว่า

กิจกรรมการให้มีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราชกับกิจกรรมการให้ฝึกร้องเพลงโคราช 2 กิจกรรมนี้สามารถทำร่วมกันได้เพื่อจะได้ประหยัดเวลาในการท่องเที่ยวและสามารถทำที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีได้ แต่ถ้าจะให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมแสดงกับหมอลำเพลงในขณะที่ทำการแสดงก็คงเป็นไปได้ยากเพราะว่าในการแสดงเพลงโคราชจะมีเจ้าภาพที่มานั่งชมเพลงโคราช แต่ก็สามารถที่จะทำเวทีขึ้นมาพิเศษเพื่อเอาไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมโดยเฉพาะในการฝึกร้องเพลงก็สามารถฝึกอย่างง่าย ๆ ให้นักท่องเที่ยวเช่น ฝึกหัดโอเพลง

พิพิธภัณฑ์เพลงโคราชน่าจะไปเชื่อมกันกับกิจกรรมเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราช เพราะว่่านักท่องเที่ยวได้ศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของหมอลำเพลงควบคู่ไปด้วยเนื่องจากขณะนี้พิพิธภัณฑ์เพลงโคราชอยู่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาแต่ก็จะเป็นในเชิงวิชาการมากกว่า เพราะส่วนมากจะเป็นผู้ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับเพลงโคราชจริง ๆ ถึงเข้ามาศึกษาส่วนนักท่องเที่ยวถ้าไปไหว้ท่านท้าวสุรนารีหรือคุณย่าโมที่อนุสาวรีย์แล้วจะให้เดินทางมาที่พิพิธภัณฑ์คงไม่มีใครมา ควรที่จะสร้างพิพิธภัณฑ์เพลงโคราชที่วัดศาลาลอยเพราะที่วัดศาลาลอยเพราะที่วัดศาลาลอยมีชุมชนของหมอลำเพลงโคราชอาศัยอยู่และที่วัดศาลาลอยยังมีโบสถ์รูปสำภา และมีที่เก็บกระดูกของท่านท้าวสุรนารี ซึ่งเหมาะที่จะพัฒนาให้มาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมาที่สำคัญที่วัดศาลาลอยมีความเป็นมาที่เกี่ยวกับท่านท้าวสุรนารีและเพลงโคราชเป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การมีพิพิธภัณฑ์เพลงโคราช

การให้บริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของหมอลำเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก ควรจัดให้มีอยู่ในชุมชนหรือที่วัดศาลาลอย เพราะถ้าจัด

ให้มีที่ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีก็จะต้องมีการประมูลสถานที่กับทางเทศบาลนครนครราชสีมา ซึ่งหมอลำเพลงโคราชจะมีค่าใช้จ่ายในการเช่าพื้นที่มากยิ่งขึ้นและจะต้องมีชุดสำเร็จรูปที่สามารถสวมใส่ได้ง่าย เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการเปลี่ยนเสื้อผ้าในการถ่ายรูป

กิจกรรมการประกวดร้องเพลงไม่ต้องให้มีการจัดการประกวด แต่ให้มีหมอลำเพลงช่วยเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับเพลงสัทอนสองท่อนให้กับนักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้ เพราะการประกวดต้องใช้เวลา

สามารถที่จะนำเพลงโคราชเข้าไปอยู่ในแพ็คเกจการท่องเที่ยวได้ เพราะนักท่องเที่ยวมีความสนใจที่อยากจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มาจากกรุงเทพฯ แต่ทางบริษัททัวร์จะต้องแจ้งกับทางหมอลำก่อน ถึงข้อมูลของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มไหนมีชื่ออะไรบ้าง เพราะว่าเพลงโคราชไม่สามารถจับต้องได้แต่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจได้ จากการแสดงเพลงโคราชซึ่งเป็นการร้องเพลงสดโดยมีการนำชื่อของนักท่องเที่ยวเข้าไปอยู่ในเนื้อเพลงก็จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนุกสนานและเกิดความประทับใจในตัวเพลงโคราชได้และสามารถที่จะดำเนินกิจกรรมนี้ที่บริเวณอนุสาวรีย์คุณย่าไม่ได้เลย

กิจกรรมร้านขายของที่ระลึกสามารถที่จะทำกิจกรรมนี้ได้เพราะจะสามารถเป็นการสร้างรายได้ให้กับหมอลำเพลงเป็นอย่างมาก ซึ่งสมาคมเพลงโคราชสามารถติดต่อไปทางเทศบาลด้านကျေးဇူးให้ช่วยเหลือในเรื่องของการปั้นเครื่องปั้นดินเผาอาจจะปั้นเป็นตุ๊กตาหมอลำเพลงโคราช ทำร้านของหมอลำเพลงโคราช และการจัดทำของที่ระลึกอื่น ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อเป็นของที่ระลึกได้ กิจกรรมนี้สามารถทำที่บริเวณอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีได้แต่จะต้องขออนุญาตกับทางเทศบาลนครนครราชสีมา

กิจกรรมการจัดทำเกมส์สามารถทำได้ เช่น จัดทำต้นไม้มาหนึ่งต้นแล้วให้นักท่องเที่ยวสอยใบไม้มาคนละ 1 ใบ ใบไม้ใบนั้นจะมีภาษาโคราชให้นักท่องเที่ยวแปลเป็นภาษากลางหรือให้นักท่องเที่ยวบอกถึงความหมายของคำ คำนั้นว่าหมายถึงอะไร ก็จะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนุกสนานในการทำกิจกรรมนี้แต่กิจกรรมนี้ควรจัดให้มีที่วัดศาลาลอยเพราะถ้าเป็นที่ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีคงไม่สะดวกเพราะทางเทศบาลนครนครราชสีมาจะมีการจัดกิจกรรมอยู่ตลอดเวลา

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ หมอเพลงโคราช ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช และเยาวชนคนไทย รวม 15 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

2. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยอายุระหว่าง 15-25 ปี ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมาและเข้ามาพักที่โรงแรมหรูหรารีสอร์ทจำนวน 400 คน เก็บข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถามและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนบนฐานการรักษาอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววัฒนธรรมเพลงโคราช ทั้งทางภาครัฐบาลและเอกชน รวม 8 คน เก็บข้อมูลโดยการจัดเวทีสนทนากลุ่มและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

1.1 อัตลักษณ์ของเพลงโคราชคือ

1.1.1 ใช้ภาษาโคราชในการขับร้องเพลง

1.1.2 เป็นการแสดงเพลงที่ไม่ต้องใช้เครื่องดนตรี

1.1.3 ใช้ภูมิปัญญาในการแสดงเพลงสด ๆ

1.1.4 ทำนองการเอื้อน เอ่ยของเพลง

1.1.5 การแต่งกายของผู้เล่นเพลงซึ่งแตกต่างจากเพลงพื้นบ้านประเภทอื่น ๆ

1.1.6 ในการแสดงเพลงโคราชเนื้อร้องของเพลงจะจบในตัวของเพลงเอง

1.2 คุณค่าของเพลงโคราคคือ

1.2.1 ด้านวัฒนธรรม

1.2.1.1 เพลงโคราชใช้ภาษาโคราชในการแสดงเพลงโคราช

1.2.1.2 เพลงโคราชเป็นการแสดงเพลงโดยที่ไม่ต้องใช้เครื่องดนตรี

1.2.1.3 ในการแสดงเพลงโคราชต้องใช้ภูมิปัญญาในการเล่นเพลง

สด ๆ ซึ่งเป็นความสามารถของแต่ละบุคคล

1.2.1.4 เนื้อหาของเพลงโคราชยังแฝงไปด้วย คำสอนต่าง ๆ

1.2.1.5 เพลงโคราชมีทำนองการเอื้อนการเอ่ยของเพลงโคราชซึ่งแตกต่างจากเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเพลงโคราช

1.2.1.6 การแต่งกายของผู้เล่นเพลงโคราชยังคงอนุรักษ์การแต่งกายแบบเดิม ๆ อยู่

1.2.1.7 ในการแสดงเพลงโคราชเนื้อร้องของเพลงโคราชจะจบในตัว
ของเพลงเอง

1.2.2 ด้านสังคม

1.2.2.1 เพลงโคราชมีเนื้อหาในทุกเรื่องของสังคมแต่ละเนื้อหา
มีการสอดแทรกคติ คำสอน ความเชื่อ

1.2.2.2 หมอเพลงโคราชถือได้ว่าเป็นตัวกลางในการสื่อสารสิ่งต่าง ๆ
จากอีกที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งที่พบเจอ หมอเพลงจึงมีประโยชน์ต่อสังคมในสมัยก่อนเป็น
อย่างมาก

1.2.2.3 ได้มีการนำเพลงโคราชมาจัดแสดงกับคนรุ่นใหม่ และมี
การนำเพลงโคราชมาทำการแสดงในงานอื่น ๆ ด้วย เช่น งานบวช งานศพ งานบุญ งานกฐิน
งานผ้าป่า

1.2.2.4 ได้มีการฝึกหัดแสดงเพลงโคราชให้กับบุคคลที่สนใจ
เพลงโคราชที่วัดศาลาลอย ซึ่งสามารถนำประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวและตนเองได้

1.2.3 ด้านประวัติศาสตร์

1.2.3.1 เพลงโคราชได้รับการตั้งชื่อว่าเป็นเพลงโคราชมาจาก สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชชนนีพันปีหลวง

1.2.3.2 ในสมัยที่ท่านท้าวสุรนารีทำศึกสงครามขณะศัตรูคนในสมัยนั้น ได้นำเพลงโคราช มาร้องมาเล่นมาลองกันเพื่อความสนุกสนานและแสดงถึงชัยชนะที่เกิดขึ้น

1.2.3.3 คนโคราชในสมัยก่อนเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน การพูดของคนโคราชในสมัยก่อนมักจะพูดเป็นคำคู่ ยกตัวอย่างเช่น กรุงทงกรุงเทพ ไปนองไปนา กินชงกินข้าว คำคู่เหล่านี้จึงจัดมาเป็นกลอนเพลงโคราชในปัจจุบัน

1.2.3.4 ในสมัยก่อนคนโคราชได้นำเพลงโคราชมาสร้างความบันเทิง เรืองใจเพื่อให้เกิดความสนุกสนานตามงานต่างๆ

1.2.3.5 คนโคราชได้นำเพลงโคราชมาประกอบอาชีพหาเลี้ยง ครอบครัวยึดเป็นอาชีพได้และทำให้มีการสืบสานเพลงโคราชจากรุ่นสู่รุ่น

1.2.3.6 เพลงโคราชเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ปฎิบัติตายาย รุ่นเก่า จะสื่อถึง ลูกหลานรุ่นใหม่ให้รู้ที่ไปที่มาของคนรุ่นเก่า

2. สรุปผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

2.1 นักท่องเที่ยวชาวคนไทยส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.0 อายุระหว่าง 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.3 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 47.0 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 43.8 ประกอบอาชีพ นักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 51.1 รองลงมาคือพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 15.5 และ ไม่มีรายได้ คิดเป็นร้อยละ 32.8 รองลงมามีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.5 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 67.8 และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา คิดเป็นร้อยละ 96.8

2.2 นักท่องเที่ยวชาวชนรู้จักเพลงโคราชมาจากการแสดงเพลงโคราช คิดเป็นร้อยละ 40.8 เคยมีประสบการณ์การชม การฟัง และการเห็น เพลงโคราชมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 100.0 ซึ่งนักท่องเที่ยวเคยเห็นการเล่นเพลงโคราชที่บริเวณลานคุณย่าโม

คิดเป็นร้อยละ 66.2 และเป็นรูปแบบการเล่นเพลงโคราชเพื่อการเก็บ คิดเป็นร้อยละ 78.4
นักท่องเที่ยวยังไม่เคยรับฟังเพลงโคราชผ่านทางวิทยุ คิดเป็นร้อยละ 72.0

2.3 นักท่องเที่ยวชาวคนไทยส่วนใหญ่ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 1.94) และเมื่อพิจารณาในแต่ละกิจกรรมพบว่าในทุกกิจกรรมมีความต้องการอยู่ในระดับมากแต่มีเพียงกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราชที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยกิจกรรมการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับเพลงโคราชมีระดับความต้องการอันดับที่ 1 ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.84) อันดับที่ 2 คือกิจกรรมการให้มีบริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของเพลงโคราชให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเก็บไว้เป็นที่ระลึก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.85) อันดับที่ 3 มี 2 กิจกรรมที่มีระดับความต้องการอยู่ในระดับเดียวกัน คือ การแข่งขันประกวดร้องเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.97) และการจัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแพ็คเกจการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.92) อันดับที่ 4 ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.97) อันดับที่ 5 ให้นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.92) อันดับที่ 6 จัดให้มีร้านขายของที่ระลึกเกี่ยวกับเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.84) อันดับที่ 7 จัดทำรูปแบบเกมส์เกี่ยวกับเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.83) อันดับที่ 8 ให้เพลงโคราชมีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.89) อันดับที่ 9 จัดให้มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราช ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 1.15)

3. สรุปผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

จากการจัดเวทีสนทนากลุ่มภาคีทางด้านการท่องเที่ยวทั้งทางภาครัฐบาลและเอกชนรวมถึงคณะหมอลำเพลงโคราชซึ่งได้พัฒนาออกมาเป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

3.1 กิจกรรมที่ 1 นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช โดยสามารถจัดทำเวทีขึ้นมาพิเศษเพื่อใช้สำหรับการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช นักท่องเที่ยวจะได้ฝึกร้องเพลงโคราชและในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวได้สวมใส่เสื้อผ้าของหมอลำซึ่งเป็นเสื้อผ้าที่จัดเตรียมไว้จ่ายต่อการสวมใส่ นักท่องเที่ยวจะได้ถ่ายรูปไว้เป็นที่ระลึกจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจเพราะนักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีความกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้นและชอบทำอะไรที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอนอกจากนี้ต้องจัดทำ

ร้านขายของที่ระลึกเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับเพลงโคราชไว้เป็นของที่ระลึก เพราะเป็นกิจกรรมหนึ่งที่นักท่องเที่ยวสนใจ

3.2 กิจกรรมที่ 2 จัดให้มีพิพิธภัณฑ์เพลงโคราชซึ่งรวมถึงประวัติความเป็นมาของ จังหวัดนครราชสีมาด้วยเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาหาความรู้ในกรณีที่นักท่องเที่ยวต้องการ ศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน เช่น การจัดทำแอนิเมชันเพลงโคราช การจัดทำเวทีแสดงเพลงโคราช ห้องจัดแสดงที่เกี่ยวกับชุดการแต่งกายของหมอลำเพลงโคราช หรือ จัดทำวีดิทัศน์การแสดงเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจในเพลงโคราช นอกจากนี้ การจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ต้องอยู่ที่วัดศาลาลอยเพราะบ้านหมอลำเพลงโคราชส่วนใหญ่อยู่ที่บริเวณ วัดศาลาลอย นักท่องเที่ยวจะได้ชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของหมอลำเพลงโคราช ได้ดูวิธีการฝึกร้อง เพลง การด้นกลอนเพลงสด และนักท่องเที่ยวก็ยังได้มีโอกาสฝึกร้องเพลงโคราชกับหมอลำ เพลงโคราชได้ด้วย ซึ่งที่บ้านหมอลำเพลงโคราชจะต้องจัดสถานที่ให้เหมือนในสมัยก่อนเพื่อย้อนอดีต ระลึกถึงสมัยที่เพลงโคราชมีความนิยมเป็นอย่างมากเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และได้ถ่ายรูปเพื่อเก็บบรรยากาศไว้เป็นที่ระลึก พร้อมทั้งมีชุดเครื่องแต่งกายของหมอลำ เพลงโคราชให้นักท่องเที่ยวได้สวมใส่และถ่ายภาพไว้เป็นที่ระลึกด้วย สุดท้ายก่อนที่นักท่องเที่ยว เดินทางกลับมีการจัดทำเกมส์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสนุก ซึ่งเป็นเกมส์ที่เกี่ยวกับเพลง โคราช ภาษาของเพลงโคราช การแสดงเพลงโคราช การแต่งกายของผู้แสดงเพลงโคราช ให้นักท่องเที่ยว ด้นกลอนเพลงสด เช่น จัดทำต้นไม้มาหนึ่งต้นแล้วให้นักท่องเที่ยวสอยใบไม้มา คนละ 1 ใบ ใบไม้ใบนั้นจะมีภาษาโคราชให้นักท่องเที่ยวแปลเป็นภาษากลางหรือให้นักท่องเที่ยวบอกถึงความหมายของคำ คำนั้นว่าหมายถึงอะไร ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยว สนุกสนานและเพลิดเพลินต่อการเดินทางท่องเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์เพลงโคราชและบ้านหมอลำ เพลงโคราช

3.3 กิจกรรมที่ 3 สามารถนำเพลงโคราชเข้าไปอยู่ในแพ็คเกจจทางการท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวเยาวชนที่เดินทางท่องเที่ยวเป็นคณะทัวร์เพื่อทัศนศึกษาดูงานต่าง ๆ ซึ่ง สามารถใช้เพลงโคราชในการต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ โดยมีการด้นกลอนเพลงสดซึ่งการด้น กลอนเพลงนั้นต้องมีชื่อนักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความแปลกใหม่และสร้าง ความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงมีการจัดให้นักท่องเที่ยวได้เล่นเกมที่เกี่ยวกับ เพลงโคราชเพื่อสร้างความเพลิดเพลินต่อการเดินทางท่องเที่ยวในขณะที่อยู่บนรถทัวร์ ก็จะ

สามารถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนุกสนานและสามารถนำกิจกรรมที่ 1 และ กิจกรรมที่ 2 มาจัดให้อยู่ในแพ็คเกจทางการท่องเที่ยวได้อีกด้วย

อภิปรายผล

จากผลสรุปงานวิจัยที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวชาวชนให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมเพลงโคราช ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเพลงโคราชที่เกิดขึ้นจากคนในสมัยก่อน เพราะคนในสมัยก่อนชอบพูดในลักษณะเจ้าบทเจ้ากลอน จึงทำให้ออกมาเป็นเพลงโคราช ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2535) กล่าวคือ วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ จิตใจ สังคม และวัตถุ มีการสั่งสมและ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถเรียนรู้ และก่อให้เกิดผลดีกรรมและผลิตผล ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันควรค่าแก่การวิจัย อนุรักษ์ ฟื้นฟู ถ่ายทอด เสริมสร้างเอตทัคคะ และแลกเปลี่ยน เพื่อสร้างดุลยภาพแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีสุข สันติสุข และอิสรภาพ อันเป็นพื้นฐานแห่งอารยธรรมของมนุษยชาติ และยังสอดคล้องกับ กฤษณา วงษาสันต์ และคณะ (2548 : 287) กล่าวคือ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมิใช่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เป็นมรดกของสังคมคือ มีการสืบทอดกันต่อ ๆ มา มีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อความมั่นคงในวิถีชีวิตของส่วนร่วม บุคคลส่วนใหญ่รับมายึดถือปฏิบัติและปรับปรุงให้มีความเจริญงอกงาม เป็นเรื่องของความดี ความงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสามัคคีของคนในสังคมที่ยึดถือปฏิบัติอย่างมีแบบแผน

นอกจากนี้เนื้อร้องที่ใช้ในการแสดงเพลงโคราชยังแฝงไปด้วยบทปรัชญา คำสอน สอนให้รักศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิม คำคม คำเปรียบเปรย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ องอาจ สายใยทอง (2546) ในการแสดงเพลงโคราชนั้นเป็นการร้องกลอนเพลงโคราชได้ตอบกันระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเป็นการเล่นเพลงที่ไม่ต้องใช้เครื่องดนตรีเป็นการแสดงสดและผู้แสดงเพลงโคราชใช้ภูมิปัญญาในการเล่นเพลงสด ๆ แต่จะมีเพียงการปรบมือและกระต๊อบเท่านั้นเป็นการให้จังหวะประกอบการร้องเพลงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กลิ่นผกา ทับทิมชงไชย (2547) ในการร้องเพลงโคราช 1 เพลง จะแบ่งออกเป็น 3 ท่อน คือ 1) ท่อนต้น 2) ท่อนกระทุ้ 3) ท่อนจบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระ เลิศจันทิก (2541) กล่าวคือ กลอนท่อนแรกประกอบด้วยท่อนต้นเพลงและท่อนกระทุ้เพลง นิยมนำมาจากเพลงหลักหรือ

เพลงคู่สี่ ท่อนหลังเป็นท่อนจบ ใช้ภาษาของเพลงที่เป็นภาษาโคราชเฉพาะ มีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา นิทานชาดก สุภาษิต และคำพังเพย

จากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรม เพลงโคราชที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าในแต่ละกิจกรรมยังไม่เคยเกิดขึ้นกับเพลงโคราชมาก่อน และเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วนั่นก็คือเพลงโคราช เพื่อก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่แปลกและใหม่ยังไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งทำให้สอดคล้องกับสมพิศ นิชลาพันธ์ และวนิดา ตรีสวัสดิ์, บรรณาธิการ (2540 : 497) กล่าวคือ ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดของสมองที่สามารถคิดแบบอเนกนัยหลายทิศ หลายทาง ด้วยการเชื่อมโยงความคิดหรือสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความคิดที่มีอยู่เดิมแล้วจัดระเบียบของความคิดออกมาในรูปแบบใหม่ เป็นสิ่งแปลกใหม่ ไม่ใช่ของเดิม รวมถึงคิดค้นพบสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ และคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ ตลอดจนผลผลิตใหม่ที่เกิดขึ้นอาจเป็นกระบวนการหรือวิธีการก็ได้ แต่ต้องเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีประโยชน์

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชนอย่างแท้จริงว่านักท่องเที่ยวชาวชนมีความต้องการที่จะให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือไม่ เพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชนได้ และเมื่อสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวชนได้ ก็จะทำให้หมอเพลงมีรายได้จากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวชน ซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาและความสามารถของหมอเพลงโคราช และสามารถก่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ ทำให้สอดคล้องกับ ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2538) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเอาไว้ว่า หมายถึง การใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เช่น ธรรมชาติ โบราณสถาน วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคตพยายามลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากร หรือทำให้กระทบต่อทรัพยากรน้อยที่สุด สงวนรักษาททรัพยากรให้คงอยู่สภาพเดิม การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และประชาชนเจ้าของท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็ต้องสงวนรักษาททรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง

ในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวชนในแต่ละครั้งก็มีความต้องการที่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่านักท่องเที่ยวชาวชนจะมีความต้องการที่แตกต่างกัน แต่นักท่องเที่ยวชาวชนก็มีความต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ในการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นความต้องการใน

การเรียนรู้ เช่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การทำอาหาร (ศุภลักษณ์ อัครางกูร. 2551 : 98) แต่นักท่องเที่ยวชาวชนกียังต้องการไฝ่หาความสนุก ความตื่นเต้น และประสบการณ์ในการท่องเที่ยวอยู่เสมอ (ศุภลักษณ์ อัครางกูร. 2551 : 95)

เมื่อมองในภาพรวมของผลการวิจัยทั้งหมดจะเห็นได้ว่า มรดกวัฒนธรรมเพลงโคราชเป็นต้นทุนทางด้านการท่องเที่ยว และมีหมอลำเพลงโคราชเป็นผู้จำหน่ายสินค้า ซึ่งมีผู้ซื้อสินค้าคือนักท่องเที่ยวชาวชน โดยผู้ขายสินค้าจะขายสินค้าคือเพลงโคราชแต่นำออกมาจำหน่ายเป็นกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวแต่ในการขายสินค้าผู้ขายก็ต้องหากิจกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับ เมลโฮตรา (1998) ได้อธิบายว่าการท่องเที่ยวเป็นสินค้าบริการที่มีลักษณะแตกต่างออกไปจากสินค้าโดยทั่วไป กล่าวคือเป็นสินค้าที่จับต้องไม่ได้ เป็นสินค้าที่ไม่สามารถเก็บรักษาไว้ขายได้ การผลิตสินค้าบริการและการให้บริการต้องเกิดขึ้นพร้อมกัน ดังนั้น การดำเนินการทางการตลาดของการท่องเที่ยวจึงแตกต่างออกไปจากสินค้าทั่วไปด้วย ทั้งนี้ การดำเนินการด้านการตลาดการท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อทั้งองค์กรมีความเข้าใจกันว่าจะต้องดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าภายใต้ความสามารถของสินค้าที่องค์กรนั้นมีอยู่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้

1.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางภาครัฐบาลและเอกชนจัดทำกิจกรรมที่ 2 ออกมาเป็นรูปธรรมเพราะเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ จะทำให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ถึงเพลงโคราชในอดีต นักท่องเที่ยวจะได้ย้อนกลับไปในอดีตเมื่อครั้งที่เพลงโคราชยังได้รับความนิยม ซึ่งจะทำให้ นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจที่อยากจะเดินทางท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมาหรือนักท่องเที่ยวต่างจังหวัด

1.2 เทศบาลนครนครราชสีมาจะต้องให้การสนับสนุนและปรับปรุงดูแลสถานที่จัดแสดงเพลงโคราชมีการลดหย่อนค่าเช่าสถานที่ให้แก่คณะหมอลำเพลงโคราชเนื่องจากสภาพปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบันเพราะเป็นสถานที่ที่อยู่ในการดูแลของทางเทศบาล และรวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ จะต้องให้การสนับสนุนอยู่เสมอ ๆ

1.3 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกรมการท่องเที่ยวควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รู้จัก เช่น กิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราช เพราะนักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีความต้องการที่จะท่องเที่ยวเพื่อย้อนหาอดีตซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจหรือการจัดกิจกรรมการประกวดร้องเพลงโคราช โดยรับสมัครผู้เข้าแข่งขันจากทั่วประเทศก็จะทำให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

1.4 ทางสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการทำวิจัยที่เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชให้เป็นปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง โดยต้องคำนึงถึงการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมของเพลงโคราชและนำมาสรรค์สร้างให้เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ เพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อเป็นการอนุรักษ์เพลงโคราชสู่ความยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

2.1 การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน เป็นการศึกษาเพื่อถามถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนคนไทยที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช ทำให้ผู้วิจัยได้รู้่านักท่องเที่ยวเยาวชนมีความต้องการต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และนักท่องเที่ยวก็ยังให้ความสนใจในมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช สามารถที่จะทำการศึกษาในครั้งต่อไปถึงความเป็นไปได้ของการสร้างให้มรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชเป็นจุดหมายทางด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา

2.2 จากการจัดเวทีสนทนากลุ่ม พบว่า วัดศาลาลอยเป็นสถานที่ที่มีความหลังเกี่ยวกับเพลงโคราชและเกี่ยวกับคุณย่าโมซึ่งเป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การจัดทำกิจกรรมการท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งนอกเหนือจากที่ลานอนุสาวรีย์คุณย่าโม ในการศึกษาครั้งต่อไปสามารถทำการศึกษาถึงความเป็นไปได้ของการพัฒนาวัดศาลาลอยให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมาในด้านของพุทธศาสนาและมรดกวัฒนธรรมเพลงโคราช

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กขพร สิบสังข์. นักศึกษาโรงเรียนนารีวิทยา. สัมภาษณ์. 3 เมษายน 2554.
- กฤษณา วงษาสันต์ และคณะ. (2542). *วิถีไทย*. กรุงเทพฯ : คอมพิวเตอร์.
- กลิ่นผกา ทับทิมธงไชย. (2547). *การศึกษาเพลงโคราช*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กำป็น นิธิวรไพบูลย์. ศิลปินพื้นบ้านแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553.
- กำป็น บ้านแท่น. (2544). *หลักสูตรการเรียนการสอน เพลงโคราช*. นครราชสีมา : ชมรมเพลงโคราชจังหวัดนครราชสีมา
- เกตุกนก ชุ่มประดิษฐ์. (2548). *อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย*. เชียงราย : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ชนิษฐา รดเพชร. นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. สัมภาษณ์. 17 มีนาคม 2554.
- จารุวรรณ ชำดี. ข้าราชการฝ่ายประสานงานสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์. 28 กุมภาพันธ์ 2554.
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2550). *การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัชโร, อีเกะชะวะ. (2547). *การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์*. แปลโดย บัณฑิตประดิษฐ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- ชูเกียรติ ศิริวงศ์. (2549). *พฤติกรรมการซื้อขายของที่ระลึกของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น : กรณีศึกษาโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดเชียงใหม่*. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2538). *รายงานการวิจัย รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มแม่น้ำวาง*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ชุดโครงการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน.
- ดอกไม้ ราชสีมา. หมอเพลงโคราช. สัมภาษณ์. 10 ตุลาคม 2553.
- ติมหลอด เขยโคกสูง. หมอเพลงโคราช. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553.
- เตือนใจ เดส์นทีเยะ. แม่บ้าน. สัมภาษณ์. 3 เมษายน 2554.
- ถาวร สูงกข และคณะ. (2536). *เพลงโคราช : การศึกษาในเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์*. นครราชสีมา : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูนครราชสีมา.

- ชนวรรณ แสงสุวรรณ และคณะ. (2544). การบริหารการตลาด. กรุงเทพฯ :
เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ. (2550). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS.
พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : วี อินเทอร์เน็ต.
- นฤมล ปิยวิทย์. ข้าราชการบำนาญ. สัมภาษณ์. 24 กุมภาพันธ์ 2554.
- นวรรตน์ นักเสียง. (2551). การศึกษาเพลงขอทาน จันทบุรี. ปรียญานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- นันทนา แรจจริง. (2548). การใช้กิจกรรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความตระหนักใน
คุณค่าทางวัฒนธรรม และการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชาวไทยภูเขา
เผ่าม้ง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและ
การแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิคม จารุณี. (2535). การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ :
โอเดียนสโตร์.
- นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. (2550). มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ :
ธนาเพรส.
- บุญทา ชัยเลิศ. (2544). แผนการตลาดการท่องเที่ยวบ้านควายไทย อำเภอแมริม
จังหวัดเชียงใหม่. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ :
เพรสแอนด์ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, สุริยา สัมจันทร์ และจิระวงศ์ คงทอง. (2549). ระเบียบวิธีวิจัย
ทางการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : เพรสแอนด์ดีไซน์.
- บุญสม สังข์สุข. นายกสมาคมเพลงโคราช. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553.
- ปัดฉัตร วิศุทธิทินกร. หมอเพลงโคราช. สัมภาษณ์. 11 พฤศจิกายน 2553.
- ภาคพิศุทธิ์ คลังกุล. ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
นครราชสีมา. สัมภาษณ์. 11 มีนาคม 2554.
- มุทริกา พฤษภาพงษ์. (ม.ป.ป.). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.manager.co.th/travel/viewnews.aspx?NewsID=9540000080464>
[5 มีนาคม 2554].
- ยศ สันติสมบัติ. (2544). มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ยูเนสโก. (ม.ป.ป.). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
http://www.creativetourism.com/c_main/about.html [5 มีนาคม 2554].
- รัชนิกร เศรษฐโช. (2523). **สังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ชำนิประศาสตร์. (2547). **ระเบียบวิธีการวิจัย**.
กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์.
- ลำพอง พูลทวี. **หมอลำโคราช**. สัมภาษณ์. 11 พฤศจิกายน 2553.
- เลิศพร ภาระสกุล. (2540). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว**. เอกสารประกอบการสอน.
กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วรรณพร ราชวงศ์. อาจารย์ประจำสำนักบริหารสื่อสารการตลาดมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
สัมภาษณ์. 25 มีนาคม 2554.
- วาสนา ย่องเอี่ยม. (2546). **เอกสารประกอบการสอน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วินิจ วีรยางกูร. (2532). **การจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : คณะ
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิลาวลัย วัชรเกียรติศักดิ์. ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครราชสีมา. สัมภาษณ์. 11 เมษายน 2554.
- วีระ เลิศจันทิก. (2541). **เพลงโคราชในกระแสโลกาภิวัตน์**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศรีพร สมบุญธรรม. (เมษายน-มิถุนายน 2536). "การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน".
จุลสารการท่องเที่ยว. 2(2) : 25-30.
- ศศิธร ทัณณ์ลักษณะนันท์,บรรณาธิการ. (2538). **ของดีโคราชเล่ม 4 สาขากีฬาและ
นันทนาการ**. นครราชสีมา : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). **สังคมวิทยาการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ศิริชัย กาญจนวาที, สุวิมล ตีรพานันท์ และศิริเดช สุชีวะ. (2543). **การใช้โปรแกรม
คอมพิวเตอร์ SPSS สำหรับงานวิจัย : การวิเคราะห์ข้อมูลและแปล
ความหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภลักษณ์ อัครางกูร. (2551). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 4. ขอนแก่น :
คลังนานาวิทยา.
- สงศรี วงษ์เวช. (2545). **รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง**. ภาคนิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สมพิศ นิชลานนท์ และวนิดา ตริสวัสดิ์, บรรณาธิการ. (2540). **เอกสารการสอนชุดวิชา
พฤติกรรมวัยรุ่น หน่วยที่ 1-8. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช**
- สมพิศ นิชลานนท์, วนิดา ตริสวัสดิ์ และอังคณา นันท์ธิพาพรรณ, บรรณาธิการ. (2540).
**เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยรุ่น หน่วยที่ 9-15. พิมพ์ครั้งที่ 3.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.**
- สายใจ ทันการ, สุรัชย์ ปิยานุกุล, และจงกล ศิริประภา. (2549). **การศึกษาภาพลักษณ์
การท่องเที่ยวอีสานใต้. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์**
- สาโรช บัวศรี. (ม.ป.ป.). **ความหมายของวัฒนธรรม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
http://www.thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1.htm [5 มีนาคม 2554].**
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2546). แนวทางการจัดการเลือกตั้ง
คณะกรรมการบริหารสภาวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ. อัดสำเนา.**
- สุกัญญา เจริญศรี. (2549). **การรับรู้และแนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวใน 6 จังหวัด
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน หลังจากได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ธรณีพิบัติ
(TSUNAMI) ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์
บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.**
- แสนปรีดา บุญหาญณรงค์. **หมอลเพลงโคราช. สัมภาษณ์. 9 พฤศจิกายน 2553.**
- องอาจ สายไยทอง. (2546). **เพลงกล่อมลูกโคราช. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.**
- อภิัญญา เฟื่องฟูสกุล. (2546). **อัตลักษณ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัย
แห่งชาติ.**
- อมรา พงศาพิชญ์. (2541). **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- อมรา พงศาพิชญ์. (2541). **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทย
แนวมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- ออมทรัพย์ บุญหาญณรงค์. **หมอลเพลงโคราช. สัมภาษณ์. 9 พฤศจิกายน 2553.**
- Coltman, Michael M. (1989a). **Introduction to travel and tourism : An international
approach. New York : Nostrand Reinhold.**
- _____. (1989b). **Tourism marketing. New York : Van Nostrand Reinhold.**
- Fennell, David A. (1999). **Ecotourism and introduction. London : Routledge.**

Hilgard, E. R. (1962). **Introduction to psychology**. New York : Harcourt Brace & World.

Malhotra, R. K. (1998). **Tourism marketing**. New Delhi : Anmol.

Middleton, Victor T. C. (1994). **Marketing in travel and tourism**. 2nd ed. Oxford : Heinemann.

Weiten, W. (1989). **Understanding and enhancing self-esteem in psychology themes and variation**. Calif : Brooks/Cole.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ภาษาโคราช

ภาษาโคราช

ภาษาโคราชจะมีคำศัพท์ส่วนหนึ่งที่ใช้คำศัพท์ร่วมภาษาไทยกลางโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจุบันนี้การสื่อสารคมนาคมสะดวกรวดเร็ว สื่อมวลชนชนิดต่างๆ แพร่เข้าไปสู่ชนบทได้ทุกรูปแบบ การศึกษาเจริญขึ้น ทำให้ภาษาไทยกลางเข้ามาปะปนกับภาษาโคราชมากขึ้น คำศัพท์ภาษาโคราชแท้ๆ ถูกลืมไป คนโคราชสมัยใหม่จึงใช้ภาษาโคราชโดยใช้ศัพท์ภาษาไทยกลาง เพียงแต่ออกเสียงเป็นสำเนียงโคราช คือเปลี่ยนระดับวรรณยุกต์เท่านั้น เช่น

ท้ายทอย	ออกเสียงเป็น	ท้ายทอย
สระหม	ออกเสียงเป็น	ชะหม
กิน	ออกเสียงเป็น	กิ้น, กิน
ข้าว	ออกเสียงเป็น	เช่า
ไป	ออกเสียงเป็น	ไป๋, ไป
เดิน	ออกเสียงเป็น	เดิน, เดิน
มด	ออกเสียงเป็น	มัด
น้ำ	ออกเสียงเป็น	น้าม
ข้ามดัม	ออกเสียงเป็น	เช่าดัม
ไข่วัด	ออกเสียงเป็น	ไข่วัด
เป็นไข	ออกเสียงเป็น	เป็นไซ
แจกการ์ด	ออกเสียงเป็น	แจกก้าด

ภาษาโคราชเป็นภาษาที่ผสมผสานระหว่างภาษาไทยกลาง ภาษาอีสาน ภาษาเขมร มีคำศัพท์ สำเนียง สำนวน เฉพาะถิ่น ดังนี้

1. สำเนียง หมายถึง เสียงวรรณยุกต์ภาษาโคราช นักภาษาศาสตร์คือ ชลิตา รินทร์พรหม ศึกษาเสียงวรรณยุกต์ภาษาโคราช (ในเมือง) เมื่อ พ.ศ.2519 พบว่า มีเสียงวรรณยุกต์ 4 หน่วยเสียง คือ

1.1 หน่วยเสียงต่ำ-ขึ้น เช่นคำว่า เจย สวน เหลือง เห็น หนอง ขา ผา หนู หมี

ฯลฯ

1.2 หน่วยเสียงต่ำ-ตก เช่นคำว่า ดอก หี เหล่น เดิน เส้น ผึ่ง ส่นเก่า หมอด ฯลฯ

1.3 หน่วยเสียงกลาง-ระดับ มี 2 เสียง คือ เสียงกลางระดับ เช่น ชิม ริม เย็น เต็ม
ปึง เงิน ไอ เดียว มี ที เก ฯลฯ และหน่วยเสียงกลาง-ชั้น เช่น ปัด (ปิด) ดับ (ติบ) แตะ (แตะ)
ฟัก (ฝึก) เบาะ (เบาะ) กัก (กัก) ฯลฯ

1.4 หน่วยเสียงสูง-ต่ำ มี 2 หน่วยเสียง คือ เสียงสูง-ตก เช่น ดั้น จ้ม เต็ม บึง ไข่
คำ ไกล ป้าย ป้า โง่ ฯลฯ และเสียงสูง-ระดับ เช่น ชับ (ลับ) ชัด (สัตว์) มด (หมด) ฯลฯ

ส่วน วิจัยนตร์ ภาณพงศ์ ได้ศึกษาเสียงวรรณยุกต์ภาษาถิ่นโคราชเช่นเดียวกัน
โดยศึกษากระจาย 16 อำเภอ เมื่อ พ.ศ.2522 ด้วยการใช้รายการคำสำหรับทดสอบเสียง
วรรณยุกต์ของวิลเลียม เจ เกิดนี้ เป็นเครื่องมือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า สามารถแบ่ง
ภาษาโคราชด้วยเสียงวรรณยุกต์เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มตะวันออก และกลุ่มตะวันตก
โดยกลุ่มตะวันออก ได้แก่ อำเภอชุมพวง อำเภอบัวใหญ่ อำเภอห้วยแถลง อำเภอคง
อำเภอยางชุมน้อย อำเภอโนนสูง อำเภอจักราช จะมีเสียงวรรณยุกต์เหมือนกัน ส่วนกลุ่มอำเภอ
ตะวันตก ได้แก่ อำเภอโนนไทย อำเภอด่านขุนทด อำเภอปากช่อง อำเภอปักธงชัย
อำเภอโชคชัย อำเภอครบุรี และอำเภอเสิงสาง มีเสียงวรรณยุกต์คล้ายคลึงกัน

รายการคำที่นำไปทดสอบเสียงวรรณยุกต์มีดังนี้

A	B	C	DL	DS
1.ชา หู หัว	ชา เชา ไข่	ผ้า เสื่อ ฆ่า	ขาด หาบ สาก	ชัด สัตว์ หัวดี
2.ตา ปลา กา	ป่า ไก่ เต่า	กล้า ป้า ก้าง	ปาก ดาก กาด	กัก ปัด ดัก
3.บาน ตำ ดาว	ป่า อ่าง ต่าง	อ้า ด้าย บ้า	บาด ดาบ อาบ	ตัด ดับ ดัก
4.คาง มือ นา	พ่อ ล่าง คำ	ม้า น้ำ คำ	นาก ลาบ ควาด	วัต นับ กัด

คำที่แยกภาษาโคราชด้วยเสียงวรรณยุกต์ออกเป็น 2 กลุ่มอย่างชัดเจน คือ รายการคำ
ในแถว A โดยกลุ่มตะวันออก จะออกเสียงแถวที่ 1, 2 และ 3 เหมือนกัน เป็น หู หัว ชา ตำ
ปลา กำ บาน ตำ ดาว

ส่วนกลุ่มตะวันตกจะออกเสียงแถวที่ 2, 3 และเหมือน เป็น ตา ปลา กา บาน ตำ ดาว
คา มือ นา

ส่วนรายการคำในแถว B C DL DS ทั้งกลุ่มตะวันตกและตะวันออกจะออกเสียง
เหมือนกัน

สำนวนภาษาโคราช

สำนวนภาษาเป็นคำพูดที่กลั่นกรองขึ้นมาเพื่อความสละสลวยของภาษา มีความคมคายและซับซ้อนกว่าคำพูดธรรมดา สำนวนภาษาโคราชมีลักษณะเฉพาะตัวคือ ส่วนใหญ่มีเสียงสัมผัสคล้องจองกันซึ่งจะดูได้จากเพลงโคราช เป็นต้น สำนวนภาษาโคราชมีความผูกพันกับวิถีชีวิตตลอดจนสะท้อนให้เห็นค่านิยม จริยธรรมความเชื่อ ประเพณีและทัศนคติของคนโคราชอย่างชัดเจน มีคุณค่าทางวัฒนธรรมทั้งด้านรูปธรรม คือแสดงภาพการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายและด้านนามธรรมคือการอบรมสั่งสอน คุณธรรม จริยธรรม แก่ลูกหลาน ต่อไปนี้จะยกตัวอย่างสำนวนภาษาโคราชโดยสังเขป

1. กลุ่มคำสำนวนภาษาที่มีเสียงสัมผัส เช่น

กะท่อมหอมสะหน้า หมายถึง กระท่อมที่ปักอาศัย เช่น ได้กันแล้วก็พากันไป
ย่อกะท่อม ห่อมสะหน้าอยู่ไป

กินน้ำร้อนนอนไฟ หมายถึง การอยู่ไฟของหญิงแม่ลูกอ่อน

แจ้งตำมาข้าว หมายถึง สว่างแล้วมองเห็นอะไรชัดเจน เช่น ดีกแล้ว คอยให้
แจ้งตำ มาข้าวก่อนยังคอยไป

บุญกึ่งถึงกัน หมายถึง หากยังมีวาสนาก็จะได้ครองคู่กัน เช่น ถ้าบุญกึ่งถึง
กันก็คือจิจได้กันอยู่ดอก

น้อยอีกตักใจ หมายถึง น้อยใจ เช่น น้อยอีกตักใจอะไรยังมานั่งร้องอยู่นี้

ปักแพงแต่งร้าน หมายถึง พืช ผักต่างๆ เช่น ทำบุญนี้จือเอาปักแพงแต่งร้านกะ
ไหนดมาแกง

มูลมังสังขยา หมายถึง มรดก หรือสมบัติต่างๆ เช่น มูลมังสังขยาของพ่อ
ของแม่นี้หาไว้ให้ลูกนั้นแต่

ฟูกเมาะเบ้าะหมอน หมายถึง ที่นอน

มีลูกให้ประกอบตัว - หมายถึง ให้มีลูกและสามีที่ดี มักเป็นคำให้พร

มีผิวให้ประกอบใจ

ตัวสันบั้งอ หมายถึง อาการอยากได้อย่างเต็มที่

พอสมาพาควร หมายถึง พอดี เช่น สนุกกันก็เอาพอสมาพาควร

อีล็กอีหลูด หมายถึง ความลำบาก ทุกลักทุเล เช่น กั๋วจะได้ทำงานอีล็ก
อีหลูดจนกว่า

หาอยู่หากิน	หมายถึง	การประกอบอาชีพ เช่น เป็นยังงิงหาอยู่หากิน อย่างไร
2. กลุ่มคำสำนวนที่ไม่มีเสียงสัมผัส เช่น
กัดฟันขมขมคูด	หมายถึง	การทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งสุดกำลัง เช่น ป้า..กัดฟันขมขม คูดปานนี้มันยังถอนไม่ขึ้นนอ
กำขี้ไม่ทันควย	หมายถึง	จับตัวคนทำผิดไม่ได้ทันท้วงที เช่น มั่วแต่เซ่ออยู่ กำขี้ไม่ทันควยนั้น
ซี่ชบร่อง	หมายถึง	ทำอะไรได้จิงหะพอดี เช่น มันชนะเขาก็ย้อนซี่ชบ ร่องดอกนา
ดินสันมือยาว	หมายถึง	เป็นคนไวใจไม่ได้
ตัดให้หมาชะงัก	หมายถึง	หลอกให้ตีใจแล้วไม่ได้ดังหวัง
คล่องพอปานใส่ไซ	หมายถึง	คล่องแคล่วว่องไว มาจากการใส่ไซที่ล้อเกวียน ทำให้หมุนคล่องได้
ผัวควยเมียควย	หมายถึง	หญิงชายที่อยู่ร่วมกันโดยไม่ได้แต่งงาน
สะนุกพอปานเต๊ะเห็ด	หมายถึง	งานที่ทำนั้นเบาสบายและสนุกสนานเหมือน เต๊ะเห็ด
ผัวหาบเมียคอน	หมายถึง	ช่วยกันทำมาหากิน เช่น เออช่วยกันหากินผัว หาบเมียคอนก็ช่วยกันไป
จัวใครเข่าคอกคนนั้น	หมายถึง	ใครทำอะไรไว้อยอมได้รับผลตอบแทน เช่น อย่าไป เหลือใจเขาเลยเรื่องอย่างนี้จัวใครมันเข่าคอก คนนั้นแหละ
บ่อนอยู่บ่อนกิน	หมายถึง	ที่พักอาศัย เช่น ลูกชายไปทำงานกรุงเทพฯ แม่มันเลยตามไปคู้บ่อนอยู่บ่อนกิน
3. กลุ่มคำสำนวนที่เป็นความเปรียบ
เสินขึ้นยั้งกะเข่าค่างบี	หมายถึง	คนที่ชอบยอ
สะนุกพอปานเต๊ะเห็ด	หมายถึง	ทำสิ่งต่างๆ ได้ง่ายดายเหมือนการเต๊ะเห็ด ไม่ต้องใช้ความพยายามมาก

ให้เย็นอย่างพึก	หมายถึง ให้เป็นคนใจคอหนักแน่น มักใช้ในคำ
ให้หนักอย่างหิน	ให้พรคำสอน
ให้อ่อนอย่างกับ	หมายถึง ให้เป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน ใช้ในคำให้พร
ให้เนบอย่างเขียด	คำสอน
ให้อยู่เรือนอย่างก้อนเสา	หมายถึง ให้รู้หน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง
ให้เฝ้าเรือนอย่างแมวลาย	มักใช้ในคำสอน
ของข้าวอย่าให้เห็น	หมายถึง ให้ได้อยู่ในแวดวงของคนดี มักใช้
ขอเหม็นอย่าให้พบ	ในคำสอนและคำให้พร
ให้กินไม่รู้บัก	หมายถึง ให้มั่งมีศรีสุข
	ให้จิกไม่รู้เม็ด

4. กลุ่มคำให้พร

เป็นกลุ่มคำที่กล่าวออกมาจากความรู้สึกที่จริงใจทำให้ผู้รับพรมีความสุข อิ่มเอมใจ

เช่น

4.1 ขอให้อยู่เย็นเป็นสุขสนุกสนาน ความเจ็บอย่าได้ความไข้อย่ามีของข้าวอย่าให้เห็น ขอเหม็นอย่าให้พบ ให้อยู่ดีกินดีนี่ก็อย่างไรของให้ได้อย่างปรารถนาเดอ

คำแปล ขอให้อยู่เย็นเป็นสุขสนุกสนาน ความเจ็บอย่าได้ ความไข้อย่ามีของข้าวอย่าให้เห็นขอเหม็นอย่าได้พบ ให้อยู่ดีกินดี นี่ก็อย่างไรขอให้ได้

4.2 ขอให้ได้เป็นเจ้าของคน ไปทางไหนขอให้มีคนเดินหน้า ให้มีชีข้าเดินตามไปทางไหนให้มีคนรัก ไม่มีคนชัง ให้อายุหมั่นขวัญยืน ให้ได้ผัวคนรู้ ให้ได้ชูคนงาม เดอลูกเดอ

คำแปล ขอให้ได้เป็นเจ้าของคน ไปทางไหนขอให้มีคนเดินหน้า ให้มีชีข้าเดินตามไปทางไหนให้มีแต่คนรักไม่มีคนชัง ให้อายุหมั่นขวัญยืน ให้ได้ผัวคนรู้ ให้ได้คนรักเป็นคนงามนะลูกนะ

5. กลุ่มคำเรียกขวัญ

เป็นกลุ่มคำสำนวนที่คนเฒ่าคนแก่ใช้เรียกขวัญให้ลูกหลานที่ป่วยไข้หรือคนที่จากบ้านไปนานแล้วกลับมาอย่างปลอดภัย เพื่อเป็นกำลังใจแก่บุคคลนั้น เช่น

ชีวิตนาง (ไฉ่นาย) เอย	มาที.....
ให้มาเข้าโครง อย่าได้หลาบ	ให้มาเข้าคราบ อย่าได้ถอย
ซิมปืออย่าไปอื่น	หมื่นปืออย่าไปไกล
ให้มาอยู่ เรือนพ่อเรือนแม่	ให้มาอยู่ ชุมพีชุมน่อง
ชีวิตน่องจะไปให้ห้องซักไว้	ชีวิตน่องจะไปให้ซักไว้
ให้ผูกกันอย่างเครือมัน	ให้พันกันคือเครือถั่ว
ให้มานอนผูกถั่วมหน้า	ให้มานอนผ่าถั่วมตัว
อย่าไปกินเข้าเด่นผีราก	อย่าไปกินหมาก เต้นผีคาย
อย่าไปเอา รากไม้ต่างหมอน	อย่าไป เอาขนต่างบ้าน
อย่าไปนอนข่ม กินน้ำมลาย	อย่าไปนอนหงายกินน้ำค่าง
อย่ามัวไปหลงในน้ำมเป็นเพื่อนปล่า	อย่ามัวไปหลงในนา เป็นเพื่อนเช่า
ให้มาอยู่เรือนใหญ่ชุกกะได้สูง	มาเดอชีวิตเอา..มาที
มาอยู่ชุมพ่อชุมแม่ชุมพีชุมน่อง	เดอชีวิตเอ..มาที

คำแปล

ขวัญเอยมมาเดอ ขอให้มาเข้าร่างอย่าได้เข็ดหลาบหวาดกลัวเลย สิบบืออย่าไปอื่น หมื่นปืออย่าไปไกล ให้มาอยู่เรือนพ่อเรือนแม่ที่มีญาติพี่น้องแวดล้อม ถ้าขวัญพีจะไปให้ห้องซักชวนไว้ ขวัญน่องจะไปก็ให้ซักชวนไว้ ให้ผูกพันกันเหมือนเครือถั่วเครือมัน ให้มานอนที่นอนซึ่งหนา นุ่มและผ้าห่มผืนหนาอย่าไปกินข้าวที่ผิอาเจียนออกมา อย่าไปกินหมากเคนผีคาย อย่าไปเอารากไม้ต่างหมอน อย่าไปเอาขนไม้ต่างบ้าน อย่าไปนอนคว่ำกินน้ำมลาย อย่าไปนอนหงายกินน้ำค่าง อย่ามัวไปหลงในน้ำมเป็นเพื่อนปลา อย่ามัวไปหลงในนาเป็นเพื่อนข้าว ให้มาอยู่เรือนใหญ่บันไดสูงมาเกิดขวัญเอ..มาอยู่กับพ่อแม่พี่น้อง มาเกิดขวัญเอ..

6.กลุ่มคำอธิษฐาน ใช้อธิษฐานในโอกาสทำบุญ ตักบาตร เช่น

- เข้าข้าพะเจ้าขาวเหมือนดอกบัว ยกขึ้นเหนือหัวถวายพระพุท ขังใจให้บริสุทธิ์ถวายพระธรรม ขอให้ใจข้าพะเจ้าจงนำถวายพระสงฆ์ จิตใจจ้านงหมายทางซ้ายขวกรังต่อพระนิพพานขอให้ได้พบดวงแก้ว ขอให้แคล้วปวงมาร ขอให้ทันพระศรีอาริย์ปะติโย โหตุ...

คำแปล ข้าวของข้าพเจ้าขาวเหมือนดอกบัว ยกขึ้นเหนือหัวถวายพระพุท ขังใจให้บริสุทธิ์ถวายพระธรรม ขอให้ใจข้าพเจ้าจงนำถวายพระสงฆ์ จิตใจจ้านงหมายทางซ้ายขวาตรงต่อพระนิพพาน ขอให้พบดวงแก้ว ขอให้แคล้วปวงมาร ขอให้ทันพระศรีอาริย์ปะติโยโหตุ...

คำลงท้าย

ภาษาโคราช มีคำลงท้ายเฉพาะตัวทั้งในประโยคปฏิเสธ ประโยคคำถาม และประโยคบอกเล่า เช่น

มาไต่เยอ	หมายถึง	มาทำไมหรือ
ไม่ไปตอกนี่	หมายถึง	ไม่ไปหรือ
ไม่เป็นดอกวา	หมายถึง	ไม่เป็นกระมัง
ไม่ใช่ดอกสะ	หมายถึง	ไม่ใช่หรือ
ไปแหละเดอ	หมายถึง	ไปละนะ
ทำแล้วเด	หมายถึง	ทำแล้วนะ
อาบน่านะ	หมายถึง	อาบน่านะ (กล่าวเชิงชักชวน)
ใครจะไปเบ็ง	หมายถึง	ใครจะไปบ้าง
ใครจะไปเค็ง	หมายถึง	ใครจะไปด้วย
อี อี้ ไม่แม่นต้อก	หมายถึง	เปล่าไม่ใช่
กินไหมเหวย	หมายถึง	จะกินหรือเปล่า
มิเอาต้อกเฮย	หมายถึง	ไม่ต้องการ (ผู้พูดแสดงความไม่พอใจ)
ทำเงินหายละวา	หมายถึง	ทำเงินหายกระมัง
ทำแล้วแหละ	หมายถึง	เสร็จแล้ว (แสดงความไม่พอใจขณะพูด)
ยังงั้นดอกหน้า	หมายถึง	อย่างนั้นหรือ

คำปฏิเสธ

จึก	หมายถึง	ปฏิเสธแบ่งรับแบ่งรู้
จึกเค้	หมายถึง	ปฏิเสธเด็ดขาด
จึกแหละ	หมายถึง	ปฏิเสธเชิงไม่พอใจ
จึกแหละ	หมายถึง	ปฏิเสธแบบให้พ้นตัว

นอกจากคำปฏิเสธแล้ว ภาษาโคราชยังมีลักษณะเฉพาะอื่นๆ เช่น คำลักษณนาม คำทักทาย คำ-สวดสาบาน และการพูดประโยคที่ชวนฉงนสำหรับผู้ใช้ภาษากลาง เช่น

ประโยค	ความหมาย
เป็นไซ้	ไม่สบาย เป็นไซ้
จะไปงายไหม	จะกลับเร็วไหม

จะยากไปไหม	จะกลับช้าไหม
ถนนนี้จะไปไหน	ถนนสายนี้ไปถึงไหน, ผ่านอะไรบ้าง
ไม่ยากพูดหา	ไม่ยากพูดด้วย
กินใหญ่กินน้อย	กินมาก
ไอ้แวนั้น	สิ่งนั้น
วันนี้น้ำลึกลงไป	น้ำขึ้นถึงไหนแล้ว
ฝนที่บ้าน	ฝนตกที่บ้าน
ซิงๆ จะเก่ง	ดูเหมือนจะเก่ง
ซงๆ จะเป็นไซ้	ดูเหมือนจะเป็นไซ้
ไปเล่นบ้าน	ไปเที่ยวบ้าน
พูดตัดล่าง	พูดแบบชาวล่า (ชาวกรุงเทพฯ)
ของอย่างกันนั้น	ของอย่างนั้น
เอาเมียหรือยัง	แต่งงานหรือยัง
เอากัน	แต่งงาน
เล่นผี	แต่งงาน

คำศัพท์

วงศ์ศัพท์ภาษาโคราชมีคำศัพท์ที่เป็นภาษากลางและคำศัพท์และภาษาโคราช ซึ่งมีทั้งคำนาม คำสรรพนาม คำกริยา และส่วนใหญ่เป็นคำวิเศษณ์ ส่วนคำอุทานมีบ้างเล็กน้อย คำศัพท์ภาษาไทยกลางจะถูกปรับสำเนียงให้เป็นภาษาโคราช เช่น ผักสด เป็น พักซด น้ำทิพย์ เป็น น้ามทีพ รสชาติ เป็น รัดชาติ มีคำเป็นจำนวนมากที่ออกเสียงเหมือนภาษาไทยกลางถึงแม้เพี้ยนไปบ้างเล็กน้อย เช่น พ่อ แม่ ลูก หัว เมีย เงิน ทอง บ้านช่อง เรือนชาน ฯลฯ

สำหรับการรวบรวมคำศัพท์ภาษาโคราชฉบับนี้เป็นการรวบรวมคำศัพท์ สำนวน ที่พยายามไม่ให้พ้องกับภาษากลาง โดยการเก็บข้อมูลจากจุดต่างๆ ที่อำเภอเมือง ได้แก่ ตำบลจอหอ ตำบลบ้านโพธิ์ ตำบลบ้านใหม่ ตำบลหนองกระทุ่ม ตำบลโคกกรวด อำเภอหนองบุญมาก อำเภอพิมาย อำเภอโนนสูง อำเภอชุมพวง อำเภอโชคชัย อำเภอจักราช อำเภอปักธงชัย อำเภอโนนไทย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา และเก็บข้อมูลจากอำเภอนางรองและอำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์

การเขียนสะกดคำศัพท์ เป็นการเขียนสะกดคำตามเสียงพูด ด้วยอักขระวิธีไทย พยายามถ่ายทอดให้ใกล้เคียงที่สุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งเสียงวรรณยุกต์ เพื่อให้คนที่ไม่ใช่ชาวโคราชสามารถออกเสียงได้ใกล้เคียงแม้จะมีบางคำที่ถ่ายทอดได้ลำบาก เนื่องจากเสียงวรรณยุกต์ในภาษาถิ่นจะมีจำนวนมากกว่าเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยกลาง เช่น คำว่า มีอกซ็อก จำเป็นต้องมีวรรณยุกต์เอกกำกับเพื่อให้เป็นเสียงโทตามเสียงที่เป็นจริง

สำเนียงของการออกเสียง ยึดตามสำเนียงของคนส่วนใหญ่ คือ สำเนียงโคราช
กลุ่มตะวันออก ได้แก่ ตำบลบ้านเกาะ ตำบลจอหอ ตำบลหนองระเวียง ตำบลหมื่นไวย
ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง อำเภอโนนไทย อำเภอโนนสูง อำเภอจักราช
อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอห้วยแถลง อำเภอพิมาย อำเภอชุมพวง อำเภอพระทองคำ
อำเภอโนนแดง อำเภอสีดา อำเภอบัวใหญ่ อำเภอโนนสูง อำเภอขามสะแกแสง อำเภอประทาย
อำเภอเมืองยาง

ภาคผนวก ข
การฝึกร้องเพลงโคราช

3. การฝึกทำนองเพลงโคราช

ทำนองเพลงโคราชเป็นส่วนสำคัญในการร้องเพลงโคราช ถ้าร้องเพี้ยนจะฟังไม่ไพเราะ ฉะนั้นจึงมีการฝึกฝนทำนองเพลง หมอเพลงอาชีพที่ร้องกันอยู่ในปัจจุบันนี้ ทำนองเพลงโคราช ที่ร้องออกไป อาจจะไม่เหมือนกัน เราต้องเลือกสรรตามแบบอย่างของคนที่ร้องไพเราะมาเป็นแบบอย่างแต่ทุกอย่างขึ้นอยู่กับ การปรุงแต่งเสียง เราแต่งเสียงตัวเราไม่ดี ก็ไม่สามารถเอื้อนเอ่ยตามแบบอย่างเขาได้ ฉะนั้นจึงต้องมีการปรุงแต่งเสียงเสียก่อน เมื่อเสียงของเราได้ที่ ลมปราณดี เราก็สามารถร้องตามได้ ฉะนั้น ทำนองของเพลงจึงไม่เป็นปัญหา

4. การฝึกปรุงแต่งเสียงและลมปราณ

1. วิ่งออกกำลังกายทุกเช้า และร้องทบทวนเพลงที่เราท่องจำไว้ ออกกำลังวิ่งแล้วร้องไปด้วย เมื่อตื่นขึ้นมาใหม่ๆ เสียงคนเราจะไม่มีพลัง จะเบาหวัดดังปุยุ่นๆ เหมือนคนเราไม่มีกำลัง ฉะนั้นจึงต้องออกกำลังกายเสียงแต่เช้าตรู่ กำลังร่างกายและกำลังเสียงแตกต่างกัน สังเกตว่าคนเราบางคนกำลังร่างกายดี แต่เสียงไม่มีพลัง นั้นเพราะเหตุไม่ได้ออกกำลังเสียง บางคนร่างกายไม่แข็งแรง ป่วย ผอม แต่เมื่อร้องเพลงออกมาเสียงจะมีพลัง นั่นก็คือ เขาได้ฝึกลมปราณ ฝึกฝนพลังเสียงโดยการออกกำลังกาย

วิธีทำ ตื่นแต่เช้าตรู่ อย่าหันหลังหน้า รีบวิ่งทันที ไม่ต้องวิ่งเร็ว ในขณะที่วิ่งให้ร้องเพลงโคราชไปด้วย วันแรกให้ร้องไอ้ ไอ้ อย่างเดียว ติดต่อกันประมาณ 1 สัปดาห์ วันแรกจะรู้สึกเหน็ดเหนื่อยมาก แต่วันต่อมาจะไม่เหนื่อย และสามารถปล่อยลมปราณ เอื้อนเสียงได้ยาวนาน

ขั้นตอนที่ 2 เริ่มร้องเนื้อหาของกลอนเพลง วิ่งทุกวันเรื่อยๆ ประโยชน์ผลพลอยได้ที่เราจะได้รับคือ จะจำกลอนเพลงได้ตลอดไปไม่มีหลงลืม ครั้งแรกเราไม่สามารถร้องจบกลอนได้ ให้วิ่งไปเรื่อยๆ ทุกเช้า และเราจะสามารถร้องจบกลอนโดยไม่เหนื่อย

ขั้นตอนที่ 3 จะต้องทำให้เสียงเปลี่ยน โดยใช้น้ำมันมะพร้าวชนิดพ่นเข้าไปในโพรงจมูก เพื่อให้เกิดอาการเป็นหวัด หรือไม่ก็ต้องมุดลงไปใต้น้ำ ล้างหน้า ล้างหู ล้างคอ ล้างบึงก็ได้ แล้วให้เปล่งเสียงร้องกลอนเพลง จนทำให้เสียงนั้นแหบแห้ง เมื่อเสียงนั้นแหบแห้ง ท่านอย่าหยุด ถ้าหยุดจะต้องมาเริ่มต้นใหม่ เสียเวลาเปล่า จงร้องเพลงทั้งๆ ที่แหบๆ นั้นแหละ ไม่นานเสียงก็จะออกมาเองให้กระทำอยู่เช่นนี้ติดต่อกันประมาณ 3-4 ครั้ง ให้เสียงแหบแล้วตะเบ็งจนออกมาเอง และให้แหบอีก ถ้าทำได้เช่นนี้เสียงจะมีพลัง และจะไม่มีแหบอีกเลย ร้องเพลงทั้งคืนไม่มีเหนื่อย

5. เครื่องประเทืองปัญญาและเสริมพลังใจ

การฝึกฝนเพลงสมัยก่อน จะต้องมีการประเทืองปัญญา นั่นคือความเชื่อของคนโบราณโดยการปฏิบัติดังนี้

กินพริกไทยเสก โดยจะกินตามกำลังวัน เช่น ขึ้น 1 ค่ำ ให้กิน 1 เม็ด 2 ค่ำ ให้กิน 2 เม็ด ทวีคูณเรื่อยไป จนถึง 15 ค่ำ 15 เม็ด แล้วก็กินถอยหลังมาเรื่อยๆ จนถึงแรม 15 ค่ำ ในขณะที่กินพริกไทยเสกนั้น อากาศจะร้อนในลำตัว ร้อนใจ ครูจะต้องทำน้ำมนต์รดประสระให้ จนสามารถจำเพลงได้อย่างแม่นยำ และท่องจำได้รวดเร็ว นั่นคือคำเชื่อของคนโบราณ อาจจะไม่ต้องบรรจุในหลักสูตรก็ได้ แต่จะปฏิบัติตามเอาไว้ก็ไม่เสียหาย ไม่เชื่อก็อย่าหลงหลู่

การครอบครู ทุกสิ่งทุกอย่างจะต้องมีครูอาจารย์ ให้การอบรมสั่งสอน ให้วิชาความรู้ แม้แต่หมอดำแยทำคลอด หมอดึงกลองยาว ก็ยังมีครู เพื่อเป็นการสร้างเสริมขวัญและกำลังใจ จึงต้องมีการยกครูเสียให้เรียบร้อย (ครอบครู) สิ่งที่ต้องเตรียมหา ก็คือ

1. กรวยพระที่ทำด้วยใบดองกล้วย 6 กล้วย ในนั้นบรรจุด้วย หมาก พลุ ยาเส้น
2. ผ้าขาววา 1 ผืน
3. รูป 18 ดอก
4. เทียนหนักบาท 6 เล่ม
5. เหล้าขาว 1 ขวด
6. เงินยกครู 6 บาท

6. ทำความเข้าใจกับเพลงโคราชต่าง ๆ ตามกลอนเพลง

6.1 เริ่มกันคิดว่าหากกลอนเพลงเอามาท่องจำ โดยสมัยก่อนครูผู้ฝึกสอนจะเป็นผู้แต่งกลอนให้ แต่ในปัจจุบันนี้ กลอนเพลงต่างๆ สามารถค้นคว้าได้ที่พิพิธภัณฑสถานฯ ดังกล่าว

6.2 หมั่นศึกษาทำความเข้าใจ ในรูปแบบการแสดง ซึ่งจัดลำดับ เป็นดังนี้

- 6.2.1 เพลงเชิญ (มีเฉพาะของฝ่ายชายเพราะฝ่ายชายจะต้องขึ้นเวทีก่อน)
- 6.2.2 เพลงประกาศแนะนำตัว ฝ่ายชาย-หญิง คนละไม่ต่ำกว่า 2 กลอน
- 6.2.3 เพลงถามข่าว ชาย-หญิง เพลงถามข่าวก็แบ่งแยกหลายอย่าง
- 6.2.4 เพลงขอรัก ชาย-หญิง
- 6.2.5 เพลงไหว้ครู ชาย-หญิง
- 6.2.6 เพลงตัดเชิญ ชาย-หญิง
- 6.2.7 เพลงปรึกษาชวนกันทำมาากิน แบ่งแยกได้หลายประเภท

6.2.8 เพลงเปรียบเปรย อ่อนน้อมต่อมदन ชาย-หญิง (ขอพึ่งพาอาศัย)

6.2.9 เพลงเปรียบเปรยทำท่าย ลองปัญญา ต่างฝ่ายก็ศิษย์มีครู

6.2.10 เพลงเรื่อง อาทิ เรื่องศพ, บวชนาค, ทำบุญร้อยวัน, ทอดผ้าป่า, ถวายสังฆทาน, ขึ้นบ้านใหม่, เรื่องบวชนาค, แต่งงาน, โกงจุก, โกงผมไฟ

6.2.11 เรื่องนิทานก็มี พระรถ-เมรี, นางสิบสอง, จันทโครพ, นางโมรา, ศุภมิต, เกศนี, อินทปัญญา, เจ็ดคะนง, ปราชิต อรพิม, สุชน มโนราห์

6.2.12 เรื่องพื้นบ้านก็มี สู้ขอ แต่งงาน, ฉกหา และพาหนี, ลูกสะใภ้กับแม่ย่า, น้ำตาลูกเลี้ยง, ศาสนา, พุทธประวัติ, เวสสันดร

6.3 เพลงเกี่ยว ก็แบ่งแยกออกเป็นตอนๆ อาทิ เกี่ยวสาว สาวเกี่ยวหนุ่ม เกี่ยวแม่หม้าย พ่อหม้าย เกี่ยวผ้าเขา เมียเขา เหล่านี้เป็นต้น

เกี่ยวแอบมอง เกี่ยวแกมจาก เกี่ยวจาก เกี่ยวอำลา เพลงลา เพลงอวยพร นี่คือ ขั้นตอนของการแสดงเพลงโคราช ซึ่งจะต้องเสาะแสวงหากลอนเพลงเอามาท่องจำ แต่ปัจจุบัน หาค้นคว้าได้ที่พิพิธภัณฑ์ดังกล่าว

7. ทำรำเพลงโคราช

ทำรำทั้งหมดของเพลงโคราชมี 5 ทำรำ แต่ที่ใช้ในปัจจุบัน จะนิยมใช้บ่อยๆ มี

1. ทำข้างเทียมแม่
2. ทำปลาไหลพันพวง
3. ทำยอง
4. ทำประจัญบาน
5. ทำจิกๆ

อธิบาย ทำข้างเทียมแม่

ฝ่ายหญิงและชาย จะยืนเทียมไหล่กันเอาไว้ แล้วยกมือรำทั้งคู่ คือ รำเดินหน้าไปพร้อมกันไป 2 ก้าว และถอยหลังมา 2 ก้าว และสืบท่าไปข้างหน้าอีกสองก้าว ก็จะถึงตอนช่วงกลางกลอนเพลงหยุดปรบมือ 1 ครั้ง พร้อมกัน แล้วจะใช้ทำยองอยู่กับที่จนจบกลอนเพลง อากักรำจะเหมือนลูกข้างเดินเคียงกับแม่ของมัน

อธิบาย ทำปลาไหลพันพวง

ฝ่ายหญิงจะยืนล้ำหน้ากว่าฝ่ายชายนิดหนึ่ง ให้ฝ่ายชายยืนด้านหลังฝ่ายหญิง มือของทั้งคู่จะยกขึ้นรำ แบบกระหวัดเกาะเกี่ยวกันไปคล้ายปลาไหลที่มัดกันติดเป็นพวง โดยเดินหน้าถอยหลังเหมือนกับทำข้างเทียมแม่ และก็มาใช้ทำยองจนจบ

อธิบาย ทำย่อ

ทำย่อจะย่ออยู่กับที่ โดยย่อเขาลง ให้เข้ากับจังหวะการเดินกระทุ้งของกลอง

เพลง

อธิบาย ทำประจัญบาน

ฝ่ายชายและหญิง จะยืนประจัญบานในท่าต่อสู้กัน จะใช้เฉพาะในเพลงเปรียบเปรย ทำท่าย ตาม ตอบปัญหากันเท่านั้น

อธิบาย ทำจึก

จะใช้กับท่าช้างเทียมแม่ หรือปลาไหลพันพวงก็ได้ โดยฝ่ายชายจะรำแล้วแกลังเอามือแตะจะจับฝ่ายหญิง ให้ฝ่ายหญิงใช้มือรำปิดป้องเพื่อไม่ให้ถูกของสงวนของตัวเอง ทำนี้เป็นการหยอกล้อให้สนุกสนาน

ภาคผนวก ค
ทำรำเพลงโคราช

ทำรำ

1. ทำรำ ทำช้างเทียมแม่

ทำรำ ทำช้างเทียมแม่

ฝ่ายหญิง จะยืนเยื้องหน้าฝ่ายชาย
นิดเดียว มือทั้งสองฝ่ายจะรำซ้อนขึ้น
และลงพร้อมกัน จะรำสี่เท้า ไปหน้า
3 ก้าว โดยการย่อตัวให้เข้ากับจังหวะ
การร้องกลอนเพลงโคราช เมื่อเดิน
หน้าไป 3 ก้าวแล้ว จะต้องถอยหลัง 2
ก้าว โดยฝ่ายชายและหญิงจะต้อง
ประกบกันดังในภาพ อย่าให้ห่าง เมื่อ
ถอยหลัง 2 ก้าว แล้วจะต้องสี่เท้าไป
ข้างหน้าอีก 2 ก้าว พร้อมกับจังหวะ
การเดินกลอนเพลงจบกระทู้พอดี

ภาพที่ 3 ทำรำ ทำช้างเทียมแม่

2. ท่ารำ ปลาไหลพันพวง

ท่ารำ ปลาไหลพันพวง

มือของฝ่ายชายและหญิง จะซ้อนร่ากระหวัดกันไว้ ประหนึ่งปลาไหล ที่เอากายพันกันเป็นพวง พร้อมทั้งตีบเท้าไปข้างหน้า 3 ก้าว และถอยหลัง 2 ก้าว และเดินหน้าอีก 2 ก้าว ย่อกายตามจังหวะเพลง เมื่อถึงช่วงกลางกลอนเพลง จะหยุด ฝ่ายชายจะเบี่ยงกายไปด้านซ้ายมือและจะยื่นร่า ไปจนจบกลอนเพลง

ภาพที่ 4 ท่าปลาไหลพันพวง

3. ทำรำ ทำयोग

ทำรำ ทำयोग

ฝ่ายชายและหญิงจะรำหันหน้าเข้าหากัน และจะย่อกายลงแต่พองามตามจังหวะเพลงเป็นท่าที่ไม่ต้องมีการพลิกแพลงอะไร จะใช้เป็นท่าสำหรับพักเหมือนท่าที่ทหารยืนพัก เพราะหลังจากรำท่าต่างๆ เหน็ดเหนื่อยแล้วก็จะกลับมาใช้ท่านี้ เพื่อเป็นการพักแรง

ภาพที่ 5 ทำयोग

4. ทำรำ ประจันบาน

ทำรำ ประจันบาน

เป็นทำรำที่ใช้ประกอบกับ เพลงที่ต่อสู้ในทาง
ปฏิภาณไหวพริบกัน เช่นเพลงเปรียบทำท่าย เพลง
ถาม-ตอบปัญหา ต้องวางท่าตั้งนางสิงห์โตเจอ
พระยาราชสีห์ การรำก็จะใช้ได้ในทุกท่า แต่ต้องแข็ง
ขัน ในขณะที่สืบทำรำ ก็จะส่งเสียงว่า ชัยชนะๆ ๆ
ไปตลอด เป็นการชูและชมขวัญคู่ต่อสู้

ภาพที่ 6 ทำประจันบาน

5. ทำรำ ทำรำ ทำจิกๆ

ทำรำ ทำจิกๆ

จะผสมท่าปลาไหลพันพวงก็ได้ หรือท่าช้างเทียมแม่ก็ได้ แต่มือของฝ่ายชายจะรำเหมือนจะจิก (ล้วง) เพื่อแก้ง จะให้ถูกของสงวนฝ่ายหญิง ฝ่ายหญิงก็จะยกมือรำปกป้องเอาไว้ เป็นการหยอกล้อเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ผู้ฟังเพลงก็จะส่งเสียงเชียร์ ไปตามจังหวะการสืบเท้ารำ

ภาพที่ 7 ทำจิก ๆ

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์นี้มีโครงสร้างในการเก็บข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษา
อัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยว
เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวชน

บทสัมภาษณ์นี้ เป็นการสัมภาษณ์เพื่อตามถึงความโดดเด่นและควมมีคุณค่าทางด้าน
วัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชโดยข้อมูล
ที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำไปใช้ในการประกอบการศึกษาของนายแพรวพโยม พัวเจริญ
นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ
กลุ่มวิชาการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

- 1.1 ชื่อ.....นามสกุล.....
- 1.2 วันเดือนปีเกิด.....อายุ.....
- 1.3 อาชีพ.....
- 1.4 ที่อยู่.....
- 1.5 ที่อยู่ขณะเพลง.....

2. ข้อมูลหลัก ( ) หัวหน้าคณะ ( ) สมาชิกในคณะ

- 2.1 ชื่อคณะเพลงที่สังกัด.....
  - 2.2 ระยะเวลาที่ฝึกหัดร้องเพลง.....
  - 2.3 ได้รับการถ่ายทอดการแสดง/ร้อง/เล่นเพลงโคราชมาจากใคร.....
  - 2.4 เมื่อไหร่(ระยะเวลา).....
  - 2.5 เพลงที่ฝึกหัดเพลงแรก.....
  - 2.6 สาเหตุของการฝึกหัดเพลงเป็นลำดับแรก.....
  - 2.7 เพลงที่ฝึกหัดในลำดับต่อไป.....
  - 2.8 สาเหตุของการฝึกหัดเพลงเป็นลำดับต่อมา.....
  - 2.9 ลำดับขั้นวิธีการการถ่ายทอดการร้องเพลง.....
  - 2.10 โอกาสที่เล่น.....
  - 2.11 ค่าตอบแทนที่ได้รับต่อครั้ง(โดยประมาณ).....
  - 2.12 ลักษณะการแสดงเพลงโคราช.....
  - 2.13 ลำดับขั้นตอนการแสดงเพลงโคราช.....
  - 2.14 ในการแสดงเพลงโคราชในหนึ่งครั้งการแสดงใช้ระยะเวลาในการแสดงเท่าไร.....
3. เพลงโคราชมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างไร.....

- 3.1 ภาษาของเพลงโคราชมีความโดดเด่นและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างไร.....
- 3.2 ตามความเชื่อของท่านต่อวัฒนธรรมเพลงโคราชท่านคิดว่าจะมีความโดดเด่นและมีคุณค่าอย่างไร.....
- 3.3 ท่านคิดว่าอะไรที่มีความโดดเด่นและมีคุณค่าของเพลงโคราชที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์.....
4. เพลงโคราชมีคุณค่าทางสังคมหรือไม่อย่างไรและมีความโดดเด่นทางสังคมอย่างไร.....
- 4.1 ท่านคิดว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะทำให้การเล่นเพลงโคราชมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่และจะส่งผลกระทบต่อความโดดเด่นและคุณค่าของเพลงโคราชหรือไม่.....
- 4.2 วัฒนธรรมการดำรงชีวิตของคนในชุมชนส่งผลให้เพลงโคราชมีคุณค่าและมีความโดดเด่นต่อการท่องเที่ยว อย่างไร.....
- 4.3 ท่านคิดว่าพฤติกรรมของวัยรุ่นในปัจจุบันที่มีต่อเพลงโคราชเป็นอย่างไร.....
- 4.4 พฤติกรรมของวัยรุ่นส่งผลต่อความมีคุณค่าและความโดดเด่นของเพลงโคราช อย่างไร...
- 4.5 มุมมองของคนในจังหวัดนครราชสีมาที่มีต่อวัฒนธรรมเพลงโคราชอย่างไร เช่น ความรัก ความหวงแหน.....
5. เพลงโคราชมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่โดดเด่นอย่างไรและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์อย่างไร.....
- 5.1 อะไรคือความโดดเด่นและความมีคุณค่าของเพลงโคราชตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน .....
- 5.2 ท่านคิดว่าเพลงโคราชเกิดขึ้นมาจากอะไร และอะไรที่ทำให้เพลงโคราชอยู่จนถึงทุกวันนี้.....
- 5.3 ท่านคิดว่าสาเหตุอะไรที่ทำให้คนในสมัยก่อนได้นำเพลงโคราชมาร้องมาเล่นมาทำการแสดงจนถึงทุกวันนี้.....
- 5.4 ในปัจจุบันท่านคิดว่าเพลงโคราชประสบกับปัญหาอะไรบ้าง.....
- 5.5 ในกรณีที่มีมากกว่า 1 ปัญหา ปัญหาอะไรรุนแรงที่สุด.....
- 5.6 ถ้ามีนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเยาวชนเข้ามาท่องเที่ยวและให้ความสนใจกับเพลงโคราช ท่านคิดว่าท่านจะมีกิจกรรมอะไรให้นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ทำได้บ้าง.....

หมายเหตุ การสัมภาษณ์อาจมีการบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวในการสัมภาษณ์และการบันทึกเสียงในขณะที่กำลังทำการสัมภาษณ์
สำหรับหมอลำเพลงโคราชให้ทำการสัมภาษณ์ทุกข้อคำถามส่วนผู้สัมภาษณ์ท่านอื่นสัมภาษณ์เฉพาะข้อ 1,3,4,5

ภาคผนวก ง
สรุปการสัมภาษณ์

สรุปการสัมภาษณ์

ด้านวัฒนธรรม (Cultural value)

เพลงโคราชมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและมีคุณค่าในตัวของเพลงโคราช เพราะเพลงโคราชเกิดขึ้นจากคนโคราชในอดีต ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีความเป็นเจ้าบพ เจ้ากลอน เจ้าสำนวนและมักจะชอบพูดจาหยอกล้อซึ่งกันและกัน จึงทำให้เกิดขึ้นมาเป็นเพลงโคราช โดยมีการนำเพลงโคราชมาทำการแสดงจนถึงปัจจุบัน เพลงโคราชเป็นการแสดงเพลงที่มีภาษาเป็นเอกลักษณ์ตามแบบภาษาโคราช ซึ่งเป็นภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ แตกต่างกับจังหวัดอื่น ๆ ในอีสานและประเทศไทย และเป็นเพลงประจำถิ่นโคราชของกลุ่มวัฒนธรรมโคราช ใน 32 อำเภอ ซึ่งมีวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม 1.กลุ่มอีสาน 2.กลุ่มโคราช มีการแยกโดยภาษา ภาษาโคราชแตกต่างจากภาษาอีสาน เช่น คนที่ใช้ภาษาโคราชไม่ใช่คนลาวจะเป็นคนโคราชส่วนใหญ่ ในทางสังคมจะมองว่าคนในจังหวัดนครราชสีมาต้องเป็นคนทางอีสานทั้งหมดแต่ส่วนหนึ่งไม่ใช่เมื่อสอบถามคนพูดภาษาโคราชจริงๆ แล้วจะได้รับคำตอบว่าไม่ใช่คนอีสานแต่เป็นคนโคราชซึ่งมีความแตกต่างกัน หรือทางด้านดนตรีของกลุ่มอีสานจะเล่นเป็นโปงลางแต่กลุ่มโคราชจะเล่นดนตรีประเภทมโหรีโคราช (นฤมล ปิยวิทย์. สัมภาษณ์. 24 กุมภาพันธ์ 2554) เพราะเพลงโคราชเป็นการเล่นเพลงที่ไม่ต้องใช้เครื่องดนตรีเป็นการแสดงสด และใช้ปัญญาในการเล่นเพลงสด ๆ ใช้เสียงโธ่แทนเครื่องดนตรี เพลงกลอนไหนที่ไม่สามารถร้องแก้กันได้ (คนโคราชเรียกว่า "แก้กันตก") คนฟังจะใช้เสียงโธ่ เพื่อให้เกิดความสนุกสนานในการฟังเพลงโคราช (ออมทรัพย์ บุญหาญณรงค์. สัมภาษณ์. 9 พฤศจิกายน 2553) เนื้อร้องที่ใช้ในการแสดงเพลงโคราชยังแฝงไปด้วยบทปรัชญา คำสอน วิทยาศาสตร์ จารัตประเพณีดั้งเดิม คำคม คำเปรียบเปรย (กำป็น บ้านแท่น. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553) เพื่อให้คนฟังสามารถรับรู้ว่าการเล่นเพลงโคราชในแต่ละครั้งต้องการที่จะสื่ออะไรให้คนฟังได้รับรู้ นอกจากเพลงโคราชจะไม่ใช้เครื่องดนตรีร่วมในการแสดงแล้ว เพลงโคราชยังไม่จำเป็นที่จะต้องมีเนื้อร้องอย่างเป็นแบบแผน ผู้แสดงสามารถแต่งและคิดเนื้อร้องให้เข้ากับช่วงเวลาเหตุการณ์ได้ซึ่งจะไม่เหมือนกับเพลงอื่น ๆ ที่ต้องมีเนื้อร้องจึงจะแสดงเพลงได้ และทำนองของเพลงโคราชมีความโดดเด่นในการเอื้อน การเอ่ย ของเนื้อเพลงซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเพลงพื้นบ้านอีสานโคราช เพลงโคราชจึงเป็นวัฒนธรรมด้านเพลงพื้นบ้านที่มีความสำคัญและเป็นเอกลักษณ์ของชาว

จังหวัดนครราชสีมาและควรแก่การอนุรักษ์ เพราะเป็นเพลงโครราชมีฉันทลักษณ์แบบโครราช เป็นของตนเอง (นฤมล ปิยวิทย์. สัมภาษณ์. 24 กุมภาพันธ์ 2554)

กลอนเพลงโครราชยังมีความโดดเด่นกว่ากลอนเพลงอื่น ๆ เช่น กลอนเพลงในวังหลวง จะมีกลอนเพลงที่เป็นกลอนแปด โคลงสี่สุภาพ โคลงสองสุภาพ โคลงฉันท์ กลอนนิราศ กาพย์ฉันทน์ กาพย์ฉันทน์ บึง กาพย์สุรางคนาง จะเป็นของหลวงโดยมีการแต่งไม่รู้จัก ต่างจากเพลงโครราชจะมีกลอนเพลงที่จบในตัวเอง โดยมีการแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1.ท่อนต้น 2.ท่อนกระทุ้ 3.ท่อนจบ เพลงโครราชจึงถือว่าเป็นฉันทลักษณ์ที่ยากที่สุด ยกตัวอย่างเช่น กลอนคู่แปดเป็น กลอนที่สามารถทำได้ มีการเหยียบกลอนกันแล้วให้อีกฝ่ายโต้ตอบกันโดยไม่ต้องมีการโอ้ เช่น ท่อนต้น “นับแต่เราจับมือว่าได้กันมาแล้วไม่เคยทำให้นาทอน น้องเคียงเอยกันหมอง (คือ การเล่นตัวอักษร ม) ตลอดทรัพย์สินเงินทองเราดอกพลันกันหมั่นเรามี” จบของท่อนต้น ต่อไป เป็นท่อนของการกระทุ้ “เราเล่นคู่กันจาแล้วมาปรึกษากันได้ (คือการเล่นอักษร ค) จะทำการสิ่งใดก็ปรองดองกันดีเลี้ยงดูมาหลายเดือนเราก็กไม่เคยด่ากันดัง “เสร็จแล้วจะเป็นการปรบมือ ทุกกลอนจะมีสระคือเพลง เช่นลงท้ายด้วยดังแล้ว กลอนต่อไปจะต้องคล้องจองกับอัน ดัง อัง เป็นต้น ท่อนสุดท้าย “แม่ชวนบางเล่มแบน (คือการเล่นอักษร บ) เขากันกันไม่บิ่นทั้งข้าวปลา หาให้กินอยู่ไม่บกเลยไม่เบาทั้งเลี้ยงดูและปลูกอยู่คากอกทุกค่าเข้าไม่เคยมีประชดคำชั่ว ให้หัวเหิน ดังซัง” นี่คือเสน่ห์ภูมิปัญญาของคนเป็นหมอเพลงที่เป็นนายของภาษา คิดคำ ภาษาคคล้องจอง สัมผัสใน สัมผัสอักษร ถ้าไม่ใช่ปราชญ์ทางภาษาจะคิดไม่ได้ คนที่ไม่ฉลาดใช้ภาษา จะเล่นเพลงโครราชไม่ได้ ต้องฉลาดทั้ง 2 แบบ ฉลาดในการจำกลอนครุได้คือครุแต่งให้แล้วจำได้ และฉลาดในการมีปฏิภาณในการโต้ตอบอีกฝ่ายได้ ทำให้เกิดเป็นเสน่ห์และฉันทลักษณ์ที่สำคัญในตัวเพลงโครราชเอง ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่สำคัญ (นฤมล ปิยวิทย์. สัมภาษณ์. 24 กุมภาพันธ์ 2554)

ก่อนที่จะทำการแสดงเพลงโครราชหมอเพลงทั้งชายและหญิงจะต้องยกครูก่อนหรือไหว้ครูก่อนทำการแสดงเพลงโครราช (ออมทรัพย์ บุญหาญรงค์. สัมภาษณ์. 9 พฤศจิกายน 2553) หลังจากนั้นฝ่ายชายขึ้นเวทีไปว่าเพลงเชิญฝ่ายหญิง เมื่อฝ่ายผู้หญิงได้ยินฝ่ายชายเชิญก็จะมาว่าเพลงประกาศต่อมาเพลงทักทาย เพลงถามข่าว เพลงขออภัย เพลงไหว้ครุ ยกครุ ยกขัน ไหว้ครุ ต่อมาเพลงตัดเชิญ เพลงปรึกษาหารือ โดยยกเรื่องการทำมาหากิน มาถามกัน เพลงลองภูมิปัญญา เพลงเปรียบเทียบ เพลงทำทนาย เพื่อตั้งอารมณ์ของคนดูให้คล้อยตาม เพลงเรื่อง ถามการว่าจ้างไปว่าจ้างมาไปงานอะไร ประวัติ เพลงเปรียบเทียบ เพลงเกี่ยว

เกี่ยวก้อม เกี่ยวรัก เพลงชวน เพลงชม (ชมนกชมไม้ชมเขาชมป่า) เกี่ยวแกมจาก ที่ใช้ถ่วง ทำนองเพลงอ่อน เกี่ยวจนคนดูคล้อยตาม เพลงลาคนดู ลาเจ้าภาพ เพลงอวยพร (บุญสม สังข์สุข. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553)

การแต่งกายของหมอลำเพลงโครราชก็เป็นวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ยังสืบทอด มาจนถึงปัจจุบัน ในการเล่นเพลงโครราชแต่ละครั้งหมอลำเพลงโครราชจะขึ้นทำการแสดงเป็นคู่เริ่ม จากคู่ 4 คู่ 6 หรือ คู่ 8 ซึ่งในการแสดงแต่ละครั้งหมอลำเพลงโครราชจะสวมใส่เครื่องแต่งกายที่ เหมือนกันแต่อาจจะแตกต่างกันที่สีของชุดที่ใส่ทำการแสดงที่แตกต่างกัน (แสนปรีดา บุญหาญณรงค์. สัมภาษณ์. 9 พฤศจิกายน 2553) หมอลำผู้ชาย จะนุ่งผ้าโจงกระเบน เสื้อเป็นเสื้อคอกลมแขนสั้นไม่จำกัดสี และมีผ้าขาวม้าคาดเอว ไม่มีเครื่องประดับแต่หมอลำ บางคนอาจจะแขวนพระเครื่อง ส่วนหมอลำผู้หญิง จะนุ่งโจงกระเบนเหมือนกับหมอลำ เพลงผู้ชาย ใส่เสื้อรัดรูปไม่มีปก แขนสั้นและไม่มีเครื่องประดับ (ติมหลอด เขยโนนสูง. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553) ซึ่งการแต่งกายของหมอลำเพลงโครราชจะมีความแตกต่างจากการแสดง เพลงอื่น ๆ เช่นการแสดงเพลงลำตัดฝ่ายชายจะนุ่งโจงกระเบนสั้นประมาณหัวเข่าและมีการยก เอวจับจีบทำเหมือนปีกคล้าย ๆ กับลิเกและผูกผ้าคาดเอวปล่อยชายไว้เฉียง ๆ แต่ถ้าเป็น หมอลำเพลงโครราชจะนุ่งโจงกระเบนที่ยาวกว่าถึงข้อหน้าแข้งแต่ไม่ถึงเข่าและมีกางเกง กางเกงเหมือนคนแก่และจับจีบที่เอวและผูกผ้าคาดเอวปล่อยชายไว้ตรงกลาง ส่วนหมอลำ เพลงโครราชฝ่ายหญิงใส่เสื้อมีการเน้นลูกไม้ มีระบายที่ชายเสื้อที่แขนและที่คอ แต่ไม่มีผ้าคาด เอว การนุ่งโจงกระเบนก็เหมือนกับหมอลำเพลงโครราชฝ่ายชาย ซึ่งแตกต่างกับหมอลำลำตัด ฝ่ายหญิงจะมีผ้าคาดเอวเหมือนหมอลำลำตัดฝ่ายชาย และเสื้อไม่มีการเน้นลูกไม้เหมือนกับ หมอลำเพลงโครราชฝ่ายหญิง (บุญสม สังข์สุข. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553)

ด้านสังคม (Social value)

เพลงโครราชเกิดขึ้นจากคนในสมัยก่อนและได้มีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันจึงทำให้ คนโครราชมีความรักและหวงแหนเพลงโครราชเป็นอย่างมากเพราะเพลงโครราชถือว่าเป็นมรดก ทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาวจังหวัดนครราชสีมา หมอลำเพลงโครราชได้นำเพลงโครราชมาจัด แสดงให้แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่ได้มาบนท่าน้ำท้าวสุนารีย์ไว้เมื่อได้ตามที่ตัวเองต้องการ ก็จะไปบนท่าน้ำท้าวสุนารีย์ด้วยเพลงโครราช เพราะว่าท่าน้ำท้าวสุนารีย์ชอบฟังเพลงโครราช และ คนโครราชเองมีความเคารพและนับถือท่าน้ำท้าวสุนารีย์เป็นอย่างมากถือได้ว่าท่าน้ำท้าวสุนารีย์

เป็นเรื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนโคราชเมื่อคนโคราชหรือคนต่างจังหวัดที่มีปัญหาในเรื่องใด ๆ ก็ตามก็จะมาขอให้ท่านท้าวสุรนารีช่วยเหลือ และเมื่อมีคนต่างจังหวัดเข้ามาในจังหวัดนครราชสีมา ก็เกิดการจับจ่ายใช้สอยทำให้จังหวัดนครราชสีมามีรายได้คนในสังคมก็มีรายได้จากการให้บริการคนต่างจังหวัดหรือนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา ด้วยสาเหตุนี้เองจึงทำให้คณะหมอลำโคราชมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเพราะมีรายได้จากการเล่นเพลงโคราชถวายท่านท้าวสุรนารี

เพลงโคราชมีเนื้อหาในทุกเรื่องของสังคม เช่น เรื่องชมธรรมชาติ เพลงรัก เพลงลา เพลงออกดออ่อน เพลงถามข่าว แต่ละเนื้อหาก็มักสอดแทรกคติ คำสอน ความเชื่อ เช่น การครองคู่ หญิงหม้าย แต่ในฐานะของหมอลำเพลงถือได้ว่าเป็นตัวสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ เพราะในสมัยก่อนการสื่อสารยังไม่ค่อยมี จึงทำให้หมอลำเพลงเป็นตัวกลางในการสื่อสารสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เดินทางไปพบไปเจอจากอีกที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ให้สดชื่นใจ ปลอบโยน ให้คนฟังตั้งใจฟังให้กำลังใจ หมอลำเพลงจึงทำให้เกิดประโยชน์ต่อคนในสังคมในสมัยก่อนเป็นอย่างมาก (นฤมล ปิยวิทย์. สัมภาษณ์. 24 กุมภาพันธ์ 2554)

แต่ในปัจจุบัน การสื่อสารได้มีมากมายจึงไม่จำเป็นต้องพึ่งทางหมอลำเพลงโคราช จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่นส่วนใหญ่ในสังคมไม่ให้ความสนใจกับเพลงโคราช เนื่องจากความไม่รู้จักเพลงโคราชและไม่ได้รับการศึกษา (วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์. สัมภาษณ์. 11 เมษายน 2554) ตอนที่ยังเป็นเด็กเล็กก็ให้ความสนใจที่อยากจะเล่นเพลงโคราชผู้ใหญ่ให้ทำอะไรก็กล้าแสดงออกไม่มีเหนียมอาย พอเริ่มโตขึ้นในระดับชั้น ป. 6 ก็เริ่มมีการเหนียมอายไม่กล้าแสดงออกเพราะเพลงไม่ทันสมัยเหมือนในปัจจุบัน แต่ก็ยังมีเด็กส่วนหนึ่งที่ยังรักและไม่อายต่อการเล่นเพลงโคราช เพราะเพลงโคราชสามารถทำให้ตัวเองมีรายได้ มีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น อย่างเช่น เล่นเพลงโคราช 1 ชั่วโมง จะได้รับเงิน 200 บาท เด็กที่เล่นเพลงโคราชจะเป็นเด็กที่มีปัญญาดี มีปฏิภาณไหวพริบดีที่จะสามารถร้องต่อกลอนเพลงกันได้ อย่างสนุกสนานและด้วยความที่เป็นเด็กผู้ชายก็จะมีให้รางวัลมากเนื่องจากความน่ารักของผู้แสดง (นฤมล ปิยวิทย์. สัมภาษณ์. 24 กุมภาพันธ์ 2554) สิ่งที่สำคัญคือต้องสอนวัยรุ่นให้ฟังเพลงโคราชเป็นก่อน แล้ววัยรุ่นจะชื่นชอบ โดยที่เราไม่ต้องบังคับ (กำป็น บ้านแท่น. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553) ถ้าชอบก็จะหัดเล่นเพลงโคราช ส่วนใหญ่จะเป็นวัยกลางคนขึ้นไปจะให้ความสนใจมาก จึงอยากให้วัยรุ่นในปัจจุบันร่วมกันสืบทอดวัฒนธรรมเพลงโคราชเพื่อไม่ให้เพลงโคราชสูญหาย ซึ่งวัยรุ่นที่ให้ความสนใจในการศึกษาและฝึกฝนเพลงโคราช

ก็สามารถฝึกเล่นเพลงโคราชได้ที่วัดศาลาลอย เพราะจะมีการสอนเล่นเพลงโคราชที่วัดศาลาลอยและมีวัยรุ่นไปฝึกเล่นเพลงโคราช (ภักพิศุทธิ์ คลังกุล. สัมภาษณ์. 11 มีนาคม 2554)

คณะหมอลำเพลงโคราชในปัจจุบันก็มีจำนวนลดน้อยลง เพราะคนที่รักในเพลงโคราชจริงๆ ได้เสียชีวิตไปมากเหลือแต่คนรุ่นหลังไม่ค่อยรักในเพลงโคราช ที่เห็นได้ชัดจะมีคณะหมอลำเพลงโคราชอาศัยอยู่ที่ชุมชนวัดศาลาลอย และที่ชุมชนวัดเตาสะพานซึ่งอยู่บริเวณสถานีรถไฟจิระ สำหรับเพลงโคราชที่ปรากฏอยู่ในแง่ของการท่องเที่ยวจะอยู่ที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีและที่วัดศาลาลอย นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวก็จะรู้จักเพลงโคราชจากสถานที่แห่งนี้แต่ก็ฉาบฉวยไม่ได้ตั้งใจอนุรักษ์แต่เป็นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่ฟังเพลงโคราช คนที่จะอนุรักษ์คือคนที่ฟังแล้วเข้าใจ แต่คนที่จะอนุรักษ์ได้ต้องเป็นคนโคราชเอง (นฤมล ปิยวิทย์. สัมภาษณ์. 24 กุมภาพันธ์ 2554) การดำรงชีวิตของคณะหมอลำเพลงโคราชต่อการท่องเที่ยวที่วัฒนธรรมหมอลำเพลงโคราชไม่สามารถทำอะไรได้เลยนอกจากการเล่นเพลงโคราชเพื่อแก้บนคุณย่าโม เพราะว่ามันขึ้นอยู่กับผู้ว่าราชการจังหวัด นายกรัฐมนตรี รัฐบาล หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (เดือนใจ เตสันเทียะ. สัมภาษณ์. 3 เมษายน 2554) เพราะเพลงโคราชกับการท่องเที่ยว มีผลต่อการเชิญชวนการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากเพราะว่าบ้านไผ่เมืองไผ่ถ้าหากมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองบ้านอื่นเมืองอื่นก็อยากมาดู ฉะนั้นเมื่อโคราชมีเพลงโคราช ก็สามารถชักชวนเพลงโคราชให้คนมาเที่ยวเมืองโคราช (กำปิ่น บ้านแท่น. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553) และคนโคราชก็ยังมีความรักและหวงแหนในเพลงโคราช (บุญสม สังข์สุข. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553) และมีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของเพลงโคราชที่ไม่เหมือนใครและมีความโดดเด่นเป็นของตนเอง (ภักพิศุทธิ์ คลังกุล. สัมภาษณ์. 11 มีนาคม 2554)

ด้านประวัติศาสตร์ (Historical value)

เพลงโคราชเริ่มเล่นเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดหลักฐานจากคำบอกเล่าต่อ ๆ กันมามีเพียงว่า สมัยท่านท้าวสุรนารี (คุณย่าโม) ยังมีชีวิตอยู่ (พ.ศ.2313 ถึง พ.ศ.2395) ท่านชอบเพลงโคราชมาก เรื่องราวของเพลงโคราชได้ปรากฏหลักฐานชัดเจนคือในปี พ.ศ.2456 ที่สมเด็จพระพันปีหลวงสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จมาเพื่อเปิดโครงการถนนจอมสุรางค์ และนายหรี สอนขำได้ไปร้องเพลงถวายพระราชินีทรงถามว่าเพลงอะไร ก็ไม่สามารถตอบได้ว่า

เพลงอะไร ท่านเสด็จมาที่โคราชท่านก็เคยตั้งชื่อให้ว่าชื่อเพลงโคราช (ปิ่นนคร วิศุทธิทินกร. สัมภาษณ์. 11 พฤศจิกายน 2553) บางท่านก็ให้สัมภาษณ์ว่าเพลงโคราชเกิดขึ้นในสมัยที่ คุณย่าโมทำศึกสงครามชนะศัตรูเลยนำเพลงโคราชมาร้องมาเล่นมาลองกันเพื่อความ สนุกสนานเพื่อแสดงถึงชัยชนะที่เกิดขึ้น (ลำพอง พูนทวี. สัมภาษณ์. 11 พฤศจิกายน 2553) จึงทำให้มีการนำเพลงโคราชมาร้องถวายท่าน เช่นการนำเพลงโคราชมาแก้บนกับท่าน ในส่วน ต่างอำเภอปัจจุบันยังมีการนำเพลงโคราชมาทำการแสดงในงานอื่น ๆ เช่น งานบวช งานศพ ยังมีอยู่บ้างแต่ไม่มาก เพลงโคราชเกิดมาจากปฏิภาณไหวพริบของคนในสมัยก่อน แล้วนำสิ่ง ต่าง ๆ มาพูดมาสอดแทรกใส่กันหรือโต้ตอบกัน (วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์. สัมภาษณ์. 11 เมษายน 2554) คนโคราชในสมัยก่อนเป็นคนเจ้าบท เจ้ากลอน กาวพูดของคนโคราชใน สมัยก่อนมักจะพูดเป็นคำคู่ ยกตัวอย่างเช่น กรุงทงกรุงเทพ ไปนงไปนา กินข่งกินข้าว คำคู่ เหล่านี้จึงจัดมาเป็นกลอนเพลงโคราชในปัจจุบัน คือ 1.มีผู้มาถ่ายทอด 2. มีผู้สืบทอด (คือคนฟัง เพลง) (กำป็น บ้านแท่น. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553) สิ่งที่สำคัญเพลงโคราชเป็นศิลปะ ประจำจังหวัดจึงมีความผูกพันกับคนโคราช จึงทำให้สืบทอดมาถึงปัจจุบัน หมอเพลงโคราช แต่งกลอนเพลงให้เกิดความสนุกสนานมีการต่อกลอนกัน ในสมัยก่อนไม่ค่อยมีสิ่งอื่นเข้ามาให้ ความบันเทิงใจเหมือนปัจจุบันจึงได้มีการนำเพลงโคราชมาร้องรำทำเพลงกัน (วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์. สัมภาษณ์. 11 เมษายน 2554) และสิ่งที่ทำให้เพลงโคราชอยู่มาถึงทุกวันนี้ เพราะว่าเกิดขึ้นมาจาก 2 อย่าง อย่างที่ 1. พิธีกรรม คือการแสดงเพื่อแก้บนย่าโม แก้บนตาปู่ (คือเจ้าบ้าน) ทุกบ้านจะต้องมีตาปู่เจ้าบ้านเพราะเชื่อว่าถ้านำเพลงโคราชไปแสดงถวายจะ ประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาจึงทำให้เพลงโคราชอยู่จนถึงปัจจุบัน อย่างที่ 2. พิธีการ มีงาน ศพ งานบุญให้คนตาย งานกฐิน งานผ้าป่า หาเพลงโคราชมาแสดงเชื่อว่า เจ้าภาพได้รับความรู้ และได้กุศลแรง (กำป็น บ้านแท่น. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553) จึงทำให้คนโคราชนำ เพลงโคราชมาประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวได้ ยึดเป็นอาชีพได้ (บุญสม สังข์สุข. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553) จึงทำให้มีการสืบสานจากรุ่นสู่รุ่น (กชพร สืบสังข์. สัมภาษณ์. 3 เมษายน 2554) ปัจจุบันเพลงโคราชประสบกับปัญหาในเรื่องของวิวัฒนาการ การแสดงต่าง ๆ ที่มีเข้ามามาก มีตัวเลือกมา คนรุ่นหลังฟังเพลงโคราชไม่เป็นหาผู้สืบทอด ได้ยาก และการกลายของเพลงยุคดิจิตัล (บุญสม สังข์สุข. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553) และอาจจะเกิดตรงที่ว่าวัยรุ่นอยากจะหัด แต่คนถ่ายทอดก็มีน้อยเพราะเสียไปหลายคน แล้ว (ปิ่นนคร วิศุทธิทินกร. สัมภาษณ์. 11 พฤศจิกายน 2553) หมอเพลงรุ่นเก่าไม่ค่อยมี ที่มี

ก็จะหมดไป เป็นหมอลำเพลงรุ่มเก่าก็จะว่ากันสด ๆ ถ้ารุ่นใหม่จะมีเนื้อร้อง แต่ปัจจุบันรุ่มเก่า ๆ ก็ไม่ค่อยมี (ติมหลอด เขยโนนสูง. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553) สิ่งที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนที่สุดคือเพลงโคราชเสื่อมจากความนิยมของคนเคยฟังเพราะการไหลบ่าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น วิทยุ ทีวี ทำให้คนเก่งเพลงต้องไปประกอบอาชีพอื่น สุดท้ายครูกำปั้นยังฝากบอกอีกว่าถ้ามีคนถามว่ามีเพลงไปทำไม ต้องตอบว่าเพลงโคราชเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ป่วนตายาย รุ่มเก่า จะสื่อถึงลูกหลานรุ่นใหม่ ชนิดใหม่ รู้ที่ไปที่มาของคนรุ่มเก่า ถ้าหากบ้านนี้เมืองนี้ไม่มีเพลงท้องถิ่น คนรุ่นใหม่จะลืมเอกลักษณ์หรือกำเนิดของตัวเอง ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่รู้จักกำเนิดของตัวเองเพราะจะสื่อให้รายละเอียดและชัดเจนมากที่สุด ฉะนั้นเมืองนครราชสีมาจะต้องมีเพลงโคราช (กำปั้น บ้านแท่น. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553)

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ให้ความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชถึงการจัดให้นักท่องเที่ยวฝึกร้องเพลงโคราช มีการจัดทำเวทีในสมัยก่อนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูปเก็บไว้เป็นที่ระลึก และมีร้านขายของที่ระลึกเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อไว้เป็นของฝาก (บุญสม สังข์สุข. สัมภาษณ์. 15 พฤศจิกายน 2553) ให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมแสดงเพลงโคราช (ออมทรัพย์ บุญหาญณรงค์. สัมภาษณ์. 9 พฤศจิกายน 2553) มีการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราช และให้ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชอย่างน้อยมีเอกสารแจกให้กับนักท่องเที่ยว (วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์. สัมภาษณ์. 11 เมษายน 2554) มีการจัดการประกวดร้องเพลงโคราช จัดให้มีเพลงโคราชมีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา และจัดให้อยู่ในแพ็คเกจการท่องเที่ยว (ภาคพิศุทธิ์ คลังกุล. สัมภาษณ์. 11 มีนาคม 2554) มีการถ่ายรูปกับหมอลำเพลงโคราช (จรรุวรรณ ขำดี. สัมภาษณ์. 28 กุมภาพันธ์ 2554) ให้นักท่องเที่ยวได้เล่นเกมสื่อกับเพลงโคราช อาจจะใช้ภาษาโคราชในการเล่นเกมส์และมีการให้รางวัลและให้ความรู้และสอนนักท่องเที่ยวเล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับเพลงโคราช (วรรณพร ราชวงศ์. สัมภาษณ์. 25 มีนาคม 2554) มีการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวกับเพลงโคราช (ขนิษฐา อดเพชร. สัมภาษณ์. 17 มีนาคม 2554) กิจกรรมการแต่งกายให้เหมือนหมอลำเพลงโคราชและมีการถ่ายรูปเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก (กชพร สืบสังข์. สัมภาษณ์. 3 เมษายน 2554)

ภาคผนวก จ
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวชน

แบบสอบถามนี้ เป็นการสอบถามเพื่อถามถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช โดยข้อมูลที่ได้ จะนำไปใช้ในการประกอบการศึกษาของนายแพรวพโยม พัวเจริญ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ กลุ่มวิชาการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

คำชี้แจง แบบสอบถามชุดนี้มีทั้งหมด 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความต้องการของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย / ลงใน ( ) หน้าข้อที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

( ) 1. ชาย

( ) 2. หญิง

2. อายุ

( ) 1. 15 - 20 ปี

( ) 2. 21 - 25 ปี

3. ระดับการศึกษา

( ) 1. ประถมศึกษา

( ) 2. มัธยมศึกษา

( ) 3. ปริญญาตรี

( ) 4. สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

( ) 1. นักเรียน/นักศึกษา

( ) 2. ข้าราชการ

( ) 3. พนักงานรัฐวิสาหกิจ

( ) 4. พนักงานบริษัทเอกชน

( ) 5. รับจ้างทั่วไป

( ) 6. เกษตรกร

( ) 7. ประกอบธุรกิจส่วนตัว

( ) 8. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

☐ 1. ไม่มีรายได้	☐ 2. ต่ำกว่า 5,000 บาท
☐ 3. 5,001 - 7,500 บาท	☐ 4. 7,501 - 10,000 บาท
☐ 5. 10,001 - 12,500 บาท	☐ 6. 12,501 - 15,000 บาท
☐ 7. 15,001 - 17,500 บาท	☐ 8. 17,500 บาทขึ้นไป

6. สถานภาพ

☐ 1. โสด	☐ 2. สมรส	☐ 3. อื่นๆ โปรดระบุ.....

7. ภูมิลำเนา

1. จังหวัด.....

ตอนที่ 2 ความต้องการที่มีต่อรูปแบบของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย / ลงใน หน้าข้อที่ตรงกับความจริง

8. ท่านรู้จักเพลงโคราชมาก่อนหรือไม่

☐ 1. รู้จัก	☐ 2. ไม่เคยรู้จักมาก่อน(ข้ามไปข้อ10)

9. ท่านรู้จักเพลงโคราชจากใคร

☐ 1. จากครอบครัว	☐ 2. จากครู/อาจารย์ในสถานบันการศึกษา
☐ 3. จากเพื่อน	☐ 4. จากการแสดงเพลงโคราช
☐ 5. อื่น ๆ โปรดระบุ.....	

10. ท่านเคยเห็นการเล่น(แสดง)เพลงโคราชหรือไม่

☐ 1. เคยเห็น	☐ 2. ไม่เคยเห็น

11. ท่านเคยเห็นการเล่น(แสดง)เพลงโคราชจากที่ไหน(เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)

☐ 1. บริเวณลานคุณย่าโม	☐ 2. บริเวณวัดศาลาลอย
☐ 3. ที่วี	☐ 4. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

12. ท่านเคยเห็นการเล่น(แสดง)เพลงโคราชในรูปแบบใด(เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)

☐ 1. เล่นเพื่อการประกวด	☐ 2. เล่นเพื่อการบันเทิง
☐ 3. อื่นๆ โปรดระบุ.....	

13. ท่านเคยรับฟังการเล่น(แสดง)เพลงโคราชผ่านทางวิทยุหรือไม่

☐ 1. เคย	☐ 2. ไม่เคย

กรุณาให้ระดับความต้องการของกิจกรรมการท่องเที่ยวพร้อมแสดงความคิดเห็นและระยะเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมทางการท่องเที่ยว	ระดับความต้องการ					ความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรม	ระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการทำกิจกรรม
	5	4	3	2	1		
14. ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช							
15. ให้นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราช							
16. มีการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับเพลงโคราช							
17. มีบริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก							
18. มีการแข่งขันประกวดร้องเพลงโคราช							
19. จัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแพ็คเกจทางการท่องเที่ยว							
20. จัดให้มีการนำเพลงโคราชเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา							
21. จัดให้มีร้านขายของที่ระลึกที่เกี่ยวกับเพลงโคราช							
22. จัดทำรูปแบบเกมส์ที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสนุก							
23. จัดให้มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอลำเพลงโคราช							

กรุณาแสดงความคิดเห็นของกิจกรรมอื่น ๆ เพิ่มเติม

1.กิจกรรม.....ระดับความต้องการ.....

เหตุผลของความต้องการ.....ระยะเวลา.....

2.กิจกรรม.....ระดับความต้องการ.....

เหตุผลของความต้องการ.....ระยะเวลา.....

3.กิจกรรม.....ระดับความต้องการ.....

เหตุผลของความต้องการ.....ระยะเวลา.....

ตอนที่ 3 กรุณาแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของท่าน ที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการ
ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช

.....

.....

.....

.....

.....

* ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม*

ภาคผนวก ฉ
ประวัติผู้ให้การสัมภาษณ์

ประวัติผู้ให้การสัมภาษณ์

1. นายกำปั่น นิธิวรไพบูลย์ (บ้านแท่น)

ภาพที่ 8 นายกำปั่น นิธิวรไพบูลย์ (บ้านแท่น)

ชื่อ นายกำปั่น นามสกุล นิธิวรไพบูลย์ (บ้านแท่น) เกิดวันที่ 2 ธันวาคม 2494 อายุ 59 ปี ประกอบอาชีพ หมอเพลงโคราช อยู่บ้านเลขที่ 334 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 ซึ่งเป็นที่อยู่เดียวกันกับที่ตั้งคณะเพลงครูกำปั่นเป็นหัวหน้าคณะเพลง กำปั่น บ้านแท่น ครูกำปั่นใช้ระยะเวลาในการฝึกหัดร้องเพลงโคราชประมาณ 5 ปี ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจาก ครูลอยชาย ครูศักดิ์ ครูลบ ครูยอดชาย เริ่มฝึกร้องตอนอายุ 19 ปี โดยฝึกเพลงโคราชทั่วไปและเพลงเกี่ยวเป็นเพลงแรก

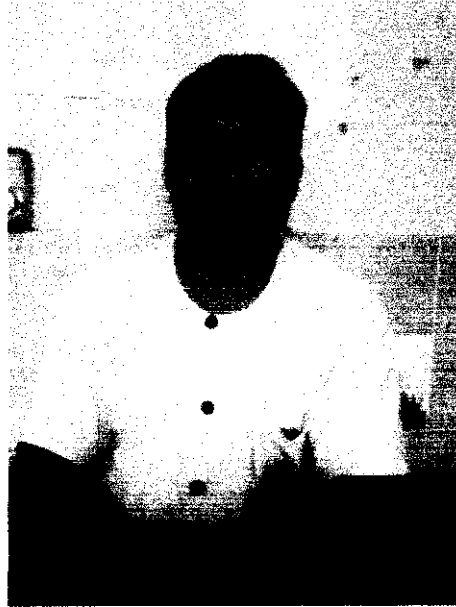
2. นายติมหลอด เขยโคกสูง

ภาพที่ 9 นายติมหลอด เขยโคกสูง

ชื่อ นายติมหลอด นามสกุล เขยโนนสูง เกิดวันที่ มีนาคม 2493 อายุ 60 ปี ประกอบอาชีพ หมอเพลงโคราช อยู่บ้านเลขที่ 286/139 หมู่บ้าน กอราชสามัคคี ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (บ้านเกิดอยู่ อำเภอโนนสูง) ครูหลอดเป็นหัวหน้าคณะเพลง ชื่อคณะเพลง ติมหลอดท่ากระทุ่ม ตั้งอยู่เลขที่ 40 ถนนท้าวสุรนารี ซอย 1 หน้าวัดศาลาลอย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 ครูหลอดใช้เวลาในการฝึกร้องเพลงประมาณ 1 ปี ซึ่งเล่นตามพี่ พ่อ แม่ ได้รับการถ่ายทอดจาก ครูเพลงอยู่บ้านพะไล, ครูติง, ครูสิงห์ เริ่มฝึกร้องตอนอายุประมาณ 14-15 ปี โดยฝึกหัดเพลงแรกคือเพลงเกี่ยว (เพลงประกาศตัว)

3. นายบุญสม สังข์สุข (นายกสมาคมเพลงโคราช)

ภาพที่ 10 นายบุญสม สังข์สุข (นายกสมาคมเพลงโคราช)

ชื่อ นายบุญสม นามสกุล สังข์สุข (นายกสมาคมเพลงโคราช) เกิดเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2504 อายุ 49 ปี ประกอบอาชีพ หมอเพลงโคราช อยู่บ้านเลขที่ 286/145 หมู่ 6 ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 ซึ่งเป็นที่อยู่เดียวกับคณะเพลงคุณบุญสม เป็นหัวหน้าคณะเพลงโคราช ชื่อคณะ บุญสมกำบัง คุณบุญสมใช้ระยะเวลาที่ฝึกหัดร้องเพลงโคราช 3 ปี โดยได้รับการถ่ายทอดการแสดง/ร้อง/เล่นเพลงโคราชมาจากปู้ศรี สังข์สุข เมื่อตอนอายุประมาณ 13 - 14 ปี

4. นางสาวพอง พูลทวี

ภาพที่ 11 นางสาวพอง พูลทวี

ชื่อ นางสาวพอง นามสกุล พูลทวี (ลำพอง โชคชัย) เกิดวันอาทิตย์ สิงหาคม 2498 อายุ 55 ปี ประกอบอาชีพ หมอเพลงโคราช อยู่บ้านเลขที่ 54/1 ชุมชนหน้าวัดศาลาลอย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นที่ตั้งเดียวกับคณะเพลง ครูลำพอง เป็นหัวหน้าคณะเพลง ชื่อ คณะเพลง ลำพอง โชคชัย ครูลำพองใช้เวลาในการฝึกร้องเพลง ประมาณ 3 ปี เริ่มเล่นตอนอายุ 17 ปี โดยได้รับการถ่ายทอดจาก พ่อ แม่ ตา ยาย พ่อพุช โชคชัย แม่นกแก้ว โชคชัย คุณตาเป็นครูเพลงชื่อตาเนียม ยายชื่อยายคำเป็นครูเพลง ตากับยาย ไม่เล่นแต่เป็นครูเพลง เพลงที่ฝึกหัดเป็นเพลงแรกคือเพลงเกี่ยวขงของเด็ก ๆ

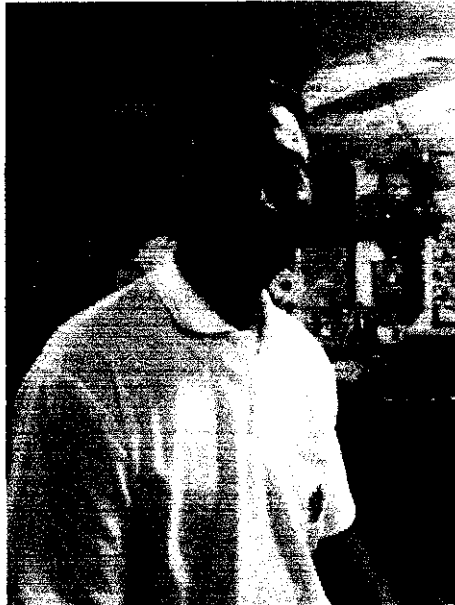
5. นายปิ่นนคร วิศุทธินกร

ภาพที่ 12 นายปิ่นนคร วิศุทธินกร

ชื่อ นายปิ่นนคร นามสกุล วิศุทธินกร (ครูสมนึก) เกิดวันที่ กรกฎาคม 2509 อายุ 44 ปี ประกอบอาชีพ ตัวแทนขายประกัน ไทยประกันชีวิตและหมอลำเพลงโคราช อยู่บ้านเลขที่ 44 ชุมชนหน้าวัดศาลาลอย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นที่อยู่เดียวกับคณะเพลงโคราช ครูสมนึกเป็นหัวหน้าคณะ ชื่อคณะเพลงสำนึก หินโคนดง ครูสมนึกใช้ระยะเวลาในการฝึกร้องเพลงประมาณ 5-6 ปี และได้รับการถ่ายทอด จาก คุณปู่ฉะอ้อน ชากระโทก คุณพ่อ สนั่น ชากระโทก คุณยายอิน ชากระโทก คุณแม่ نگแก้ว ชากระโทก เมื่อตอนอายุ 6 ปี โดยเพลงแรกที่ฝึกร้องคือเพลงเชิญ

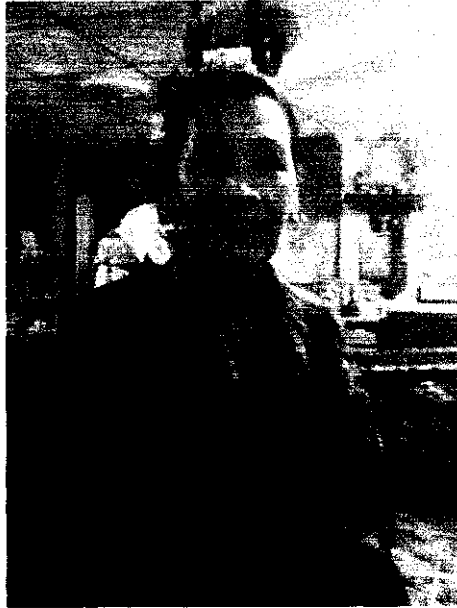
6. นายแสนปรีดา บุญหาญณรงค์

ภาพที่ 13 นายแสนปรีดา บุญหาญณรงค์

ชื่อ นายแสนปรีดา นามสกุล บุญหาญณรงค์ เกิดเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2493 อายุ 60 ปี ประกอบอาชีพ เกษตกร อยู่บ้านเลขที่ บ้านวังม่วง หมู่ 3 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา 30000 ที่อยู่คณะเพลง ชุมชนหน้าวัดศาลาลอย ซอย 1 เลขที่ 38 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 คุณแสนปรีดาเป็นหัวหน้าคณะ ชื่อคณะ แสงโสมขิด ระยะเวลาที่ฝึกหัดร้องเพลง 5 ปี ได้รับการถ่ายทอดการแสดง/ร้อง/เล่นเพลง โคราชมาจาก ครูแก้ว หนองมา ครูไพล ท่าหลวง(บุญช่วย) ครูฉะอ้อน ชากะโทก ครูอินตบอง ครูอ้อด บ้านด่าง โดยเริ่มฝึกร้องเพลงเมื่อปี 2513 เพลงที่ฝึกหัดเพลงแรก คือ เพลงเกี่ยว

7. นางอมทรัพย์ บุญหาญณรงค์

ภาพที่ 14 นางอมทรัพย์ บุญหาญณรงค์

ชื่อ นางอมทรัพย์ นามสกุล บุญหาญณรงค์ เกิดวันที่ 21 ธันวาคม 2496 อายุ 57 ปี ประกอบอาชีพ ขายของ ทำนา อยู่บ้านเลขที่ 38 ชุมชนวัดศาลาลอย ซอย 1 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 ซึ่งเป็นสถานที่เดียวกับที่ตั้งคณะเพลง ซึ่งคุณอมทรัพย์ เป็นหัวหน้าคณะเพลง ชื่อคณะแสงโสมชัด คุณอมทรัพย์ใช้เวลาในการฝึกร้องเพลงโคราชตั้งแต่เด็ก เพราะว่าคุณพ่อเป็นครูเพลงเลยมีคุณพ่อเริ่มฝึกสอนให้ โดยได้เริ่มจริง ๆ ตอนอายุ 17 ปี เพลงที่ฝึกหัดเป็นเพลงแรกคือเพลงโคราช

8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นฤมล ปิยวิทย์

ภาพที่ 15 ผู้ช่วยศาสตราจารย์นฤมล ปิยวิทย์

ชื่อ นางนฤมล นามสกุล ปิยวิทย์ เกิดเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2489 อายุ 64 ปี
ประกอบอาชีพ ข้าราชการบำนาญ ที่อยู่ปัจจุบัน 598 หมู่ 1 ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา 30000

9. อาจารย์วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์

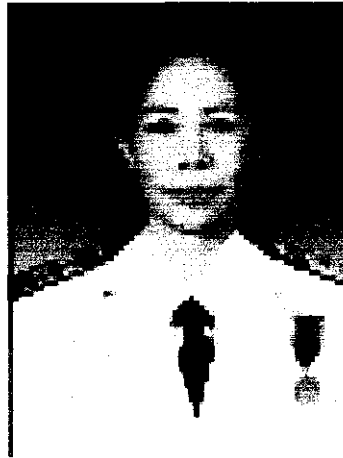

ภาพที่ 16 อาจารย์วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์

ชื่อ อาจารย์วิลาวัลย์ นามสกุล วัชรเกียรติศักดิ์ เกิดวันที่ 20 มีนาคม 2898 อายุ 56 ปี
ประกอบอาชีพ รับข้าราชการ อยู่บ้านเลขที่ 408 หมู่ 13 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา 30000

10. นางสาวภัคพิศุทธิ์ คลังกุล

ภาพที่ 17 นางสาวภัคพิศุทธิ์ คลังกุล

ชื่อ นางสาวภัคพิศุทธิ์ นามสกุล คลังกุล เกิดเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2501 อายุ 53 ปี ประกอบอาชีพ ข้าราชการ (ส่วนส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด นครราชสีมา)

11. นางจรรุวรรณ ขำดี

ภาพที่ 18 นางจรรุวรรณ ขำดี

ชื่อ นางจรรุวรรณ นามสกุล ขำดี เกิดเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2508 อายุ 46 ปี
ประกอบอาชีพ รับราชการ หน่วยงานสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา
ตำแหน่งผู้ประสานงานประจำอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่อยู่ปัจจุบัน 445/19
ถนนพยับพิศ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 ที่อยู่ทำงาน
วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา

12. นางเดือนใจ เดสันเทียะ

ภาพที่ 19 นางเดือนใจ เดสันเทียะ

ชื่อ นางเดือนใจ นามสกุล เดสันเทียะ เกิดวันที่ 2 มีนาคม 2487 อายุ 67 ปี
ประกอบอาชีพ แม่บ้าน อยู่บ้านเลขที่ 53 หมู่ 7 บ้านศรีษะละเลิง ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา 30000

13. นางสาววรรณพร ราชวงศ์

ภาพที่ 20 นางสาววรรณพร ราชวงศ์

ชื่อ นางสาววรรณพร นามสกุล ราชวงศ์ เกิดวันที่ 2 มิถุนายน 2529 อายุ 24 ปี
ประกอบอาชีพ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสำนักบริหารสื่อสารการตลาด มหาวิทยาลัย
วงษ์ชวลิตกุล อยู่บ้านเลขที่ 2905 ถนนสีปศิริ ซอย 47 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา 30000

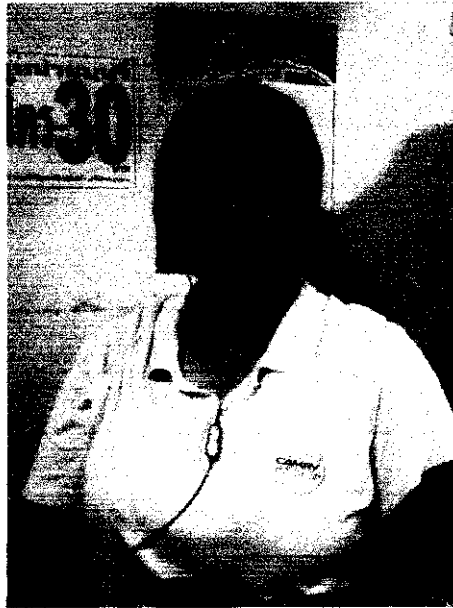
14. นางสาวนิษฐา รถมเพชร

ภาพที่ 21 นางสาวนิษฐา รถมเพชร

ชื่อ นางสาวนิษฐา นามสกุล รถมเพชร เกิดวันที่ 29 มีนาคม 2532 อายุ 21 ปี
ประกอบอาชีพ นักศึกษาระดับอุดมศึกษา อยู่บ้านเลขที่ 178 หมู่ 1 ตำบลคูชะ อำเภอคง
จังหวัดนครราชสีมา 30260

15. นางสาวกชพร สิบสังข์

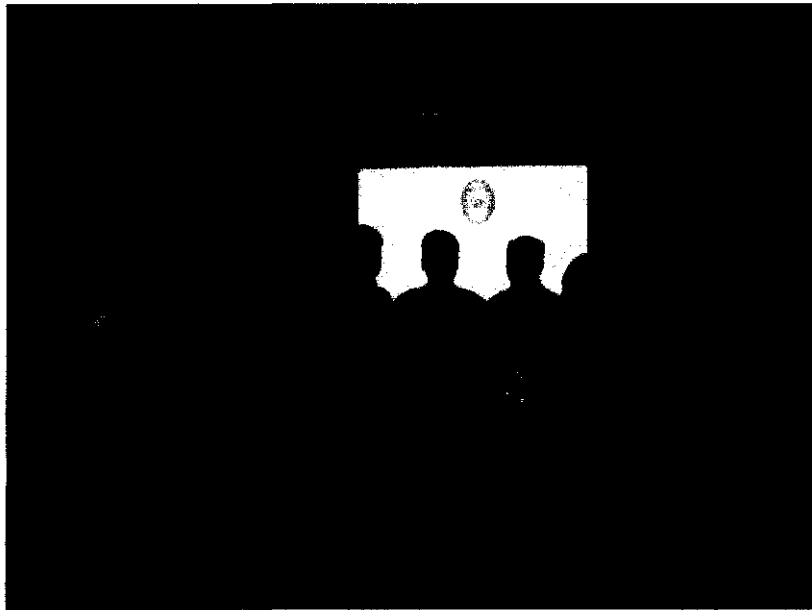

ภาพที่ 22 นางสาวกชพร สิบสังข์

ชื่อ นางสาวกชพร นามสกุล สิบสังข์ เกิดวันที่ 12 ตุลาคม 2535 อายุ 18 ปี
ประกอบอาชีพ นักศึกษาระดับมัธยมศึกษา อยู่บ้านเลขที่ 221/2 หมู่ 7 ตำบลบ้านใหม่
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

ภาคผนวก ช
ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

ผู้เข้าร่วมการสนทนา

ภาพที่ 23 ผู้เข้าร่วมการสนทนา

เริ่มจากทางด้านซ้ายมือ

1. อาจารย์สุชาติ พิมพ์พันธ์	รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2. คุณสุรีย์วัลย์ เหิกขุนทด	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา
3. คุณอัจรินทร์ เมืองจันทร์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวและ กีฬาจังหวัดนครราชสีมา
4. คุณปิ่นนธร วิศุทธิภนกร	หัวหน้าคณะเพลงสมนึก หินโคนดง
5. คุณกำปัน นิธิวรไพบุลย์	ศิลปินพื้นบ้านแห่งชาติ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
6. คุณบุญสม สังข์สุข	นายกสมาคมเพลงโคราช
7. ดร.ณัฐฐินี ทองดี	ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
8. คุณณัฐกฤตา เสยกระโทก	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงาน การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา
9. คุณอรศิริ โสนทอง	ผู้จัดการบริษัทยี่มะไมท้าว
10. คุณแพรวพโยม พัวเจริญ	นักศึกษาผู้วิจัย

ใบลงทะเบียนผู้เข้าร่วมสนทนา

วันที่ 12 พฤษภาคม 2554 ณ ห้องประชุมคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 ประเด็น การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวชนบททางวัฒนธรรมแห่งโคราช

ลำดับที่	ชื่อผู้เข้าร่วมสนทนา	ลายมือชื่อ	เบอร์ติดต่อ	หมายเหตุ
1	ดร.ฉัฐฉิณี ทองดี (ประธานที่ปรึกษา)		081-4182026	
2	คุณอัยกษร แสนใหม่ (ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา นครราชสีมา)			
3	คุณสุวิวัฒน์ เกตุขุนทด (นักวิชาการวัฒนธรรม ๕๖ วัฒนธรรม จ.นครราชสีมา)		081-71823๕4	
4	อาจารย์สุชาติ พิมพ์พันธ์ (รองผู้อำนวยการศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม ม.ราชภัฏนครราชสีมา)		088 85110๙7	
5	อาจารย์สำราญ บุญรักษา (ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรม ม.วงษ์สวัสดิกุล)			
6	ผู้จัดการบริษัทอิมเมจโมทีฟ (www.immagine.com) โคราช		081-8๗๗8๗๗8	
7	คุณบุญสม สังข์สุข (นายกสมาคมท่องเที่ยวโคราช)		08๙-5๗๙2686	
8	คุณกำปิ่น นิธิวีระไพฑูย์ (บ้านแท่น) (ศิลปินแห่งชาติ)		0๕1-3162114	
9	คุณปวีณธร วิสุทธิกานกร (หัวหน้าคณะเพลงตมนี้ก หินโถง)		089-946443๙	
10	นางนันทิยา (นางนันทิยา) (นายก อบจ. นครราชสีมา) (นายก อบจ. นครราชสีมา)		086-8696850	
11	นางอ้ออ้ออินทร์ ๖๕๑๐๖๗		081-5๕๕821๕	
12	นางสาวกมลวรรณ (นางสาวกมลวรรณ) (นางสาวกมลวรรณ)		085-611237	
13				
14				
15				

ภาคผนวก ข

แบบตัวอย่างหนังสือเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

แบบตัวอย่างหนังสือเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

ที่ ศธ ๐๕๔๔.๕ / ๗๕๓

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ถนนสุรนารายณ์
อำเภอเมืองนครราชสีมา
จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๐๐๐

๒๖ เมษายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มให้ข้อเสนอแนะงานวิจัย (Focus Group)

เรียน ผู้จัดการบริษัทน้ำเขียว

ตามที่ ดร. ณัฏฐินี ทองดี ประธานคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้รับทุนในโครงการ "การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวชน" ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนการทำวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย (สกว.) และเป็นโครงการวิจัยระดับมหาระดับบัณฑิต ในชุดโครงการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีนักศึกษาผู้วิจัยคือ นายแพรวพยอม พัวเจริญ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชา บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ขณะนี้อยู่ในขั้นของการเก็บรวบรวมข้อมูลของรูปแบบของอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จะต้องมีการประชุมสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่มเพื่อให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยของนักศึกษา ในวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๔ เวลา ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น. ณ ห้องประชุมวิทยาการจัดการ ๒ ชั้น ๑ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ทั้งนี้ บัณฑิตวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ฝอยพิกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐-๔๔๒๗-๒๘๒๗

โทรสาร ๐-๔๔๒๗-๒๘๒๗

ภาคผนวก ฅ
สรุปการสนทนา

สรุปการสนทนากลุ่ม (Focus group)

จากการสนทนาทำให้ผู้วิจัยได้รู้ว่ากิจกรรมการให้มีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช กับกิจกรรมการให้ฝึกร้องเพลงโคราชขณะหอมเพลงให้ความเห็นว่าเป็นแนวคิดแบบนี้ ในความคิดของหอมเพลงโคราชเพราะคนโคราชเองยังร้องเพลงโคราชไม่เป็นคนต่างจังหวัด จะสามารถร้องเพลงโคราชได้หรือไม่ เพราะเป็นแนวคิดแบบเดิม แต่เมื่อได้มาฟังผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวกว่า 400 คน ทำให้ทราบว่าเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยว ให้ความสนใจและสามารถทำได้โดยให้ทั้งสองกิจกรรมทำร่วมกันเพื่อจะได้ประหยัดเวลา ในการท่องเที่ยว (กำปิ่น บ้านแท่น. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554) และสามารถให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราชและฝึกร้องเพลงโคราชที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ ท้าวสุรนารีได้ (สุชาติ พิมพ์พันธ์. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554) แต่ถ้าให้นักท่องเที่ยว ได้ร่วมแสดงกับหอมเพลงในขณะที่ทำการแสดงคงเป็นไปได้ยากเพราะในการแสดงเพลงจะมี เจ้าภาพมานั่งชมเพลงโคราชเพราะเจ้าภาพได้มากับนตามที่เจ้าภาพได้มาขอเอาไว้และอาจ เป็นการไปรบกวนเจ้าภาพที่ไปกับน แต่ก็สามารถที่จะทำเวทีขึ้นมาพิเศษเพื่อเอาไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมโดยเฉพาะ (กำปิ่น บ้านแท่น. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554) อาจจะฝึกง่าย ๆ ให้นักท่องเที่ยวฝึกหัดโอะเพลงก่อน และมีการสอนเล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับการร้องเพลงโคราช (บุญสม สังข์สุข. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554) แต่ความเป็นไปได้ ก็อาจจะเป็นไปได้ยากเพราะว่าเพลงโคราชร้องยาก (สุรวิทย์ เหิกขุนทด. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554)

พิพิธภัณฑ์เพลงโคราชมีจัดแสดงอยู่ที่สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา โดยจัดแสดงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเพลงโคราช การแสดงเพลงโคราช และทำรำของเพลงโคราช แต่ถ้ามีการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์เพลงโคราชใกล้ ๆ กับอนุสาวรีย์ ท้าวสุรนารีก็จะสามารถให้นักท่องเที่ยวเยาวชนสะดวกต่อการศึกษาเกี่ยวกับเพลงโคราช มากยิ่งขึ้นและทางสมาคมเพลงโคราชมีความพร้อมของอุปกรณ์ที่สามารถจัดแสดงโชว์ใน พิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวกับเพลงโคราชได้ (กำปิ่น บ้านแท่น. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554) พิพิธภัณฑ์เพลงโคราชน่าจะไปเชื่อมกับกิจกรรมเยี่ยมบ้านหอมเพลงโคราชเพราะว่าจะได้ ศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของหอมเพลงควบคู่ไปด้วยเพราะว่าตอนนี้เรามีพิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาแต่ก็จะเป็นในเชิงวิชาการมากกว่าเพราะส่วนมากจะเป็น

ผู้ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับเพลงโคราชจริง ๆ ถึงเข้ามาศึกษาส่วนนักท่องเที่ยวถ้าไปสักการะ
ท่านท้าวสุรนารีแล้วจะให้เดินทางมาที่พิพิธภัณฑสถานไม่มีใครมา (สุชาติ พิมพ์พันธ์.
การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554) ควรที่จัดทำพิพิธภัณฑสถานเพลงโคราชที่วัดศาลาลอย เพราะมี
ความเป็นไปได้มากกว่าที่ลานอนุสาวรีย์เพราะที่วัดศาลาลอยมีโบสถ์รูปสำเภา มีเจดีย์บรรจุอัฐิ
ท่านท้าวสุรนารี และเหมาะที่จะพัฒนาให้มาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งในจังหวัด
นครราชสีมา (สุวิทย์ เทิกขุนทด. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554) ที่สำคัญที่วัดศาลาลอย
มีความเป็นมาที่เกี่ยวกับท่านท้าวสุรนารีและเพลงโคราชเป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การมี
พิพิธภัณฑสถานเพลงโคราช (อัจริทธิ์ เมืองจันทร์. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554)
การให้บริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพ
เพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก ต้องมีอยู่ในชุมชนหรือที่วัดศาลาลอย เพราะถ้าจัดที่บริเวณลาน
อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีต้องมีการประมูลสถานที่กับทางเทศบาลนครนครราชสีมาเพราะทุกวันนี้
เวทีที่ใช้ในการแสดงเพลงโคราชก็ต้องเสียค่าเช่าให้กับทางเทศบาลนครนครราชสีมาเดือนละ
30,000 บาท และจะต้องมีชุดสำเร็จรูปที่สามารถสวมใส่ได้ง่าย เพราะถ้าให้มุ่งใจกระเบนจริง ๆ
ก็ต้องใช้เวลานานแต่กิจกรรมนี้ก็สมารถทำได้ (กำป็น บ้านแท่น. การสนทนา.
12 พฤษภาคม 2554) ถ้าจัดให้มีการเช่าชุดบริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีคงไม่สะดวก
เพราะเป็นพื้นที่ที่อยู่ในการดูแลของเทศบาลนครนครราชสีมาอาจจะต้องมีการเสียค่าใช้จ่าย
และจะเป็นการเพิ่มต้นทุนให้กับหมอลำเพลงโคราชควรจะให้บริการนักท่องเที่ยวที่วัดศาลาลอย
(อัจริทธิ์ เมืองจันทร์. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554) เห็นด้วยกับการจัดทำสถานที่
เช่าชุดที่วัดศาลาลอย (สุวิทย์ เทิกขุนทด. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554) ลูกค้ายิ่งกำลัง
ในการจ่ายเงินเพื่อที่จะได้ถ่ายรูปเก็บไว้เป็นที่ระลึก (อรศิริ โสนทอง. การสนทนา.
12 พฤษภาคม 2554)

กิจกรรมการประกวดร้องเพลงไม่ต้องให้มีการจัดการประกวด แต่ให้มีหมอลำเพลง
ช่วยเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชให้กับนักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้
เพราะการประกวดต้องใช้เวลา (กำป็น บ้านแท่น. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554)
สามารถที่จะนำเพลงโคราชเข้าไปอยู่ในแพ็คเกจทางการท่องเที่ยวได้ เพราะว่า
นักท่องเที่ยวชาวชนก็มีความสนใจที่อยากจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา
โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มาจากกรุงเทพฯ (อรศิริ โสนทอง. การสนทนา. 12 พฤษภาคม
2554) แต่การที่จะนำเข้าไปในแพ็คเกจทางการท่องเที่ยวบริษัททัวร์ควรแจ้งกับหมอลำเพลง

ก่อนว่านักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มไหนมีชื่ออะไรบ้างเพราะเพลงโคราชไม่สามารถจับต้องได้แต่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจได้จากการแสดงเพลงโคราชซึ่งเป็นการร้องเพลงสดโดยมีการนำชื่อของนักท่องเที่ยวเข้าไปอยู่ในเนื้อเพลงจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนุกสนานและเกิดความประทับใจในตัวเพลงโคราชได้ (ก่าปั่น บ้านแท่น. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554)

กิจกรรมร้านขายของที่ระลึกควรมีแต่ตอนนี้ยังไม่มีหน่วยงานใดทำมีแต่การทำแผ่นซีดีเพลงโคราชออกมาจำหน่าย แต่ถ้าเป็นของที่ระลึกยังไม่มี สามารถที่จะทำกิจกรรมนี้ได้ เพราะว่าถ้าทำได้ก็จะดีมากจะเป็นการสร้างรายได้ให้กับหมอเพลงเป็นอย่างมาก (ก่าปั่น บ้านแท่น. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554) เราสามารถติดต่อไปทางเทศบาลด้านเกวียน เพราะเรามีผู้ที่สามารถปั้นเครื่องปั้นดินเผาอาจจะปั้นเป็นตุ๊กตาหมอเพลง ทำรำ และการจัดทำของที่ระลึกอื่น ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อเป็นของที่ระลึกได้ (สุวิวัลย์ เขิกขุนทด. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554)

กิจกรรมการจัดทำเกมส์สามารถทำได้ เช่น เกมส์ที่เกี่ยวกับภาษาโคราชคือประดิษฐ์ต้นไม้มาหนึ่งต้นแล้วให้นักท่องเที่ยวสอยใบไม้มาคนละ 1 ใบในใบไม้นั้นก็จะมีภาษาโคราชให้นักท่องเที่ยวแปลเป็นภาษากลางจะมีความหมายว่าอย่างไรก็จะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนุกสนานแต่กิจกรรมนี้ถ้าจัดทำขึ้นต้องจัดที่วัดศาลาลอยเพราะถ้าเป็นที่บริเวณลานอนุสาวรีย์คงไม่สะดวกเพราะทางเทศบาลนครนครราชสีมาจะมีการจัดกิจกรรมอยู่ตลอดเวลา (ก่าปั่น บ้านแท่น. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554)

การเยี่ยมบ้านหมอเพลงโคราช ทางคณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ได้ดำเนินการส่งเสริมให้มีหมู่บ้านหมอเพลงโคราชโดยทางสมาคมเพลงโคราชได้ดำเนินการที่จะสร้างให้บ้านพะไลและบ้านท่ากระทุ่ม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมาให้เป็นหมู่บ้านของหมอเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา (ก่าปั่น บ้านแท่น. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554) แต่ถ้าไม่เยี่ยมบ้านหมอเพลงอย่างเดียว ก็อาจจะไปรบกวนเวลาส่วนตัวของหมอเพลงมากกว่าควรจะมีกิจกรรมอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย ถ้าครั้งสองครั้งแรกก็อาจจะไม่เป็นไร แต่ถ้ามีมาบ่อย ๆ ก็จะทำให้หมอเพลงไม่มีความเป็นส่วนตัว แต่กิจกรรมนี้ก็สามารถทำได้ (สุชาติ พิมพ์พันธ์. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554)

กิจกรรมทุก ๆ กิจกรรมอยากให้มีที่เดียวคือที่วัดศาลาลอยเพราะถ้าเป็นที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีอาจจะไม่สามารถทำกิจกรรมได้ครบทั้งหมด (ปิ่นนทร วิศุลทินกร. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554) กิจกรรมที่สามารถทำได้เลยคือให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูปกับหมอเพลงโคราช และอาจจะมีการจัดทำหุ่นของหมอเพลงโคราชทั้งชายและหญิง และให้นักท่องเที่ยวเอาหน้าไปใส่เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูปเก็บไว้เป็นที่ระลึกถือว่าเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่สามารถทำได้เลยและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ (อัจรินทร์ เมืองจันทร์. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554) บริษัททัวร์ควรจะพัฒนาให้มัลติเทคก็ได้ใส่ชุดหมอเพลงโคราชในการนำนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และอนุรักษ์วัฒนธรรมเพลงโคราช ถ้ามีกิจกรรมในตอนกลางคืนจะสามารถดึงดูดในนักท่องเที่ยวที่จังหวัดนครราชสีมาได้จังหวัดนครราชสีมาจะได้ไม่เพียงแต่ทางผ่านเพียงอย่างเดียว (อรศิริ โสนทอง. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554)

สำหรับการออกอากาศทางวิทยุเมื่อก่อนกรมประชาสัมพันธ์เคยให้มีการกระจายเสียงของเพลงโคราชเมื่อตอนเวลาที่ยังตรงจนถึงบ่ายโมงของทุกวันแต่เดี๋ยวนี้ไม่มีเวลาให้สมาคมเพลงโคราชได้ออกอากาศ แต่ถ้าพูดถึงวิทยุชุมชนก็จะมีของมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ได้ให้มีการออกอากาศในทุกวันพฤหัสบดี แต่คนส่วนใหญ่ไม่รู้ว่ามีมีการออกอากาศของเพลงโคราช (กำป็น บ้านแทน. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554)

สำหรับการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ก็สามารถเปิดดูได้ทางอินเทอร์เน็ตที่ www.youtube.com หรือเข้าไปที่ www.google.com แล้วพิมพ์คำว่า "เพลงโคราช" หรือ "กำป็น บ้านแทน" ก็สามารถรับชมการแสดงเพลงโคราชได้ (กำป็น บ้านแทน. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554)

ทางวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมาไม่เคยทราบเลยว่าเยาวชนไทยมีความต้องการที่อยากจะเรียนรู้อยากจะสัมผัสกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช แต่ทางวัฒนธรรมจังหวัดได้ทำประชาคมร่วมกับ พ่อเพลง แม่เพลงโคราช ที่วัดศาลาลอย และกระทรวงวัฒนธรรม ได้ขึ้นทะเบียนให้เพลงโคราชเป็นมรดกทางภูมิปัญญาประเภทเพลงพื้นบ้านโคราช เมื่อปี 2552 และในปัจจุบันวัฒนธรรมจังหวัดได้ส่งเสริมและดูแลให้เด็กและเยาวชนให้ฝึกร้อง เล่น เต้น รำ ให้สามารถร้องเพลงโคราชได้ โดยมีการนำร่องเปิดการอบรมใน 5 โรงเรียนในอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมาซึ่งมีโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย โรงเรียนสุรนารีวิทยา โรงเรียนบุญวัฒนา

โรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์ โรงเรียนสุนทรวิद्या 2 โดยจะคัดเลือกเด็กเพื่อมาเป็นตัวแทนไปบันทึกเทปเพลงโคราชเพื่อนำไปเผยแพร่ในสถานศึกษาอื่น ๆ ต่อไป (สุรวิทย์ เทิกขุนทด. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554)

สุดท้ายขอการสนับสนุนจากหน่วยงานจากทางภาครัฐหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทางการท่องเที่ยวหรือหน่วยงานเอกชนที่อยากจะพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมาเพื่อไม่ให้จังหวัดนครราชสีมาเป็นเพียงแค่ทางผ่านไปจังหวัดอื่น ๆ ในภาคอีสานนำมาจัดทำสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวแวะเที่ยวที่จังหวัดนครราชสีมา เช่นการสร้างหมู่บ้านวัฒนธรรม 20 จังหวัด เพื่อให้มีร้านอาหารของแต่ละจังหวัดที่ขึ้นชื่อและมีการแสดงถึงศิลปวัฒนธรรมของแต่ละจังหวัดเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้ถึงวัฒนธรรมของแต่ละจังหวัดว่ามีวัฒนธรรมที่น่าสนใจอะไรบ้าง (กำปั่น บ้านแก่น. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554) และประวัติความเป็นมาของเพลงโคราชก็สามารถนำมาจัดแสดงเป็นละครเพื่อสร้างความเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวได้ (บุญสม สังข์สุข. การสนทนา. 12 พฤษภาคม 2554)

ประวัติย่อผู้ทำวิทยานิพนธ์

ชื่อ	นายแพรวพโยม พัวเจริญ
วันเดือนปีเกิด	11 ธันวาคม 2527
สถานที่เกิด	เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	123 หมู่ 2 ถนนมิตรภาพ ตำบลโคกกรวด อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30280
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	มัคคุเทศก์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหินและทรัพยากรธรณี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2545	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (การชาย) จากวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
พ.ศ. 2550	บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยว) จากมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. 2551	ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู (วิชาชีพครู) จากวิทยาลัยนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา